

Poděkování

Projekt *Pěstouni mají právo na služby*
je spolufinancován z programu
Transition Facility Evropské unie,
Nadací Terezy Maxové
a Nadačním fondem J&T.

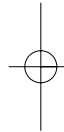
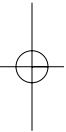
Nadace Terezy Maxové

Pěstouni mají právo na služby

Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči

**Rozum a Cit
2007**

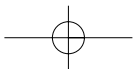

© Občanské sdružení Rozum a Cit, 2007

Photography © Jan Voběrek, 2007

Illustration © Jana Grohová, 2007

Graphic layout © Luděk Bárta, 2007

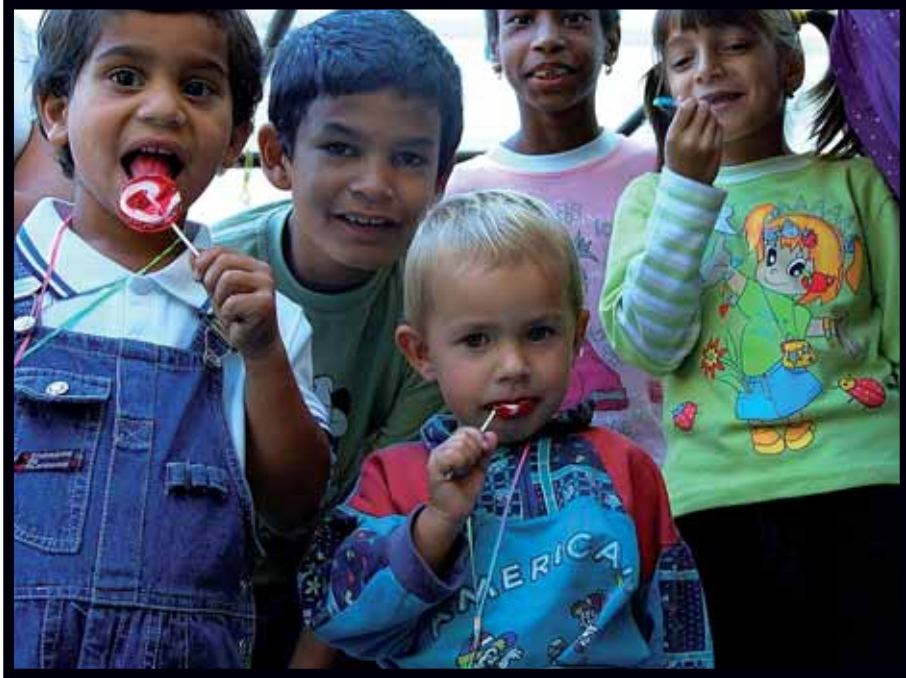

Nadační fond Rozum a Cit podporuje pěstounské rodiny v České republice již více než deset let. Od roku 2000 nabízíme pěstounům služby prostřednictvím občanského sdružení. Všechny naše projekty vznikají na základě poznání potřeb náhradních rodin tak, jak je mapujeme během našich aktivit. Projekt „Pěstouni mají právo na služby“ vznikl jako odpověď na řadu otázek, které nám klienti kladou.

Získali jsme zkušenost, že většina našich náhradních rodičů je zvyklá řešit své starosti a problémy s výchovou přijatých dětí svépomocí. Nabídka služeb a vzdělávání není pro ně něčím samozřejmým, ale pokud uvidí jejich přínos, začnou je sami vyhledávat. Situace v oblasti náhradní rodinné péče se v posledních letech zlepšila především v oblasti finanční, ale podpůrných služeb pro náhradní rodiny a systémových změn v oblasti péče o děti žijící mimo vlastní rodinu je stále nedostatek.

Je naším přáním, aby tato publikace byla pro náhradní rodiče praktickým průvodcem a pro sociální pracovníky přírodným informačním zdrojem.

Mgr. Jaroslava Málíková

Projekt „Pěstouni mají právo na služby“

Tato publikace vznikla v rámci projektu „Pěstouni mají právo na služby“. Rádi bychom vám proto o něm řekli na úvod pár slov. Projekt byl zahájen v červenci 2006 a končí v červenci 2007. Je spolufinancován z programu Transition Facility Evropské unie, Nadací Terezy Maxové a Nadačním fondem J&T.

Celkovým cílem projektu je zvýšení povědomí pěstounů o vlastních právech a o poskytovaných sociálních službách v oblasti náhradní rodinné péče (NRP). Měl by přispět také k větší informovanosti jednotlivých neziskových organizací, pracovníků státní správy i širší veřejnosti a k prohloubení spolupráce mezi všemi zainteresovanými stranami, kterých se NRP týká nebo se jí zabývají. Partnery projektu jsou Středisko náhradní rodinné péče v Praze a Nadácia Rozum a Cit v Žilině. Na projektu s námi dále spolupracovali všichni, kteří jsou uvedeni v poděkování, a tato publikace vznikla v neposlední řadě díky nim.

Mezi konkrétní **aktivity projektu** patří zmapování reálných potřeb pěstounů, jejich dosavadních zkušeností se sociálními službami a povědomí o vlastních právech (**vytvoření, rozeslání a vyhodnocení dotazníků**) a vytvoření **databáze** poskytovatelů služeb v oblasti NRP. Dále pak vypracování dvou studií – zmapování **aktuální legislativní situace** týkající se NRP u nás a zmapování **situace** v oblasti NRP **na Slovensku, včetně srovnání** s naší republikou. Informace získané v rámci dotazníkového šetření byly prezentovány na **seminářích**

v jednotlivých regionech. Kromě toho byla část programu na seminářích věnována i konkrétním otázkám a problémům z oblasti potřeb a práv náhradních rodin. Závěry ze seminářů, stejně jako informace získané v rámci dotazníkového šetření, databáze organizací a uvedených studií jsou součástí této **publikace**. Kromě toho budou informace zveřejněny na **internetových stránkách** projektu, které budou uvedeny do provozu v červnu či červenci 2007. V rámci projektu byla zřízena také **telefonní kontaktní linka**, na kterou se mohou zájemci obracet s otázkami z oblasti NRP. Kontakt na internetové stránky i kontaktní linku najdete v úvodním textu k databázi organizací. Mezi aktivity projektu patří rovněž **tisková konference** pro zástupce médií a **kulatý stůl** pro realizátory projektu, zadavatele sociálních služeb a další organizace z oboru.

Věříme, že projekt bude přínosem pro rozvoj náhradní rodinné péče u nás a přispěje k dalšímu rozvoji podpůrných služeb pro pěstounské rodiny, které poskytují lásku a domov opuštěným dětem.

Barbora Holá

Zpráva z dotazníkového šetření v pěstounských rodinách (leden 2007)

Dotazníky zpracovala a vyhodnotila PhDr. Věra Haberlová ve spolupráci s PhDr. Vědou Bubleovou.

Sociologická anketa, o jejíž výsledcích informuje tato zpráva, byla připravena jako jedna z aktivit plnění projektu „Pěstouni mají právo na služby“, který realizuje Občanské sdružení Rozum a Cit. Projekt byl koncipován jako rozsáhlý komplex poznávacích a publikačně osvětových činností zaměřených na zlepšení povědomí o právech a nárocích pěstounů. Cílem sociologické ankety bylo ověřit přímo v pěstounských rodinách míru informovanosti pěstounů o jejich právech a nárocích a dále pak zjistit, jaké mají pěstouni zkušenosti s poskytovanými službami a jaké jsou jejich konkrétní potřeby.

Předkládaná zpráva informuje o výsledcích ankety ve třech tematických blocích. První se týká identifikačních dat o pěstounských rodinách. Kromě základních sociodemografických charakteristik, jako je věk a vzdělání pěstounů, doba trvání pěstounské péče, počet, zdravotní stav a problémy dětí, zahrnuje tento blok také údaje o subjektivním pohledu pěstounů na vlastní materiální a celkovou životní situaci.

Druhý tematický blok je zaměřen na informační dispoziční pěstounů pro využívání pomoci a sociálních služeb. Jsou v něm údaje o znalostech práv a nároků na pomoc a služby náležející pěstounským rodinám a míře orientace v jednotlivých oblastech týkajících se péče o děti svěřené do pěstounské péče. Část je věnovaná také zdrojům, z kterých informace o svých nárocích pěstouni čerpají.

Třetí blok se týká reflexe dosavadních zkušeností pěstounů s využíváním služeb. Mapuje hlavní zdroje pomoci a způsoby, jakými pěstouni řeší konkrétní situace a problémy. Kromě toho informuje také o potřebách a preferovaných oblastech služeb pomoci pěstounským rodinám. V rámci tohoto tematického bloku byly v anketě zjišťovány rovněž podklady pro vytvoření databáze poskytovatelů pomoci a služeb pěstounským rodinám. Tyto údaje nejsou součástí zprávy, budou zpracovány a publikovány samostatně.

Údaje o výzkumu

Typ výzkumu:	sociologický kvantitativní výzkum
Cílová skupina:	pěstounské rodiny
Metoda výběru:	cílený výběr z databáze organizací zabývajících se problémy pěstounských rodin
Technika dotazování:	standardizované dotazování formou poštovní ankety
Termín konání výzkumu:	říjen–listopad 2006
Výběrový soubor:	rozesláno celkem 1 705 dotazníků finální soubor 686 respondentů návratnost 40 %

I. Skladba a situace rodin pěstounů

Údaje o sociodemografické struktuře pěstounských rodin jsou pro poznání situace v oblasti pěstounské péče u nás důležitou informací. Citovaný výzkum si vzhledem ke svému zaměření nekladl za cíl přinést reprezentativní průřez sociodemografickou strukturou této skupiny rodin. Identifikační údaje v něm byly šetřeny především jako analytické podklady. Nicméně údaje o složení pěstounských rodin a o některých parametrech jejich stávající situace mají významnou informační hodnotu samy o sobě, a proto je jim v této zprávě z výzkumu věnováno samostatné místo.

1. Věk a vzdělání pěstounů

Demografické charakteristiky pěstounů, získané ve výzkumu, jsou z velké části podmíněny použitou technikou dotazování a zvolenými kritérii výběru respondentů. Týká se to například pohlaví. Na otázky v dotazníku odpovídaly osoby, kterým byly děti do pěstounské péče svěřeny, nebo, v případě společné péče obou manželů, osoby, které věnují péči o děti a domácnost více času. V důsledku toho se do výběrového souboru dostalo 91 % žen a pouze 9 % mužů. Takové složení výběrového souboru, v němž tvoří muži zanedbatelnou menšinu, poskytuje názory na sledovanou problematiku v zásadě jen z jednoho pohledu (z pohledu žen), je ale zárukou, že získané odpovědi jsou kompetentní, podpořené zkušenostmi s řešením každodenních potřeb a problémů pěstounských rodin.

Věková struktura pěstounů je v rodinách zúčastněných ve výzkumu specifická. Oproti běžné populaci jsou v ní silněji zastoupeny generace středního věku na úkor mladších (zejména u mužů, partnerů respondentek) a starších věkových skupin (zejména u žen).

Pěstouni podle věku

	Ženy		Muži	
	Rodiny pěstounů	Populace ČR	Rodiny pěstounů	Populace ČR
21–35 let	14 %	29 %	11 %	33 %
36–40 let	11 %	8 %	13 %	9 %
41–45 let	18 %	8 %	16 %	9 %
46–50 let	19 %	8 %	20 %	9 %
51–55 let	15 %	10 %	16 %	10 %
56–60 let	13 %	9 %	13 %	9 %
61 a více let	9 %	28 %	11 %	21 %

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů a ČSÚ 2005

Specifické rysy vykazují rovněž vzdělanostní charakteristiky pěstounů. Je otázkou, jakou hraje v tomto případě roli hypotéza, podle které odpovídali na otázky poštovní ankety ochotněji pěstouni s vyšším vzděláním. Faktem je, že v porovnání s dospělou populací ČR jsou pěstouni v šetřených rodinách vzdělanější, a to jak v případě žen, tak i v případě mužů (partnerů). U žen se vyšší vzdělanostní úroveň projevuje především vyšším podílem středoškolaček s maturitou, u mužů (partnerů) větším zastoupením vysokoškoláků.

Pěstouni podle úrovně dosaženého vzdělání

	Ženy z pěstounských rodin	Muži z pěstounských rodin	Populace ČR
Základní bez vyučení	10 %	6 %	18 %
Vyučení bez maturity	30 %	42 %	40 %
Maturita	45 %	33 %	32 %
Vysoká škola	15 %	19 %	10 %

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů a ČSÚ 2005

Podle údajů výzkumu je vzdělanostní úroveň pěstounů také poměrně homogenní. V 52 % pěstounských rodin mají oba partneři stejnou úroveň vzdělání, ve 43 % se dosažené vzdělání partnerů liší jen o jeden stupeň.

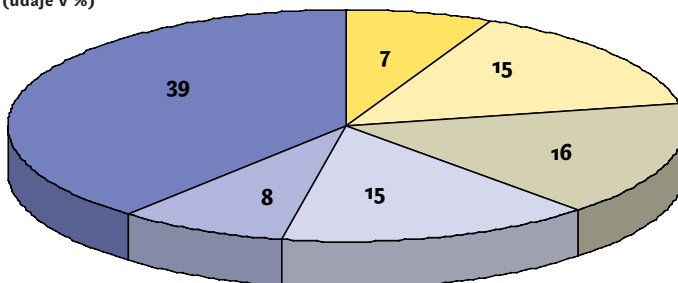
2. Doba trvání pěstounské péče a velikost rodiny

Mezi respondenty, kteří odpovídali na otázky ankety, je jen velmi málo těch, kteří jsou v pěstounské péči teprve začátečníky (pouze 7 % uvedlo jednorocní nebo kratší dobu trvání pěstounství). Převahu mají naopak lidé, kteří mají s pěstounskou péčí mnohaleté zkušenosti. V téměř každé druhé domácnosti (47 %) uplynulo od doby, kdy bylo do rodiny přijato první dítě, nejméně devět let, z toho ve dvou pětinach rodin trvá pěstounská péče deset a více let.

Délka trvání pěstounské péče nemá kromě přirozené závislosti na věku (doba trvání pěstounství roste spolu s věkem pěstounů) žádné výrazné determinanty. Nepotvrzuje se například souvislost se vzděláním, která by ukazovala, že některé vzdělanostní kategorie se z hlediska délky své praxe v pěstounské péči od sebe liší. V tomto pohledu mají všichni pěstouni zhruba stejné zkušenosti, bez ohledu na to, jaké úrovně vzdělání dosáhli.

Kolik let uplynulo od doby, kdy jste přijali do pěstounské péče první dítě?
(údaje v %)

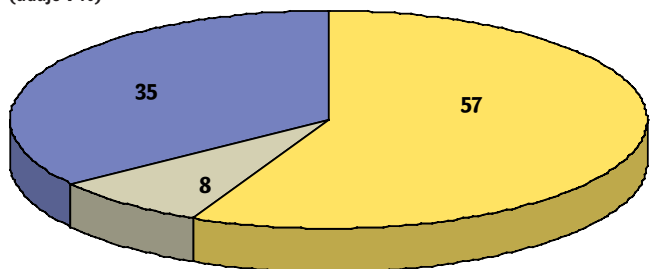
■ 1 rok a méně ■ 2 - 3 roky ■ 4 - 6 let ■ 6 - 8 let ■ 9 - 10 let ■ Více než deset let

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

V pěstounských rodinách, zařazených do výzkumu, žije celkem 2 669 dětí. Největší podíl z celkového počtu tvoří děti svěřené do pěstounské péče (57 %), nejmenší děti v osvojení (8 %). Zbývající část (35 %) jsou „jiné“, pravděpodobně převážně vlastní, biologické děti.*)

Skladba dětí v pěstounských rodinách

(údaje v %)

■ Děti v pěstounské péči

■ Děti v osvojení

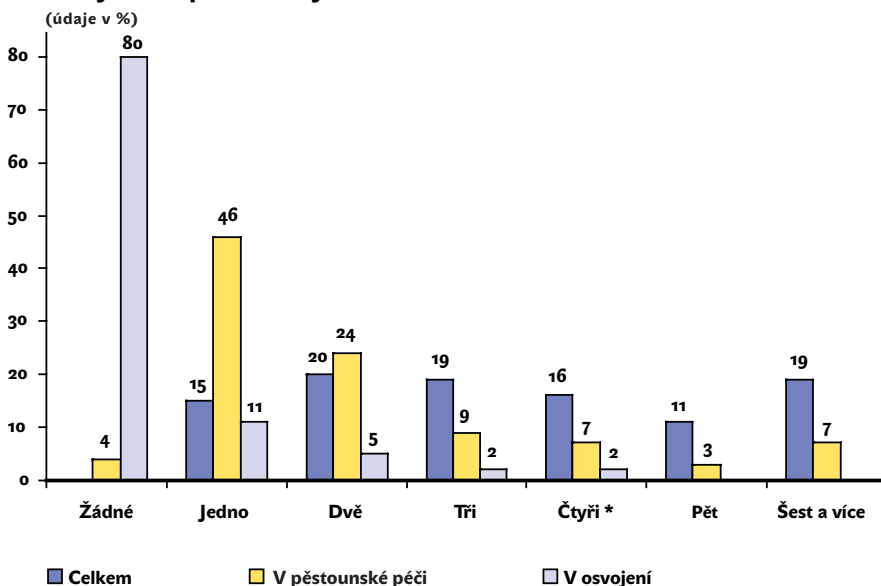
■ Ostatní děti

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Pěstounské rodiny jsou v porovnání s ostatními rodinami podstatně větší. Zřetelně početnější jsou i rodiny, které se zúčastnily citovaného výzkumu. Průměrný počet dětí žijících v těchto domácnostech je 3,9, z toho 2,2 u dětí v pěstounské péči, 0,3 u dětí v osvojení a 1,4 u ostatních dětí. Za těmito průměrnými údaji se skrývají mnohdy velmi početné rodiny s deseti a více dětmi (v souboru zhruba 4 % domácností). Poměrně velké jsou i počty dětí v pěstounské péči v některých rodinách. Téměř pětina pěstounů (17 %) pečuje o čtyři a více dětí svěřených do pěstounské péče.

* Status těchto dětí nebyl ve výzkumu zjišťován.

Počty dětí v pěstounských rodinách

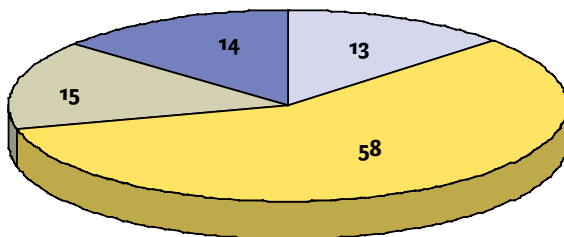

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Tři pětiny dětí svěřených do pěstounské péče jsou ve věku povinné školní docházky (58 % z celkového počtu dětí v pěstounské péči). Ve zbývajících dvou pětinách z celkového počtu dětí v pěstounské péči jsou pak v zásadě stejným dílem zastoupeny jak děti v předškolním věku, tak i děti starší 15 let (kolem 14 % v každé věkové kategorii). O tom, že školní věk u dětí v pěstounské péči výrazně dominuje, svědčí i jiný údaj, podle kterého má v tomto věku v pěstounské péči alespoň jedno dítě 71 % pěstounských rodin. Pro srovnání – alespoň jedno dítě v předškolním věku má v pěstounské péči 20 % rodin, 26 % rodin se stará o nejméně jedno dítě ve věku 16–18 let a v 17 % rodin se vyskytuje pěstounské dítě nebo děti starší 18 let.

Děti v pěstounské péči podle věku

(údaje v %)

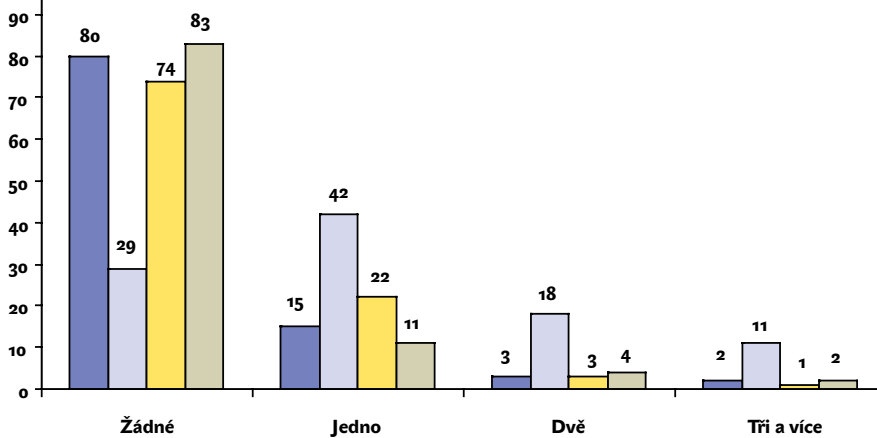
□ Předškolní věk ■ Věk povinné školní docházky

■ Věk 15 - 18 let ■ Věk nad 18 let

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Počty dětí v pěstounské péči podle věku

(údaje v %)

■ Předškolní věk

■ Věk povinné školní docházky

■ Věk 15 - 18 let

■ Věk nad 18 let

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

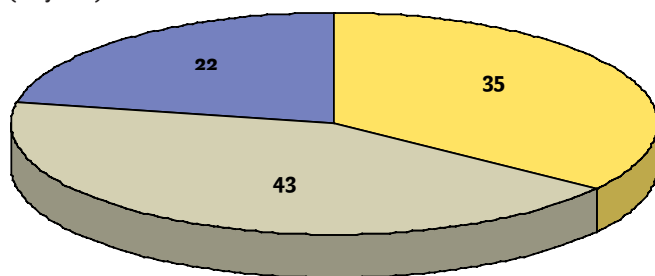
3. Zdravotní stav a potíže dětí v pěstounské péči

Pěstounské rodiny mají nejenom nadprůměrný počet dětí, ale často se starají o děti, které trpí nějakými handicapy. Ve výzkumu byla problémovost dětí svěřených do pěstounské péče zjišťována pomocí baterie nejrůznějších potíží, od hyperaktivity, přes poruchy chování až k těžkému zdravotnímu postižení. Potvrdilo se, že výchova svěřených dětí klade v tomto ohledu na pěstouny značné nároky, a to nejenom z důvodu poměrně časté existence poruch a potíží u dětí v pěstounské péči, ale zejména pro několikanásobnou kombinaci handicapů dětí nebo souběžný výskyt stejných problémů, s kterými se pěstouni musejí vyrovnávat u více dětí najednou.

Pouze třetina (35 %) pěstounských rodin vychovává děti, které nemají žádný nebo pouze jeden handicap, zbývající dvě třetiny pěstounských rodin se u svěřených dětí potýkají s vícečetnými poruchami a problémy. Nejčastěji se jedná o kombinaci dvou až čtyř handicapů (43 %).

Pěstounské rodiny podle počtu handicapů u svěřených dětí

(údaje v %)

■ žádný nebo jeden

■ 2 - 4 handicapů

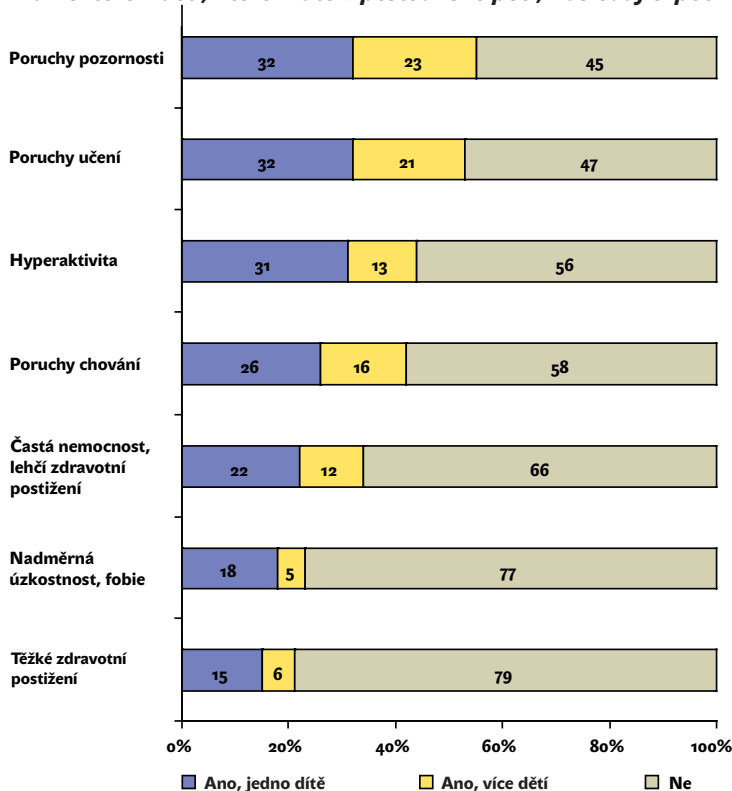
■ 5 - 7 handicapů

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Poznámka: Údaje v grafu byly vypočteny na základě kombinace výskytu sedmi sledovaných poruch a potíží u dětí v pěstounských rodinách. Nemí v nich zohledněno, zda daným handicapem trpí v rodině jedno, nebo více dětí.

K nejfrekventovanějším potížím dětí v pěstounské péči patří hyperaktivita a poruchy pozornosti a chování. S každým z těchto problémů se setkává zhruba polovina pěstounských rodin, mnohdy zároveň u několika dětí najednou. Relativně nejméně časté je těžké zdravotní postižení a problémy spojené s nadměrnou úzkostí nebo různými fobiemi. S těmito závažnými handicapy, které představuje zejména těžké zdravotní postižení, se při výchově svěřených dětí musí vyrovnávat asi pětina pěstounských rodin. Ani v těchto případech nejsou vyloučeny situace, kdy stejným handicapem trpí v rodině několik dětí.

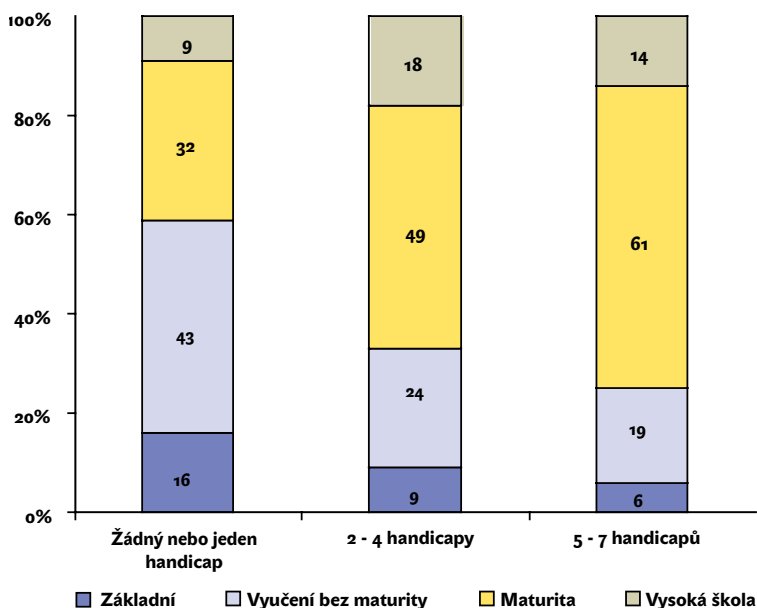
Má některé z dětí, které máte v pěstounské péči, následující potíže?

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

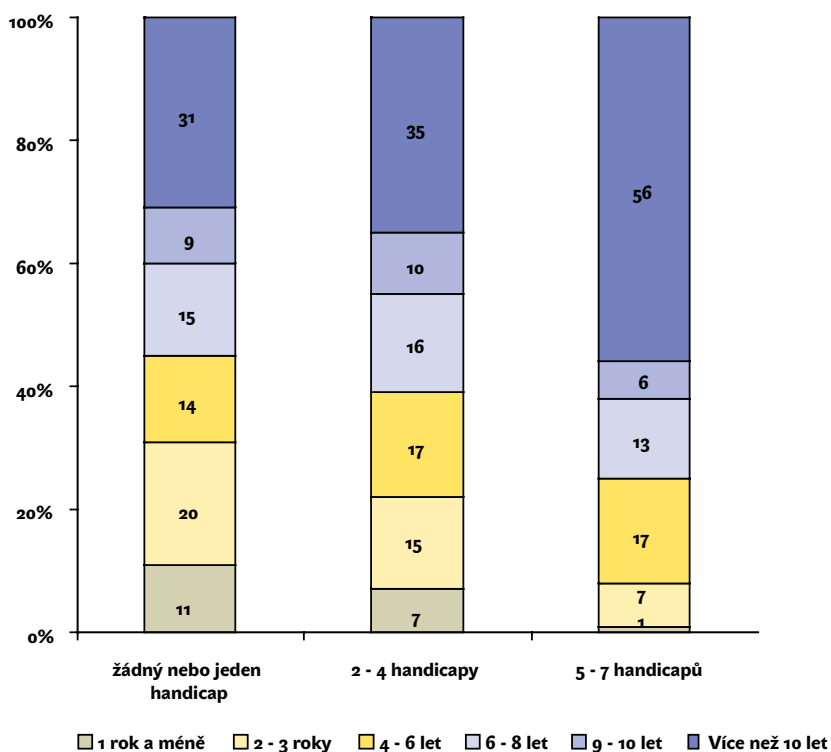
Výskyt potíží a handicapů, kterými trpí svěřené děti v pěstounských rodinách, má některé zajímavé, statisticky významné souvislosti. Za pozornost například stojí, že o děti s vícečetnými poruchami se starají především pěstouni s vyšším vzděláním. S maturanty se lze významně častěji setkat v rodinách s pěti až sedmi handicapu u dětí, s vysokoškolačky v rodinách, které vychovávají děti se dvěma až čtyřmi poruchami. Je otázkou, jakou roli tady hraje možnost, že pěstouni s vyšším vzděláním jsou při výchově svěřených dětí náročnější a mají sklon považovat za poruchu i problémy, které by pro ostatní pěstouny neznamenal nic, co z běžného chování dětí vybočuje. Faktem ale zůstává, že v subjektivním pohledu jsou pěstouni s vyšším vzděláním častěji přesvědčeni, že se starají o více problémové děti.

Vzdělání žen/pěstounek a počty handicapů u dětí svěřených do pěstounské péče

Počet handicapů u dětí roste také spolu s délkou doby, která uplynula od převzetí prvního dítě do pěstounské péče. Jinak řečeno, čím delší je doba trvání pěstounské péče, tím větší je také pravděpodobnost, že se v rodině nacházejí děti s větším počtem poruch a problémů.

Doba trvání pěstounské péče a počty handicapů u dětí svěřených do pěstounské péče

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

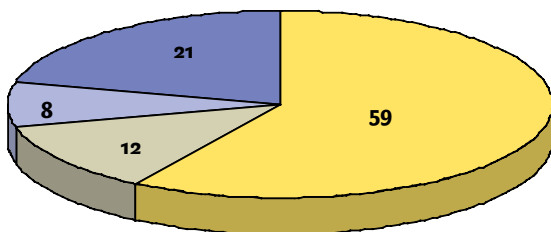
4. Materiální situace

Polovina pěstounských rodin žije v menších obcích do 5 000 obyvatel, jedna čtvrtina dokonce v obcích s méně než tisíci obyvateli. Druhou polovinu tvoří převážně pěstouni ze středně velkých a větších měst (37 %), ve velkých městech nad 90 000 obyvatel žije již relativně málo těchto rodin (13 %).

Velikosti místa bydliště odpovídá také typ bydlení. Velká většina pěstounů (71 %) bydlí „ve vlastním“, což představuje především vlastní rodinný domek (59 %). Zbytek pěstounských rodin obývá nájemní, případně družstevní byt.

Pěstounské rodiny podle typu bydlení

(údaje v %)

■ Vlastní rodinný domek	■ Byt v osobním vlastnictví
■ Družstevní byt	■ Nájemní byt

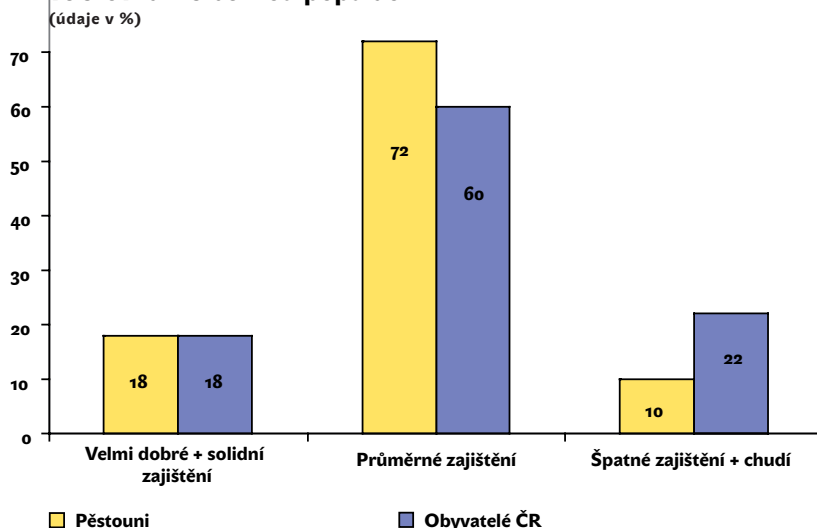
Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Žít ve vlastním rodinném domku je pro početné pěstounské rodiny určitou nutností, která zajišťuje pro chod jejich domácností základní komfort. V porovnání s celospolečenskými poměry představuje ovšem podíl pěstounů bydlících ve vlastním rodinném domku nadprůměrný údaj. Lepší než průměrné je také hodnocení celkové materiální situace u reprezentantů pěstounských rodin.

Podle názorů některých odborníků je subjektivní hodnocení vlastní materiální situace důležitější výpovědí o daném stavu, než udávají objektivní údaje o výši příjmů a spotřebě.

Pokud bychom přijali tento předpoklad a subjektivní hodnocení cháпали také jako určitou zobecněnou zkušenost, pak lze konstatovat, že po materiální stránce se pěstouni cítí být o něco lépe zabezpečeni, než odpovídá celospolečenskému průměru. Nejvíce o tom vypovídá pocit špatného zajištění nebo chudoby, který je v běžné populaci dvojnásobně častější než u pěstounů. Pěstouni se naopak v porovnání s celospolečenským průměrem častěji považují za průměrně zajištěné.

Materiální zajištění domácností pěstounů ve srovnání s běžnou populací

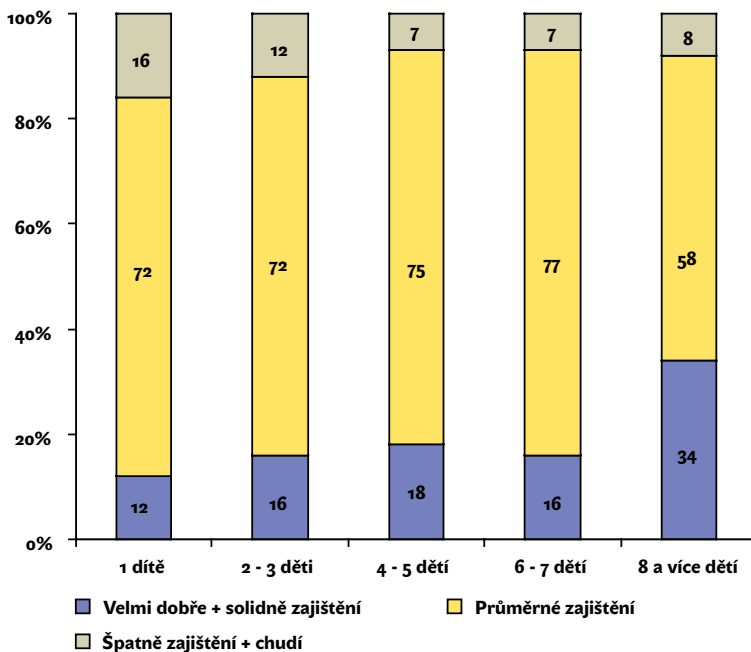
Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů a reprezentativní výzkum STEM, prosinec 2006, 1 263 respondentů

Subjektivní hodnocení vlastní materiální situace pěstounských rodin není univerzální. Významné rozdíly jsou podmíněny počtem dětí a to jak celkovým počtem dětí, tak i počtem dětí v pěstounské péči. Tendence, s kterou se tato statisticky významná vazba projevuje, je na první pohled překvapivá. Oproti očekávání se ukazuje, že celkový materiální standard své domácnosti oceňují nejlépe pěstouni, kte-

ří mají nejvíce dětí (v celkovém počtu 8 a více dětí, v počtu dětí v pěstounské péči 5 a více dětí). Pěstouni z nejmenších rodin (1 dítě) mají naopak sklon vnímat materiální zajištění své domácnosti relativně nejhůře.

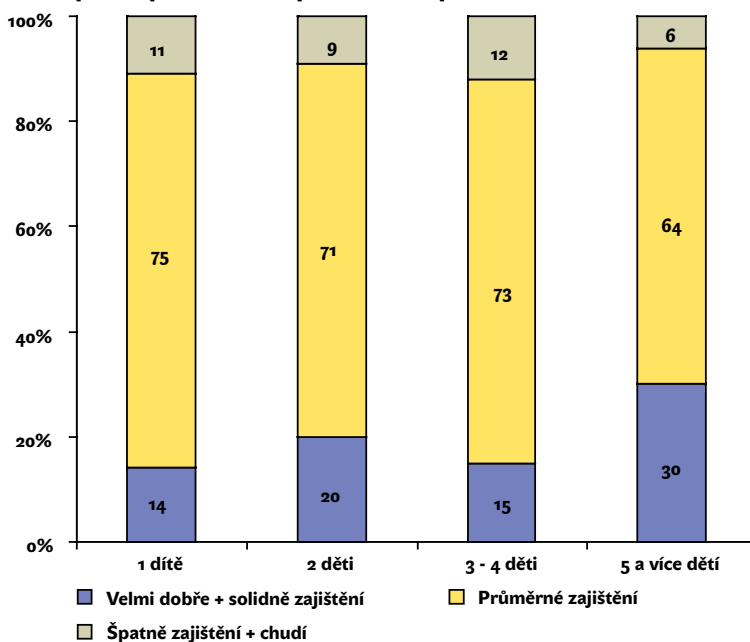
Data výzkumu neskytají pro vysvětlení tohoto, vzhledem k trendům v běžné populaci neobvyklého, zjištění dostatek podkladů. Je nepochybné, že rozhodování o přijetí dítěte do vlastní péče se řídí jinými mechanismy, než rozhodování o narození vlastního dítěte. Jako jedna z hypotéz se nabízí možnost, že větší počet dětí do náhradní rodinné péče přijímají především lidé, kteří se cítí být natolik dobře materiálně zajištěni, aby mohli svěřeným dětem poskytnout vše, co potřebují.

Materiální zajištění domácností pěstounů podle celkového počtu dětí

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Materiální zajištění domácností pěstounů podle počtu dětí v pěstounské péči

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

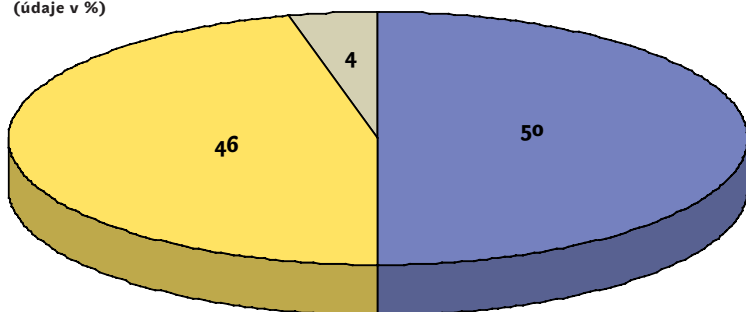
5. Celkové životní podmínky

Podobně jako materiální situace byly ve výzkumu šetřeny v subjektivní reflexi i celkové životní podmínky pěstounských rodin. Podle výpovědí respondentů se pěstounské rodiny dělí na dvě téměř stejně početné skupiny těch, které žijí bez větších problémů, a těch, které sice určité problémy mají, ale jsou přesvědčeny, že je v blízké době vyřeší. Tyto dvě skupiny reprezentují naprostou většinu pěstounských rodin (96 %). Vedle nich působí rodiny, které se potýkají s velkými a těžko řešitelnými problémy, jako zcela marginální skupina. Neplatí to ale všeobecně, jak je ukázáno dále, v některých typech pěstounských rodin je subjektivní vnímání celkových životních podmínek poněkud odlišné.

Když zvážíte všechny okolnosti života ve Vaší rodině, řekl/a byste, že jste rodina, která:

- Žije bez větších problémů
- Určité problémy má, ale věří, že je v dohledné době vyřeší
- Má velké problémy a nevěří, že je v dohledné době vyřeší

(údaje v %)

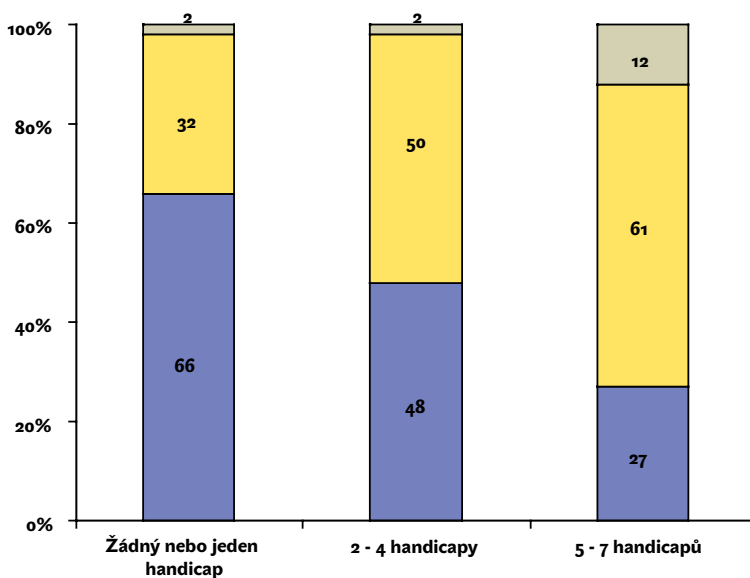
Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Jednou z okolností, které subjektivní pohled na celkové životní podmínky pěstounských rodin ovlivňují, je počet dětí v rodině. Platí jistá, statisticky sice méně významná, ale jednoznačná tendence. Podle ní s rostoucím počtem dětí v domácnosti mírně klesá mínění o v zásadě bezproblémovém životě rodiny a zároveň sílí hodnocení, podle kterého má rodina určité, avšak řešitelné problémy. Přesvědčení o velkých potížích, na které rodina vlastními silami nestačí, se v důsledku většího počtu dětí nijak nemění. Tento skeptický pohled na vlastní životní podmínky uplatňují stejně málo často všichni pěstouni bez ohledu na to, kolik dětí mají.

V důsledku uvedené tendence žijí bez větších problémů především nejmenší domácnosti pěstounů s jedním dítětem (62 %) a relativně nejmeně velké rodiny s osmi a více dětmi (40 %). Tento druhý typ rodin se naopak častěji deklaruje jako domácnost, která nějaké problémy má, ale věří, že je v únosné době vyřeší (55 %, rodiny s jedním dítětem 35 %).

Silněji, než samotný počet dětí, by mohly subjektivní hodnocení celkových životních podmínek modifikovat handicapy dětí. Kumulace více handicapů působí neblaze nejenom ve smyslu menších šancí, že rodina bude žít bez větších potíží, ale i směrem k větší pravděpodobnosti výskytu velkých, těžko řešitelných problémů. S ohledem na celkově malý podíl rodin potýkajících se s velkými problémy, které neumí vyřešit, je ovšem nutné brát druhou část tohoto tvrzení jako pouze orientační.

Hodnocení celkových životních podmínek a počty handicapů u dětí svěřených do pěstounské péče

- Rodina, která má velké problémy a nevěří, že je v dohledné době vyřeší *
- Rodina, která určité problémy má, ale věří, že je v dohledné době vyřeší
- Rodina, která žije bez větších problémů

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

*) Vzhledem k nízkým četnostem pouze orientační údaj

II. Poučenost o právech a nárocích pěstounů

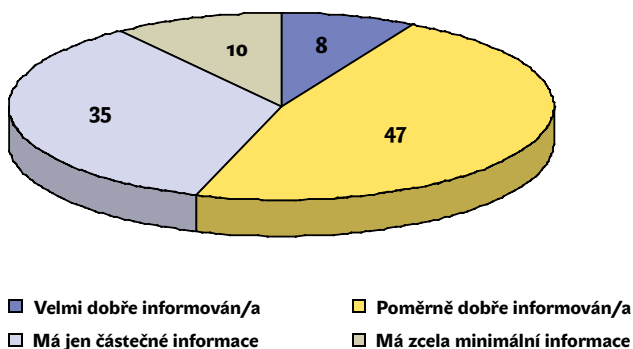
1. Celková míra informovanosti o nárocích pěstounů

Názory pěstounů na to, zda se při svěřování dětí do pěstounské péče dbá na náležitě poučení pěstounů o jejich právech a nárocích, jsou značně nejisté. O něco více než polovina (56 %) míní, že v tomto ohledu se pěstounům dostatečných informací dostává, druhá, jen o málo menší skupina (44 %) zastává stanovisko opačné. Nutno dodat, že oba soudy jsou vyslovovány s jistou rezervou (výrazná převaha odpovědí „spíše ano“ nebo „spíše ne“).

Stejně nejisté a nejednoznačně vyznívá i hodnocení úrovně vlastní informovanosti u pěstounů. I v tomto případě se pěstouni dělí do dvou téměř stejně početných skupin těch, kteří se domnívají, že o právech a nárocích náležejících pěstounům mají velmi dobré nebo alespoň poměrně dobré informace, a těch, kteří jsou přesvědčeni, že jejich informace jsou jen částečné nebo dokonce zcela minimální.

Informovanost pěstounů o jejich právech a nárocích

(údaje v %)

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Ne zcela vyhovující poučenosti pěstounů o jejich právech a nárocích ještě zvýrazňuje zjištění, že se jedná o poměrně univerzální jev, který se v podobné míře týká všech typů pěstounských rodin. Jisté odchylky sice existují – poměrně dobře informovaní jsou například o něco častěji pěstouni s vyšším vzděláním nebo pěstouni, kteří se starají o děti s větším množstvím handicapů, ve všech případech jde ale o jen velmi malé rozdíly, statisticky neprůkazné a navíc postrádající konzistentní trend. Na podkladě šetřených identifikačních údajů o pěstounech je prakticky nemožné určit nějakou skupinu, která by se mírou poučenosti o vlastních právech a nárocích od průměru zřetelně a jednoznačně odlišovala.

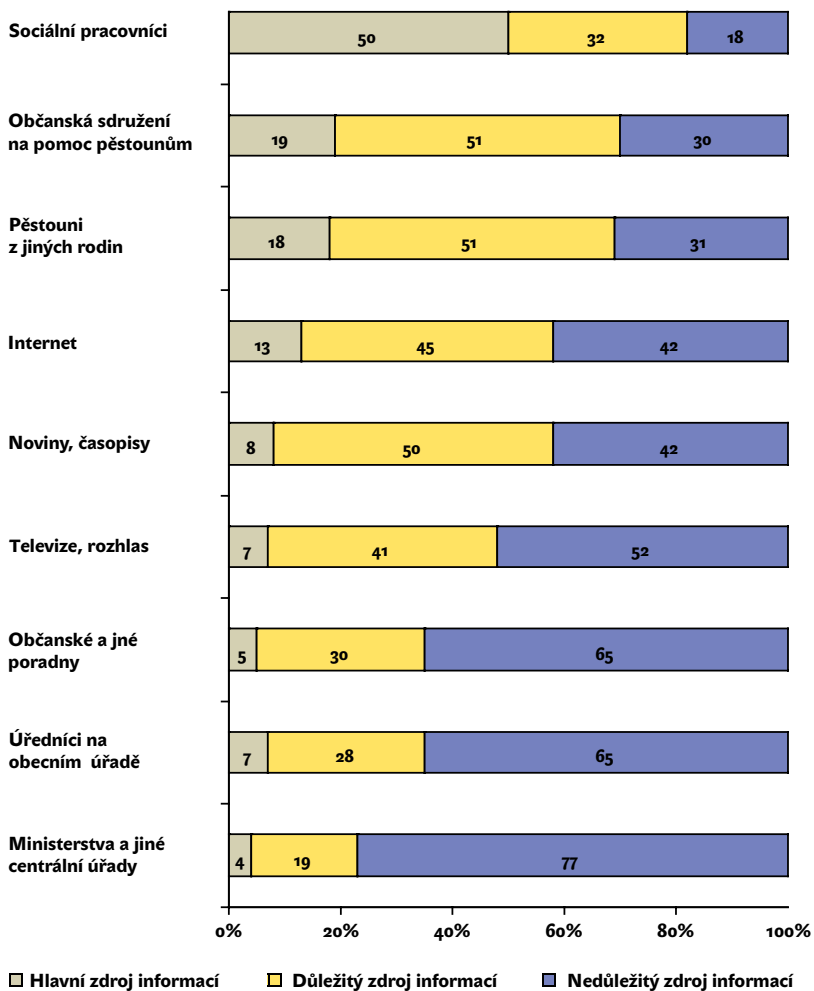
2. Zdroje informací o právech a nárocích pěstounů

Zjišťování pramenů, ze kterých pěstouni získávají informace o svých právech a nárocích, bylo ve výzkumu koncipováno tak, aby umožnilo rozlišit tři kategorie zdrojů – hlavní, důležité a nedůležité zdroje informací. Ukázalo se, že v zásadě neexistuje instituce či jiný subjekt, který by pro většinu pěstounů plnil roli hlavního informačního zdroje. Jediným subjektem, který kritéria hlavního informátora částečně splňuje, jsou sociální pracovníci, které polovina pěstounů označila za hlavní a třetina za důležitý zdroj informací.

Sociální pracovníci mají mezi poskytovateli informací o právech a nárocích pěstounů zcela jednoznačně dominantní postavení. S odstupem za nimi následují dva subjekty – občanská sdružení zaměřená na pomoc pěstounským rodinám a pěstouni z jiných rodin, které považuje pětina pěstounů za hlavní a polovina za důležitý zdroj informací.

Další místa patří tiskovým médiím a internetu, které ještě stále více než polovina pěstounů (58 %) považuje za hlavní (spíše výjimečně) nebo alespoň důležitý (především – ko-

Zdroje informací o právech a nárocích pěstounů

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

lem poloviny pěstounů) pramen informací. V tomto případě se již jedná o obecnější zdroje informací, které se problematikou pěstounů systematicky nezabývají. Hrozí u nich (zejména u novin a časopisů) nebezpečí, že informace o právech a nárocích pěstounů, získané jejich prostřednictvím, budou neúplné, případně zkreslené.

Na posledních místech žebříčku důležitosti jednotlivých informačních zdrojů figurují úředníci obecního úřadu a občanské a jiné poradny. Poslední místo náleží ministerstvům a jiným centrálním úřadům. Pro velkou většinu pěstounů představují nedůležitý zdroj informací.

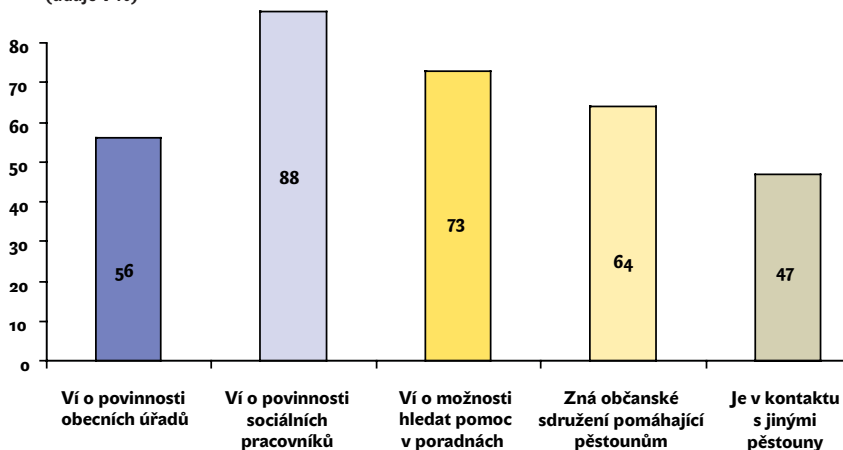
3. Orientace v základních nárocích pěstounů

Důležitým předpokladem schopnosti uplatňovat oprávněné nároky a potřeby pěstounů je obeznámenost s tím, kdo a jakým způsobem je k pěstounům povinován nebo jim může být nápomocen. Zdá se, že v tomto ohledu jsou pěstouni suverénní jen částečně. Co se týče zákonných povinností vůči pěstounům, velká většina (88 %) ví o povinnosti sociálních pracovníků navštěvovat alespoň jednou za 6 měsíců každou pěstounskou rodinu. Méně je již ale těch, kteří také vědí, že obecní úřady jsou povinny poskytovat pěstounům radu a pomoc při řešení problémů spojených s péčí o svěřené děti (56 %).

Skutečnost, že téměř každý druhý pěstoun netuší, že obecní úřad je první a nejbližší institucí, která je povinna mu pomáhat, je zřejmě jedním z možných vysvětlení, proč pracovníci obecních úřadů hrají tak malou roli mezi zdroji informací o právech a nárocích pěstounů nebo, jak bude ukázáno dále, tak málo figurují mezi skutečnými poskytovateli pomoci pěstounským rodinám. Z hlediska schopnosti pěstounů uplatňovat efektivně nároky a potřeby je taková neznalost značným handicapem.

Dispozice pěstounů pro uplatňování nároků a vyhledávání pomoci

(údaje v %)

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Značně nevyvážené a často malé znalosti deklarují pěstouni také u konkrétních nároků. S výjimkou záležitostí týkajících se uspořádání vztahů mezi pěstouny a dětmi převažují neúplné znalosti „jen tak na půl“.

Celkově platí, že největší vědomosti projevují pěstouni v obecných záležitostech – uspořádání vztahů mezi pěstouny a dětmi (oblast, ve které se vyznají vůbec nejlépe, 70 % dokonce velmi dobře) a vyřizování nároků pěstounů a dětí. Tady už je ovšem o něco více těch, kteří mají jen neúplné vědomosti (43 % se orientuje velmi dobře, 48 % jen tak na půl).

Již menší povědomí mají pěstouni o věcech praktických – určování výše příspěvku při převzetí dítěte, nárok na zvýšenou odměnu pěstounovi, nabídka služeb pro pěstounské rodiny a nárok na mateřskou dovolenou a rodičovský příspěvek pro pěstouna. Nějaké znalosti, v převážné míře již jenom neúplné, projevují v těchto oblastech tři pětiny až dvě třetiny pěstounů.

Nejméně se pěstouni podle vlastního vyjádření orientují v záležitostech souvisejících se specifickými situacemi – za-

jištění pečovatelské služby pro těžce postižené dítě, peněžitá a věcná pomoc při jednorázových mimořádných výdajích nebo finanční pomoc s vybavováním vlastní domácnosti dospělého dítěte při odchodu z pěstounské rodiny. V těchto věcech se alespoň „jen tak na půl“ vyzná jen třicet a méně procent pěstounů (v případě finanční pomoci s vybavováním domácnosti dospělého dítěte dokonce jen 13 % pěstounů.). Za pozornost stojí, že mezi tyto oblasti s nejmenšími znalostmi patří také účast na důchodovém pojištění pěstounů (orientují se v tom jen necelé tři desetiny pěstounů).

Míra orientace pěstounů ve věcech týkajících se péče o svěřené děti

	Orientuje se velmi dobře	Orientuje se jen na půl	Vůbec se neorientuje
Uspořádání vztahů mezi pěstouny a dětmi v pěstounské péči	71 %	24	5
Vyřizování nároků pěstounů a dětí, podávání žádostí na úřadech	43	48	8
Určování výše příspěvku při převzetí dítěte	26	41	33
Nabídka služeb pro pěst. rodiny	11	51	38
Nárok na mateřskou dovolenou a rodič. příspěvek pro pěstouny	29	33	38
Nárok na zvýš. odměnu pěstounovi	23	37	40
Nárok na zvýš. přisp. na úhradu potřeb zdrav. postiženého dítěte	19	27	54
Vymáhání výživného na svěřené dítě	15	26	59
Peněžité dávky a příspěvky pro těžce zdravotně postižené dítě	14	25	61
Peněžité a věcná pomoc při jednorázových mimořád. výdajích	8	23	69
Účast na důch. pojištění pěstounů	8	19	73
Zajištění pečovatelské služby pro těžce zdravotně postižené dítě	7	19	74
Fin. pomoc s vybavováním vlastní domácnosti dospělého dítěte při odchodu z pěstounské rodiny	3	10	87

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Všeobecně rozšířeným jevem u nás je tendence zajímat se o své nároky až teprve v okamžiku, kdy je začne člověk potřebovat. Může to být vysvětlením velmi malé schopnosti pěstounů orientovat se v záležitostech týkajících se specifických situací. Zdá se, že data výzkumu to potvrzují u nároků souvisejících s péčí o těžce zdravotně postižené dítě. Pěstouni, kteří vychovávají dítě, případně více dětí s vážným zdravotním handicapem, projevují u nároků na finanční pomoc vázanou na zdravotní postižení svěřených dětí zřetelně větší poučenost než ostatní pěstouni. Stále však mezi nimi zůstává zhruba pětina těch, kteří o nárocích na finanční výpomoc vědí stejně málo, jako jiní pěstouni. U nehmotné pomoci (zajištění pečovatelské služby pro těžce zdravotně postižené dítě) se pěstouni pečující o postižené dítě svými znalostmi již od průměru vůbec neodlišují. Tato zjištění je ovšem třeba brát jenom jako orientační. Malý podíl pěstounů s těžce postiženým dítětem, zastoupených v souboru, jejich statistické ověření neumožňuje.

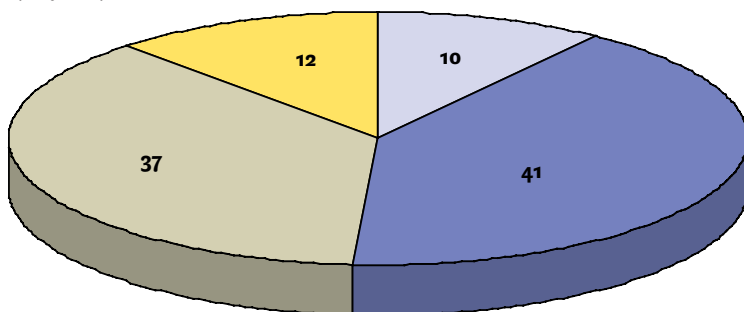
III. Pomoc poskytovaná pěstounským rodinám

1. Názyv na systém pomoci pěstounům

Hodnocení pomoci poskytované u nás pěstounským rodinám rozděluje pěstouny na dva, z hlediska velikosti zcela identické, tábory s protikladnými názory. Polovina pěstounů pokládá tuto pomoc za postačující, druhá polovina pěstounů s ní spokojená není.

Považujete pomoc poskytovanou u nás pěstounským rodinám za dostatečnou?

(údaje v %)

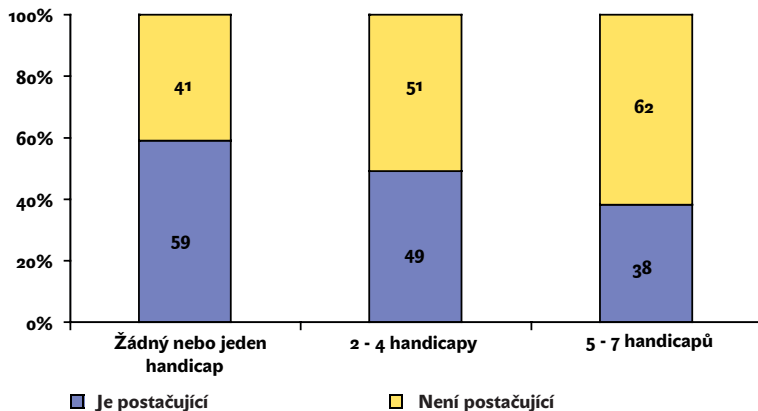

■ Určitě ano □ Spíše ano ■ Spíše ne □ Určitě ne

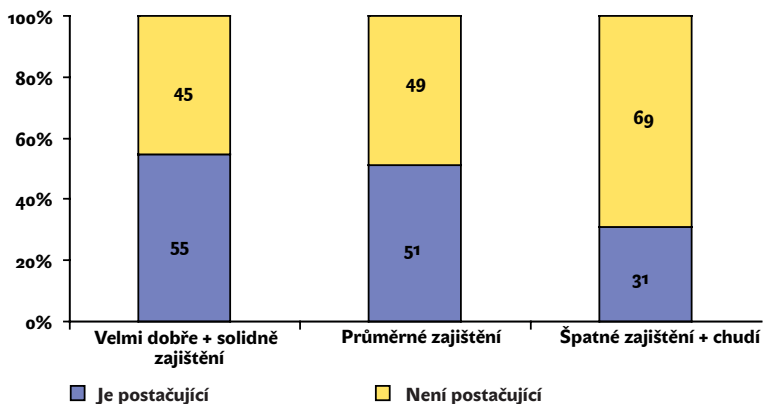
Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Nespokojenost s pomocí směřující k pěstounským rodinám je významně větší u pěstounů, kteří mají nějaké problémy. Stačí k tomu větší zátěž související s péčí o velkou rodinu s mnoha dětmi. Ještě zřetelněji posiluje pocit nespokojenosti kumulace většího množství handicapů u dětí v pěstounské péči. Negativní vliv na hodnocení úrovně pomoci poskytované pěstounským rodinám má rovněž pocit špatného materiálního zajištění domácnosti.

Hodnocení pomoci pěstounským rodinám a počty handicapů u dětí svěřených do pěstounské péče

Hodnocení pomoci pěstounským rodinám a materiální zajištění domácnosti pěstounů

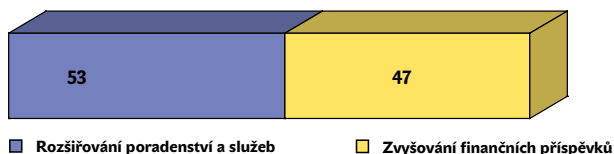
Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Pěstouni nemají jasný názor ani na to, jakým způsobem pomoc pěstounským rodinám vylepšovat a kterým směrem ji rozšiřovat. Opět se tady setkávají dvě skupiny, jedna dává přednost rozšiřování poradenství a sociálních služeb pro pěstounské rodiny, druhá preferuje zvyšování finančních příspěvků. První skupina je o něco málo silnější.

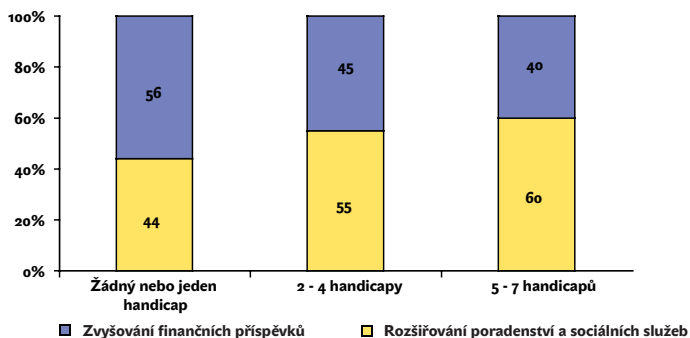
Největšími stoupenci rozšiřování poradenství a služeb jsou pěstouni, kteří se musejí vyrovnávat s vícečetnými poruchami a problémy dětí v pěstounské péči. Příznivci zvyšování finančních příspěvků se podle očekávání rekrutují především z rodin s horším materiálním standardem.

Které z následujících dvou oblastí je třeba se věnovat především?

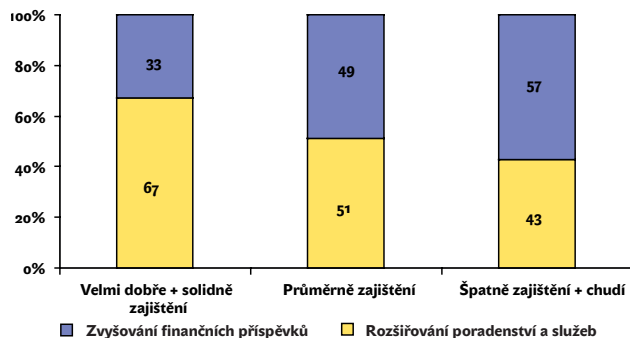
(údaje v %)

Preference způsobů zlepšování pomoci pěstounům a počty handicapů u dětí svěřených do pěstounské péče

Preference způsobů zlepšování pomoci pěstounům a materiální zajištění domácnosti pěstounů

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

2. Využívaná pomoc

Odovědi na otázku, kdo je hlavním zdrojem pomoci, na koho se pěstouni nejčastěji obracejí, pokud mají nějaké problémy s péčí a výchovou dětí v pěstounské péči, ukazují pěstounské rodiny jako často soběstačné, schopné řešit problémy především vlastními silami (35 %), případně za pomoci širší rodiny (8 %) nebo přátel a sousedů (2 %). Pro zhruba polovinu pěstounských rodin (55 %), které na problémy ani s pomocí nejbližšího okolí nestačí, jsou hlavním zdrojem pomoci zejména dva subjekty – lékař, psycholog nebo jiný odborník (19 %) a sociální pracovnice (17 %). Část těchto rodin (14 %) vyhledává nejčastěji pomoc buď u nějakých občanských sdružení či jiných nestátních institucí nebo u pěstounů z jiných rodin.

Kdo je hlavním zdrojem pomoci pěstounům při řešení problémů s výchovou dětí v pěstounské péči

Nikdo, na problémy stačí většinou sami	35 %
Lékař, psycholog nebo jiný odborník	19 %
Sociální pracovnice	17 %
Členové širší rodiny, příbuzní	8 %
Nějaké občanské sdružení či jiná nestátní instituce	7 %
Pěstouni z jiných rodin	7 %
Poradna pro péči o děti či jiná poradna	3 %
Přátelé, sousedé	2 %
Nikdo, většinou neví, kde hledat pomoc, jsou bezradní	2 %

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

(Ne)závislost pěstounů na vnější pomoci není ve všech typech pěstounských rodin stejná. Část rozdílů je ovlivněná počtem dětí v pěstounské péči. Významně větší soběstačnost projevují pěstouni z rodin, v nichž vyrůstá pouze jedno dítě v pěstounské péči (na problémy stačí většinou sami 42 %, v rodinách s více dětmi v pěstounské péči 27–30 %). Větší počet

dětí v pěstounské péči zvyšuje rovněž důležitost občanských sdružení jako hlavního zdroje pomoci (na nějaké občanské sdružení či jinou nestátní instituci se při problémech nejčastěji obrací 18 % rodin s pěti a více dětmi v péči).

Naprosto zásadní vliv na soběstačnost pěstounských rodin má kumulace handicapů u svěřených dětí. Zatímco na problémy stačí většinou sami v polovině rodin (48 %), ve kterých netrpí děti žádnou nebo jenom jednou poruchou, mezi rodinami s výskytem 5–7 handicapů u dětí to je pouze 12 %. Větší počet handicapů u svěřených dětí posiluje přirozeně také závislost na lékařích či jiných odbornících – odborníci představují hlavní zdroj pomoci pro téměř dvě pětiny rodin (38 %), v nichž žijí děti s 5–7 handicapy.

Vedle hlavních zdrojů, na které se pěstounské rodiny obracejí o radu nebo o pomoc nejčastěji, zjišťoval výzkum také využívání konkrétních forem pomoci v minulých letech. Na těchto údajích na první pohled zaujmou dvě věci. První se týká již zmiňovaného slabého postavení obecních úřadů mezi výlučnými poskytovateli pomoci. S výjimkou pomoci s vyřizováním nároků a podáváním žádostí, kterých se od obecních úřadů dostalo necelé polovině pěstounských rodin (45 %), a doporučení, kde hledat pomoc (získalo 19 % rodin pěstounů), se obecní úřady objevují v roli výlučných poskytovatelů pomoci jen zcela ojediněle (uvádí je jedno až nejvýše sedm procent rodin).

Druhá věc souvisí se soběstačností pěstounských rodin a potvrzuje, že tyto rodiny vnější pomoc skutečně nijak často nevyužívají. Možná, že i toto je jeden z důvodů, proč se obecní úřady se svými kompetencemi objevují mezi jmenovitě uváděnými poskytovateli pomoci sporadicky. O masivnějším čerpání pomoci lze hovořit pouze u čtyř ze třinácti sledovaných forem – u pomoci s vyřizováním nároků a po-

dáváním žádostí, u doporučení, kde hledat pomoc, a u rad týkajících se výchovných problémů a vzdělání dětí. Těchto druhů pomoci využila někdy v minulosti polovina až tři čtvrtiny pěstounských rodin.

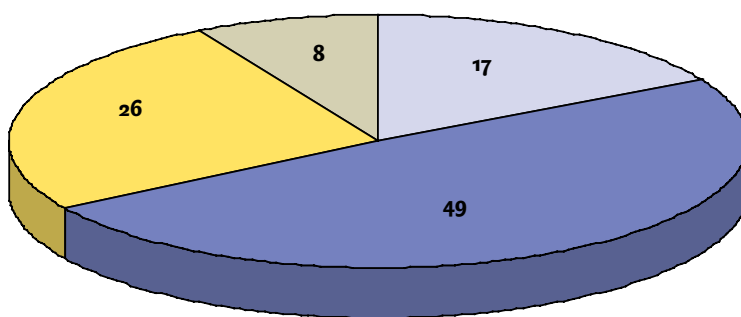
Využíváte nebo jste v minulých letech využívali následující formy pomoci poskytované obecním úřadem nebo nějakou jinou institucí či osobou?

(údaje v %)	Pomoc nám poskytl obecní úřad	Pomoc nám poskytl někdo jiný	Pomoc jsme získali z více zdrojů	Pomoc jsme nikdy nevyužili
Pomoc s vyřizováním nároků pěstounů/podáváním žádostí	45	20	11	24
Rady a doporučení, kde hledat pomoc	19	24	31	26
Rady a doporučení týkající se výchovných problémů dětí	7	23	36	34
Rady a doporučení týkající se vzdělání svěřených dětí	4	20	28	48
Rady a doporučení týkající se problematických vztahů mezi pěstouny a dětmi	5	16	19	60
Rady a doporučení týkající se péče o zdravotně postižené dítě i	4	11	19	66
Pomoc s vyplňováním volného času dětí	1	11	15	73
Finanční výpomoc v obtížné finanční situaci	5	12	4	79
Finanční výpomoc s přestavbou bytu/domu při přijetí dítěte do pěstounské péče	2	12	5	81
Pomoc se zajišťováním práce pro děti	1	4	6	89
Finanční výpomoc se zajištěním zdravotních pomůcek pro postižené dítě	2	4	5	89
Finanční výpomoc se zajištěním vlastního bydlení dětí v pěst. péči	1	4	2	93
Finanční výpomoc s úpravami bytu/domu pro zdravotně postižené dítě	5	12	4	79

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Účinnost příspěvků a služeb, které pěstounské rodiny v minulosti někdy využily, je vnímána převážně pozitivně. Dva ze tří pěstounů se domnívají, že jim dostatečným způsobem pomohly řešit problémy v jejich rodině.

Můžete říci, že příspěvky a služby, které jsou nebo v minulosti Vám byly jako pěstounům poskytovány, pomáhají/pomohly dostatečným způsobem řešit situaci ve Vaší rodině?

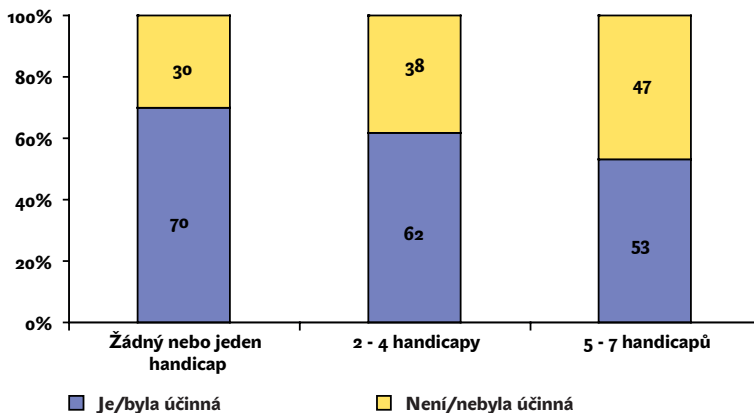

Určitě ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Určitě ne

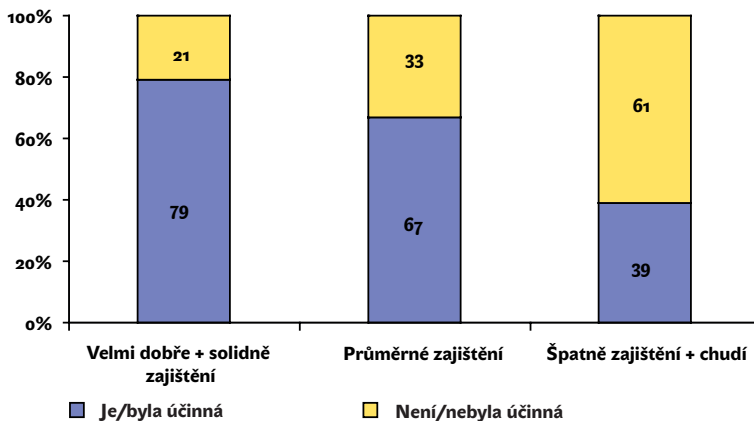
Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

O hodnocení účinnosti služeb a příspěvků poskytnutých v minulosti pěstounským rodinám platí v zásadě totéž, co bylo již řečeno v souvislosti s názory na systém pomoci pěstounským rodinám u nás. Jako účinné je vnímají především pěstounské rodiny, které žijí bez větších problémů. Dobře patrné to je opět ve vazbě na handicap u svěřených dětí a zejména na celkovou úroveň materiálního zajištění domácnosti pěstounů.

Hodnocení účinnosti pomoci pěstounským rodinám a počty handicapů u dětí svěřených do pěstounské péče

Hodnocení účinnosti pomoci pěstounským rodinám a materiální zajištění domácnosti pěstounů

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

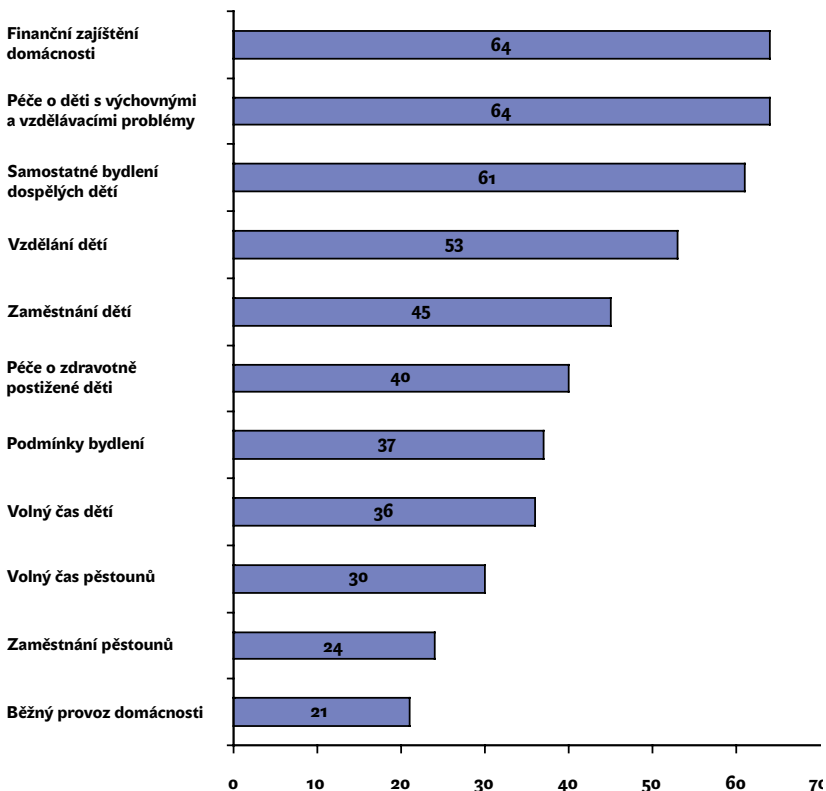
3. Požadovaná pomoc

Přes poměrně značnou deklarovanou samostatnost a přesvědčení, že rodina stačí na problémy sama, velká část pěstounů (70 %) v současném systému pomoci pěstounským rodinám něco podstatného, co by pomohlo řešit problémy v jejich domácnosti, postrádá. Pomoc, která pěstounům nejvíce chybí, směřuje do čtyř oblastí – finanční zajištění domácnosti, péče o děti s výchovnými nebo vzdělávacími problémy, samostatné bydlení dospělých dětí a vzdělání dětí (uvádí polovina až dvě třetiny pěstounů). Naopak relativně nejmenší zájem je o pomoc související se zaměstnáním pěstounů (24 %) a běžném provozem domácnosti (21 %).

Pokud v systému pomoci pěstounům něco podstatného postrádáte, týká se to následujících oblastí?

(odpovědi **ANO** v %)

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Zajímavé údaje o postrádaných službách a příspěvcích pro pěstounské rodiny poskytují odpovědi na volnou otázku, ve které byli respondenti vyzváni, aby sami uvedli jedno opatření, které by nejvíce napomohlo k řešení situace v jejich domácnosti.*

*) Data uvedená v grafu vycházejí z uzavřené otázky, ve které respondenti posuzovali každou z nabízených oblastí pomoci zvlášť a měli tak možnost označit více oblastí souvisejících s jimi postrádanou pomocí (teoreticky všech třináct).

Volné odpovědi jsou v mnohém inspirativní, z jejich analýzy např. vyplynulo, že nejvíce preferovaná pomoc se dvojnásobně častěji týká poradenství, služeb a jiných opatření nepeněžního charakteru než finančních příspěvků. Detailní výpis kategorizovaných volných odpovědí pěstounů přináší následující tabulka.

Opatření, která by nejvíce napomohla řešení situace pěstounských rodin

Odpovědi na volnou otázku v %

Pomoc s péčí o děti s výchovnými a vzdělávacími problémy, pedagogicko psychologické poradenství	14
Finanční příspěvky, finanční výpomoc nespécifikovaná	11
Nespécifikovaná pomoc s řešením problémů bydlení	7
Služby umožňující volný čas pěstounů	7
Nespécifikovaná pomoc při zajištění samostatného bydlení dospělých dětí	6
Jiná pomoc při přechodu dětí do samostatného života	6
Finanční příspěvky na vzdělání a mimoškolní aktivity dětí	5
Lepší spolupráce se sociálními pracovníky /obecními úřady	5
Finanční příspěvek na úpravy/stavbu bytu/domu	5
Pomoc s péčí o zdravotně postižené děti	5
Právní pomoc/poradenství, informování o právech a nárocích pěstounů	5
Legislativní úpravy nároků pěstounů	5
Finanční příspěvek na jinou konkrétní věc	4
Finanční příspěvky na provoz domácnosti	3
Finanční příspěvky na mimořádné výdaje pro děti	2
Finanční příspěvek na zajištění samostatného bydlení dospělých dětí	2
Finanční příspěvky na potřeby zdravotně postižených dětí	1
Jiná odpověď	7

Pramen: Pěstouni mají právo na služby, 686 respondentů

Semináře v regionech

Konkrétní otázky a podněty z oblasti pěstounské péče

V rámci projektu „Pěstouni mají právo na služby“ se uskutečnilo celkem pět seminářů v různých regionech České republiky. Místa konání jsme vybírali zejména podle počtu klientských náhradních rodin v jednotlivých regionech a snažili jsme se je rozložit víceméně po celém území České republiky. Semináře se uskutečnily v období od ledna do března 2007 v následujícím pořadí: Liberec, Brno, Zlín, Pardubice a České Budějovice. Seminářů se zúčastnilo celkem 107 pěstounů, 36 organizací a 24 zástupců státní správy. Při organizaci seminářů a sestavování jejich programu nám hodně pomohly krajské úřady a organizace působící v těchto regionech, za což jim patří náš veliký dík – jmenovité poděkování naleznete v úvodu této publikace – stejně jako všem zúčastněným pěstounům, kteří značnou měrou přispěli k příjemné a plodné atmosféře seminářů a zejména ke vzniku tohoto materiálu. Za aktivní účast samozřejmě děkujeme také všem ostatním účastníkům.

Program všech seminářů byl složen ze dvou bloků. První části se zúčastnili pěstouni, organizace a zařízení působící v oblasti náhradní rodinné péče v regionu a zástupci státní správy – zejména z krajských úřadů. Krátký prostor byl věnován představení celého projektu. Poté následovala prezentace výsledků dotazníkového šetření v náhradních rodinách – jeho výsledky jsou také obsahem této publikace – spojená s diskuzí. Poslední část dopolední části programu

byla věnována prezentaci aktivit a nabízených služeb přítomných organizací, zařízení a krajských či jiných úřadů. Cílem bylo seznámit účastníky s regionální nabídkou služeb a aktivit v oblasti náhradní rodinné péče. Jejich kontakty najdete rovněž v publikaci.

Druhé části semináře se účastnili pouze pěstouni a byla pokaždé vedena odborným lektorem. Tuto část vedla v Pardubicích a Českých Budějovicích paní PhDr. Věduna Bubbleová, v Pardubicích také paní Jana Frantíková, v Liberci a ve Zlíně pan PaedDr. Michael Chytrý a v Brně pan PhDr. Miloš Kotek. Diskutovalo se zde o konkrétních otázkách, problémech a jejich možných řešeních v oblasti náhradní rodinné, především pěstounské péče. Cílem bylo získání podkladů a informací ke zmapování současné situace v oblasti pěstounské péče, jejichž zdrojem mohou být nepochybně především samotní pěstouni. Mnohá potíže a úskalí, se kterými se pěstouni při výchově svěřených dětí setkávají, a také existující potřeby k jejich řešení jsou mezi pracovníky v této oblasti i samotnými rodiči většinou známé. Ale k tomu, aby bylo možné působit ve smyslu potřebných změn a rozvoje služeb i samotné náhradní rodinné péče, je třeba tyto skutečnosti také jasně pojmenovat a zmapovat. Důležité je přitom vycházet ze samotné praxe a každodenních zkušeností. Práci na seminářích společně s pěstouny jsme se o takové pojmenování chtěli pokusit a rádi bychom je také využili jako jedno u východisek při dalším působení na rozvoj a podporu náhradní rodinné péče u nás.

V neposlední řadě bylo ovšem cílem odpoledního programu také vzájemné sdílení vlastních zkušeností a diskuze pod vedením lektorů, kteří se problematice náhradní rodinné péče většinou dlouhodobě věnují. Program semináře byl většinou velice nabitý, což bylo někdy na úkor pro-

storu, který by si jednotlivá témata zasloužila. Živá diskuze i četné návrhy témat, o které by účastníci měli zájem, v hodnoceních seminářů svědčí o potřebě i přínosech takových setkání a mohou být inspirací i pro další práci v této oblasti nejen pro pracovníky organizací, které se náhradní rodinné péči věnují, ale také pro samotné pěstouny. Konečně mnohá sdružení a aktivity vznikají z jejich podnětu a úspěšně na tomto poli působí. I přes nabitý program byla na některých seminářích možnost konzultovat s lektory konkrétní otázky, případně navázat kontakt a domluvit se na další spolupráci.

Co se týče programu semináře, je třeba zmínit, že první z nich, který se konal v Liberci, byl ve své druhé části poněkud odlišný. Získávali jsme na něm první zkušenosti a na jejich základě byl program pro další semináře formován a přizpůsobován. Pro odpolední program jsme zde zvolili konkrétní téma „Asertivita v jednání s okolím“. Cílem bylo získání konkrétních technik a postupů, které se osvědčily při prosazování vlastních potřeb i potřeb celé rodiny při jednání s okolím. Východiskem byla teorie asertivity. Práce na semináři se na pak na tomto pozadí soustředila na konkrétní otázky a zkušenosti, se kterými se pěstouni setkávají ve svém každodenním životě. Z tohoto semináře proto nemáme zpracovány výstupy, i když probíraná problematika se v obecné rovině shodovala s problémy a zkušenostmi pěstounů v jiných regionech.

Na ostatních seminářích byly v rámci odpoledního programu různým způsobem, který se odvíjel od zaměření a způsobu práce konkrétního lektora, formulovány otázky, na kterých účastníci pracovali nejdříve v menších skupinách. Následně byly společně prezentovány výsledky skupinové práce a o jednotlivých otázkách se diskutovalo.

První okruh otázek se týkal potřeb – situací, problémů a překážek, se kterými se ve svém každodenním životě pěstouni setkávají, a oblastí, ve kterých by potřebovali podporu k jejich řešení či k dalšímu rozvoji svých znalostí a schopností. Druhý okruh otázek směřoval k řešením uvedených situací, problémů a překážek, tedy ke způsobu naplnění definovaných potřeb. Nabízená řešení a potřeby vycházejí z předchozích pozitivních zkušeností pěstounů i z toho, co z jejich hlediska chybí.

Na začátek je třeba říci, že pěstounští rodiče, kteří ze zúčastnili seminářů, přistupují k výchově svěřených dětí velice zodpovědně, celkově jsou velmi optimističtí, aktivně se o problematiku náhradní rodinné péče zajímají a snaží se zvyšovat svou odbornost. Přesto se v některých oblastech setkávají s nedostatečnou podporou a přestože v podobě výchovy přijatých dětí vlastně sami poskytují službu celé naší společnosti a především samotným dětem, cítí, že jejich role je společensky nedoceněna. Mnozí z nich mají bohaté zkušenosti s výchovou přijatých dětí a cítí potřebu tyto zkušenosti také nabídnout, což by jistě bylo pro další rozvoj náhradní rodinné péče u nás přínosné. V konkrétní podobě se tato nabídka týkala podílení se na přípravách žadatelů o náhradní rodinnou péči a jejich podpora v začátcích po přijetí dítěte. Dále pak využití zkušeností pěstounů pro potřeby pěstounské péče na přechodnou dobu.

Nyní se pokusíme definovat jednotlivé oblasti potřeb a jejich navrhované možnosti řešení.

Společenská prestiž pěstounů a informovanost veřejnosti

První okruh situací, se kterými se pěstouni při výchově svěřených dětí setkávají, se týká společenské prestiže a oce-

nění pěstounů a informovanosti veřejnosti o této problematice. Ta se jeví, jak již bylo řečeno, jako nedostatečná a pěstouni zde cítí určitý dluh. Navíc se často setkávají s nepochopením, nedůvěrou a předsudky ze strany svého okolí i příbuzných.

V této souvislosti se jako důležité jeví zvyšování povědomí veřejnosti o pěstounské péči a její medializace, která má kromě podpory stávajících rodin vliv i na vyhledávání nových žadatelů, a tedy na rozvoj náhradní rodinné péče vůbec. Kromě toho je podstatné i zvyšování povědomí státních zástupců (poslanci, senátoři apod.) o této problematice. Prostředkem může být pozvání státních zástupců na besedy či jiné aktivity s náhradními rodinami. Objevil se také návrh na zřízení institutu mluvčího náhradních rodin či instituce, která by hájila a zastupovala jejich práva.

Neméně důležité je z hlediska informovanosti vypracování studií a průzkumů, které srovnají výchovu poskytovanou dětem v dětských domovech a náhradních rodinách a také jejich finanční náročnost.

Spolupráce s úřady a institucemi

Jako další okruh situací, se kterými se pěstouni v některých případech musí potýkat, byla definována spolupráce s úřady. Komplikace souvisejí jednak s právním postavením pěstounů vůči přijatým dětem a mnohdy problematickou spoluprací s jejich zákonnými zástupci, jednak s přístupem některých pracovníků odborů sociálně-právní ochrany dětí. V rámci spolupráce se státními orgány by pěstouni uvítali větší ocenění a uznání svých zkušeností a znalostí a partnerský přístup. V souvislosti se spoluprací s úřady se objevil rovněž požadavek na zjednodušení žadatelského postupu v případě zkušených pěstounů.

Jako problematická se v některých případech jeví kombinace kontrolní a podpůrné role pracovníků odboru sociálně-právní ochrany. Pěstouni se někdy obávají požádat o pomoc z důvodu zpochybnění jejich výchovných kompetencí. Důležitý je citlivý a individuální přístup k rodině.

Je nutné dodat, že některé problémy v komunikaci s úřady nelze generalizovat. Mnoho pěstounů má velice dobré zkušenosti se spoluprací s pracovníky sociálně-právní ochrany zejména v oblasti vyřizování dávek a úpravy právních vztahů k přijatým dětem. Podpůrná role těchto pracovníků ve vztahu k výchově dětí je o poznání menší, což souvisí zřejmě s personální kapacitou odborů sociálně-právní ochrany, stávající nabídkou podpůrných služeb, které by bylo možné nabídnout a využít, případně dalším vzděláváním těchto pracovníků.

Z hlediska další výchovy dítěte je podstatná podrobná anamnéza, která umožňuje reagovat na předchozí prožitky dítěte, když se objeví potíže, případně s nimi preventivně pracovat. V tomto směru se pěstouni setkávají často s nedostatkem poskytovaných informací. Kromě toho jsou děti často na přijetí do náhradní rodiny nepřipraveny.

Jako nedostatečně ošetřená se konečně jeví spolupráce s biologickou rodinou. Často chybí vhodná úprava styku s původní rodinou a pěstouni i děti jsou vystavováni stresu z neočekávaných návštěv či jiným potížím.

Výchova přijatých dětí

Problematika výchovy a vzdělávání přijatých dětí vystupovala v rámci seminářů velmi zřetelně. Vzhledem k její specifčnosti a náročnosti se k ní pojilo také značné množství potřeb pěstounů, které často nejsou uspokojovány či naplňovány.

Celkově v tomto ohledu cítí pěstouni nutnost a potřebu vzdělávat se a zvyšovat svou odbornost. Důležitá je také možnost získání zpětné vazby na vlastní práci a výchovu dětí. Podstatná je i sebehygiena pěstounů (relaxační techniky, možnost duchovního vedení apod.) a také znalost sebe sama a odhad vlastních možností. V této souvislosti pocítují pěstouni nedostatek možností vzdělávat se v problematice související s náhradní rodinnou péčí i v dalších důležitých oblastech. Řešením by bylo systémové vzdělávání náhradních rodičů nebo dostatečná nabídka seminářů a kurzů a také možnost využít průběžné podpory ve formě supervize či jiných služeb, případně možnost spolupracovat s psychoterapeutem pro samotné pěstouny. Vhodné mohou být například skupiny pěstounských rodin, které se budou setkávat a spolupracovat se supervizorem – odborníkem na náhradní rodinnou péči.

Výchova přijatých dětí má svá specifika a většina pěstounů se v jejím průběhu setkává s podobnými problémy. Jako důležitá se jeví problematika výchovy dětí s ohledem na různé věkové skupiny – zejména dětí dospívajících. Děti se v tomto období potýkají s potížemi spojenými s budováním vlastní identity, se vztahem a představami o původní rodině a dalšími problémy, které s tím souvisí (lži, krádeže apod.).

Kromě toho se pěstouni musí často vyrovnávat s problematikou výchovy dětí s postižením a dětí jiných etnik. Důležité je v této souvislosti dokázat odlišit příčiny jednotlivých problémů dětí – oddělit specifické problémy vztahující se k náhradní rodinné péči a problémy vztahující se k jiným příčinám.

V této souvislosti je velkým problémem nedostatek odborníků – především psychologů a psychoterapeutů, kteří

se zároveň orientují v problematice náhradní rodinné péče. Spolupráce s nimi by pěstounským rodinám pomohla při řešení mnoha výchovných problémů a těžkostí. Problematické je rovněž řešení krizových situací při výchově svěřených dětí. Často je třeba některé potíže či situace řešit hned a není kam se obrátit. Pomocí by mohla být krizová centra zaměřená na náhradní rodinnou péči. Důležitá je také dostupnost služeb pro děti s postižením jako osobní asistence či rané péče.

Jako velice důležitý informační a podpůrný zdroj a faktor se pěstounským rodinám jeví zkušenosti ostatních pěstounů. Možnost sdílet je a poradit s někým, kdo prožívá obdobné situace a potíže, hodnotí pěstouni jako velice přínosnou. V konkrétní podobě tak pozitivně hodnotí veškerá společná setkání, pobyty a dovolené. Důležitá je v případech těchto aktivit zejména jejich dostupnost. Pozitivně je také hodnocen doprovodný program pro děti – rodiče je mohou vzít s sebou a zároveň mají prostor pro vlastní aktivity. Kromě sdílení zkušeností poskytují společná setkání a pobyty s dětmi možnost zažít své dítě v jiném prostředí a vztazích a získat tak nový pohled na něj. Jako dobré řešení jeví také diskusní internetové fórum, kde je možné sdílet a poradit se ohledně vlastních problémů.

Zdrojem podpory jsou v neposlední řadě programy a služby nabízené různými organizacemi a institucemi – jedná se zejména o organizované pobyty, odborné přednášky a semináře. Dobrou zkušenost učinili pěstouni také s metodou videotréninku interakcí. Všechny tyto služby by bylo tedy prospěšné dále rozvíjet a rozšířit jejich nabídku tak, aby byly dostupné všem.

Vzdělávání přijatých dětí

V oblasti vzdělávání svěřených dětí bývá často problematická spolupráce se školskými zařízeními. Učitelé se mnohdy v problematice náhradní rodinné péče neorientují a nedokáží si tak s některými specifickými projevy chování a potížemi dětí poradit. Pěstouni hovoří o počáteční vstřícnosti a ochotě spolupracovat, která postupně klesá s přicházejícími problémy. Se vzděláváním dětí souvisí také častá potřeba doučování a systematické práce nejen ve škole, ale i doma.

Jako důležité se v tomto směru jeví vzdělávání pedagogů v problematice náhradní rodinné péče a také větší otevřenost školského systému vzhledem k dětem, které jsou „jiné“. Jako jeden z prostředků bylo navrženo využití studentů pedagogických škol k osobní asistenci či doučování v náhradních rodinách – jednak by poskytli prospěšnou službu dítěti a rodině, jednak by touto cestou získali zkušenosti s dětmi v náhradní rodinné péči. Kromě toho je možné uspořádat přednášky či besedy o problematice náhradní rodinné péče pro učitele. Dobré zkušenosti mají pěstouni s doučováním zajišťovaným prostřednictvím dobrovolníků, kteří docházejí přímo do rodin. Kromě pomoci dětem v oblasti učení přinášejí dobrovolníci do rodiny a dětem také nové podněty a mohou fungovat jako „starší kamarádi“ dítěte.

Zabezpečení náhradních rodičů a jejich dětí

Velkým problémem je otázka materiálního zajištění dětí odcházejících z pěstounské péče – zejména v oblasti řešení bytové otázky – kterou řeší téměř všichni pěstouni. Zabezpečení dětí většinou není v silách pěstounských rodičů a ze strany státu zde není poskytována žádná podpora. Řešením by mohlo být například poskytování „sociálních“ či „startov-

ních“ bytů ze strany obcí a měst, pomoc těmto dětem v začátcích formou bezúročných půjček ze strany státu či jiné další formy podpory.

S touto otázkou souvisí také stavební spoření dětí v pěstounské péči. Pěstoun totiž z hlediska svých právních kompetencí nemá právo nakládat s naspořenými penězi a hrozí nebezpečí, že jich využijí zákonní zástupci, tedy většinou biologičtí rodiče dítěte pro své potřeby. V této souvislosti je tedy třeba hledat jiné způsoby spoření dětem.

Další důležitou oblastí je důchodové zabezpečení pěstounů – zejména žen, které je považováno často za nedostačné. V návaznosti na tuto otázku se také objevuje problém uplatnění pěstounů na trhu práce po skončení pěstounské péče. Pěstouni vidí svůj potenciál především v získaných zkušenostech a znalostech v oblasti náhradní rodinné péče. Mají ovšem prozatím pocit, že zde není možnost ani zájem tohoto potencionálu využít.

Stále ještě rovněž existují rezervy v rámci finančního zajištění pěstounských rodin. Často chybí prostředky zejména na volnočasové aktivity dětí, které jsou pro jejich další rozvoj mnohdy klíčové, na tábory dětí a dovolené rodiny, které je obtížné hradit vzhledem k početnosti rodiny, a v neposlední řadě na větší výdaje spojené s bydlením, jaké představuje nutná rekonstrukce či přestavba obydlí.

Informovanost a právní problematika

Důležitá je z pohledu pěstounů orientace v legislativní problematice týkající se rodiny a náhradní rodinné péče a celkově v problematice práv pěstounů. V souvislosti s touto problematikou cítí pěstouni potřebu nějaké instituce, která by je zastupovala a hájila jejich práva a také je o jejich právech informovala. Dalo by se hovořit o právním a infor-

mačním centru, které by jednak podporovalo samotné pěstouny, jednak by jako jejich zástupce vystupovalo ve vztahu k ostatní společnosti a jejím institucím a organizacím. Jako řešení se jeví také posilování a zkvalitňování poradenských služeb ze strany sociálních pracovníků na úřadech či neziskových organizacích.

Náhradní rodiče se často v souvislosti se svěřenými dětmi setkávají se specifickými problémy, které souvisejí se zodpovědností za svěřené děti na jedné straně a s malou právní kompetencí na straně druhé. Tento problém se projevuje v mnoha běžných otázkách praktického života, jako je například vyřizování dokladů, ale i v dalších důležitých momentech výchovy svěřených dětí. Příkladem může být řešení podezření dětí z trestné činnosti, kdy pěstouni nemají právo být přítomni výslechu dítěte. Celkově vidí pěstouni řešení v posílení vlastních právních kompetencí. Jak již bylo uvedeno, ocenili by také v tomto směru kvalitní odborné poradenství a podporu.

Z hlediska informovanosti a nových podnětů při výchově svěřených dětí by pěstouni ocenili odborný časopis, který by se problematice náhradní rodinné péče věnoval.

Systémové změny

Podstatná se pěstounům zdá také systémová změna náhradní rodinné péče. Jejím cílem by mělo být zejména snížení počtu dětí v dětských domovech, podpora problémových rodin v podobě asistence a rozvoj pěstounské péče na přechodnou dobu s využitím dosavadních zkušeností pěstounů. Důležité se také zdá zjednodušení systému párování dětí a rodičů a motivace dětských domovů k uvolňování dětí do rodin.

Z uvedeného vyplývá, že je třeba posilovat zejména kvalitní poradenství a podpůrné služby v oblasti náhradní rodinné péče jak na úrovni státu a samospráv, tak na úrovni neziskových organizací. Důležité je také zvyšovat povědomí o této problematice na veřejnosti a mezi zákonodárci a působit ve smyslu rozvoje rodinných typů náhradní péče na úkor péče ústavní. S tím souvisí v neposlední řadě zabezpečení náhradních rodičů v některých oblastech a ocenění jejich služby pro naši společnost.

Co se týče jednotlivých regionů, kde se semináře konaly, nemůžeme říci, že by se v některém z nich vyskytovala specifická problematika, se kterou bychom se nesetkali jinde. Každý seminář byl sice trochu odlišný důrazem kladeným na některou problematiku, ale celkově jsme se dostávali vždy k podobným tématům. Některé regiony se potýkají s větším nedostatkem služeb než jiné a odlišný podle regionů byl také důraz na duchovní rozvoj pěstounů. Můžeme ale říci, že pěstouni v celé naší republice řeší podobné problémy.

Nakonec nezbyvá než dodat, že diskutovaná problematika potvrdila původní předpoklady celého projektu a koresponduje rovněž s výsledky dotazníkového šetření v pěstounských rodinách.

Současná legislativní situace v oblasti náhradní rodinné péče v ČR

I. část

Autorem textu je Středisko náhradní rodinné péče –
– zpracovala Alena Vávrová a PhDr. Věduna Bubleová.

I. Základní principy sociálně-právní ochrany dětí v ČR

Pro vytvoření lepší celkové představy o systému péče o dítě v naší republice se na začátek krátce zastavíme u základních principů, ze kterých vychází.

Zvláštní ochraně dětí je u nás věnována velká pozornost. Je zakotvena v řadě právních předpisů, které ji upravují obecně, ale i konkrétně s ohledem na zvláštní situace. Také rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona.

Ústava ČR zaručuje článkem 4 ochranu základních práv a svobod soudní mocí. Tato práva jsou deklarována v **Listině základních práv a svobod** (dále jen Listina), na které se usneslo předsednictvo ČNR dne 16. 12. 1992 a která je součástí ústavního pořádku. Článek 30 této Listiny je celý věnovaný rodině a dětem a zdůrazňuje právo dětí na rodičovskou výchovu a péči.

Dalším z významných dokumentů je **Úmluva o právech dítěte** (dále jen Úmluva) Organizace spojených národů, kterou je Česká republika vázána od 1. ledna 1993 a která je uveřejněna ve Sbírce zákonů ČR pod č. 104/1991 Sb. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, mají **respektovat rodinu jako základní jednotku společnosti a jako přirozené prostředí, ve kterém se mohou rozvíjet a prospívat všichni její členové, zejména pak děti. Rodina má proto nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti. Dítě má**

vyrůstat v rodinném prostředí v atmosféře štěstí, lásky a porozumění a z důvodu jeho tělesné a duševní nezralosti je třeba mu poskytnout zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před i po narození. Při všech činnostech a opatřeních uskutečňovaných veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními a zákonodárnyými orgány je předním hlediskem **zájem dítěte.**

Úmluva uvádí následující práva dětí:

- právo na život a přežití (na přiměřenou životní úroveň včetně bydlení a zajištění základních potřeb, potravy, zdravotní péče apod.),
- právo na osobní rozvoj (na vzdělání, na svobodu myšlení a náboženství, na přístup k informacím, na hru, zábavu a odpočinek apod.),
- právo na ochranu (proti všem druhům násilí, krutosti, vykořisťování, oddělení od rodiny apod.),
- právo na participaci (svobodně vyjadřovat své názory, mít slovo v záležitostech týkajících se jeho osoby apod.).

Z jednotlivých článků Úmluvy je zde třeba zmínit ty, které se týkají rodiny a řešení situace dítěte mimo rodinu:

- Dítě má právo žít s oběma rodiči a udržovat s nimi styk, není-li to **v rozporu s jeho zájmy.**
- Oddělení dítěte od rodičů proti jejich vůli je možné jen v případě, že je to v zájmu dítěte, a může se uskutečnit **jen soudním rozhodnutím.**
- Dítě, které je dočasně nebo trvale zbaveno svého rodinného prostředí, nebo dítě, které ve vlastním zájmu nemůže být ponecháno v rodinném prostředí, **má právo na pomoc a ochranu poskytovanou státem.** Takovému dítěti se v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím zabezpečí **náhradní**

péče, přičemž je třeba brát zřetel na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.

- Pokud je dítě svěřeno příslušnými orgány do péče, ochrany nebo léčení tělesného či duševního zdraví náhradnímu zařízení, má právo na pravidelné hodnocení toho, jak je s ním zacházeno, stejně jako všech dalších okolností souvisejících s jeho umístěním.

Základním principem, na kterém je sociálně-právní ochrana dětí v naší republice postavena, je nejlepší zájem, prospěch a blaho dítěte.

Sociálně-právní ochrana je poskytována **všem dětem mladším 18 let bezplatně a bez rozdílu a jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického a jiného národnostního, etnického nebo sociálního původu.**

Úmluva zřizuje **Výbor pro lidská práva dítěte**, kterému se smluvní státy zavazují předkládat zprávy o opatřeních přijatých k naplňování práv vyplývajících z Úmluvy.

Pro vaši orientaci uvádíme Doporučení Výboru z roku 2003, které se týkalo také oblasti náhradní rodinné péče. Výbor v něm mimo jiné České republice doporučuje:

- *ustanovit či posílit na místní úrovni mechanismy náhradní péče v rámci systému sociálního zabezpečení, přijmout opatření k usnadnění, zvýšení a posílení pěstounské péče, dětských domovů rodinného typu a jiné náhradní péče rodinného typu a náležitě omezit ústavní výchovu jako formu náhradní péče;*
- *přijmout účinná opatření k posílení preventivní činnosti zaměřené na snížení počtu dětí odloučených od rodiny v důsledku sociálních problémů nebo jiných krizových situací a zajistit, aby pobyt v ústavu byl co nejkratší a aby umístění podléhalo pravidelnému přezkoumávání;*
- *zajistit, aby soudy používaly předběžné opatření jako opatření dočasné povahy a aby přednostním hlediskem byl nejlepší zájem dítěte.*

Koordinace opatření a aktivit, které by měly směřovat k naplňování práv vyplývajících z Úmluvy a Doporučení Výboru, spadá od roku 2005 do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

V duchu zmíněných dokumentů, kterými je vedle mezinárodních úmluv, směrnice EU a rezoluce a doporučení Rady Evropy náš stát vázán, jsou vypracovány další vnitrostátní právní předpisy, které se zabývají problematikou rodiny, dětí a jejich vzájemnými vztahy, ochranou a zabezpečením.

II. Přehled zákonů, které jsou důležité pro institut pěstounské péče

Pro **institut pěstounské péče** jsou nejvýznamnější dva zákony: **zákon č. 94/1963 Sb., o rodině**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o rodině)

a

zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o SPOD).

Z dalších významných uvádíme:

- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách,
- zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu,
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi,
- zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláška MPSV č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění,
- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 20/1966 Sb., o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 109/2002 Sb., o ústavní a ochranné výchově ve školských zařízeních,
- občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů,

- zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu, příjmení, ve znění pozdějších předpisů,
- zákoník práce č. 262/2006 Sb.,
- zákon č. 500/2004 Sb., o správním řízení,
- zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatelstva a rodných číslech, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů.

III. Formy náhradní výchovy v ČR

A. Ústavní výchova

Jestliže rodina neplní svou funkci, výchova dítěte je vážně ohrožena nebo narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo se rodiče či osoby odpovědné za výchovu nemohou o dítě ze závažných důvodů starat, starat se nechtějí nebo to neumějí, **může soud dítě umístit do zařízení vyžadující okamžitou pomoc nebo může nad dítětem nařídit ústavní výchovu. Před nařízením ústavní výchovy je však soud povinen přezkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit formou náhradní rodinné péče.**

B. Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče je formou péče, při které je dítě vychováváno „náhradními rodiči“ v prostředí nejvíce se podobajícímu životu v přirozené rodině.

Po institucionální stránce spadá náhradní rodinná péče do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí, které je centrálním orgánem státní správy pro tuto oblast. Na nižším stupni je náhradní rodinná péče zajišťována krajskými úřady, pověřený-

mi obcemi a obcemi, a to jak v rámci přenesené, tak i samostatné působnosti.

O všech formách náhradní rodinné péče v konečné fázi rozhoduje podle občanského soudního řádu soud.

V České republice rozlišujeme následující **formy náhradní rodinné péče:**

- **Svěření do péče jiné osoby, než rodiče**
- **Osvojení**
 - osvojení
 - osvojení nezrušitelné
 - mezinárodní osvojení
- **Pěstounská péče**
 - pěstounská péče
 - pěstounská péče na přechodnou dobu
- **Poručenská péče**

U jednotlivých forem se zastavíme, abychom objasnili, v čem se liší:

Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Podle ustanovení § 45 zákona o rodině **může soud, vyžaduje-li to zájem dítěte, rozhodnout** o jeho svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče, **poskytuje-li tato osoba záruku řádné výchovy a se svěřením souhlasí.**

Při výběru vhodné osoby dá soud zpravidla přednost příbuznému. Ve svém rozhodnutí soud vždy vymezí osobám, které se stávají zodpovědné za výchovu dítěte, rozsah jejich práv a povinností vůči dítěti.

(Vyživovací povinnost zpravidla upraví soud a rodiče mají povinnost ji plnit k rukám osoby, jíž bylo dítě svěřeno do péče.)

Osvojení

Osvojení je optimální formou náhradní výchovy a náhradní rodinné péče. Právní úpravu nalezneme v § 63 až § 77 zákona o rodině. Způsob podávání žádostí, podmínky prověřování vhodných žadatelů, systém zprostředkování a kompetence orgánů sociálně-právní ochrany při zprostředkování vymezuje zákon o SPOD.

Při osvojení vznikají mezi osvojitelem a osvojeným vztahy jako mezi rodiči a dětmi a mezi osvojeným a příbuznými osvojitele vztahy příbuzenské. Osvojitelé mají při výchově dítěte plnou rodičovskou zodpovědnost (podle § 63 zákona o rodině). Vzájemná práva mezi osvojeným a jeho biologickou rodinou zanikají.

Mezi osvojitelem a osvojeným musí být přiměřený věkový rozdíl. Je možné osvojit pouze nezletilé dítě (podle § 65 zákona o rodině).

Osvojitelem se mohou stát pouze fyzické osoby, které způsobem svého života zaručují, že **osvojení bude ku prospěchu dítěte a společnosti** (podle § 64 zákona o rodině). Soud je povinen zjistit zdravotní stav osvojitelů, jejich motivaci k osvojení, výchovné a pečovatelské schopnosti a osobnostní dispozice a posoudit, zda neodporují účelu osvojení. Soud si také musí vyžádat vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany (podle § 70 zákona o rodině a podle § 17 zákona o SPOD).

Jako společné dítě mohou někoho osvojit jen manželé. Pokud je osvojitelem manžel, může osvojit dítě jen se souhlasem druhého manžela.

Zákon o rodině rozlišuje **dva druhy: osvojení a osvojení nezrušitelné**. Nezrušitelně lze osvojit jen dítě starší jednoho roku. Osvojení prosté je možné zrušit jen na návrh osvojitele nebo osvojeného.

Osvojené dítě nese příjmení osvojitele. Dítě osvojené společ-

ně manželi bude mít příjmení určené pro jejich ostatní děti. V případě nezrušitelného osvojení je osvojitel zapsán v matrice na místo rodiče osvojence. Výjimečně takto může osvojit i osamělá osoba za předpokladu, že jsou jinak splněny zákonné podmínky a osvojení bude ku prospěchu dítěte. V takovém případě také soud rozhodne o tom, že z matriky bude vypuštěn zápis o druhém rodiči (podle § 74 zákona o rodině).

Před rozhodnutím soudu o osvojení musí být dítě nejméně po dobu tří měsíců v péči budoucího osvojitele, a to na jeho náklady. V případě dítěte umístěného z rozhodnutí soudu nebo z vůle rodičů v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo v ústavu rozhodne o jeho svěřením do péče budoucích osvojitelů (tzv. předadopční péče) orgán sociálně-právní ochrany (podle § 69 odst. 2 zákona o rodině). V ostatních případech o svěřením dítěte do péče budoucích osvojitelů rozhoduje soud.

Nejčastěji jsou do osvojení umístovány děti, u kterých se předpokládá méně problémový zdravotní a psychomotorický vývoj a které je možné předat do náhradní rodinné péče především v raném věku, tedy pokud je vyřešen jejich právní vztah s původní rodinou. To se děje několika způsoby. Zpravidla se k osvojení vyžaduje souhlas zákonného zástupce, a to i v případě, že rodič dítěte je nezletilý. Zákonnými zástupci dítěte jsou většinou jeho rodiče, pokud nebyli zbaveni či omezeni ve své rodičovské zodpovědnosti nebo ve způsobilosti k právním úkonům nebo pokud nezemřeli. Pokud dítě nemá zákonného zástupce alespoň v jednom z rodičů, ustanoví soud dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení o osvojení zastupovat. Rodiče se řízení o osvojení neúčastní také v případě, že dali souhlas předem bez vztahu k určitým osvojitelům. Dítěti je pak pro tyto účely ustanoven opatrovník. Souhlas předem musí být dán osobně přítomným rodičem písemně před soudem nebo před příslušným orgánem sociál-

ně-právní ochrany dítěte, a to nejdříve 6 týdnů po narození dítěte. Tento souhlas je možné ze strany rodičů odvolat pouze do chvíle, kdy rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů nabude právní moci.

Pokud jsou zákonnými zástupci osvojovaného dítěte jeho rodiče, není třeba jejich souhlasu, jestliže (podle § 68 zákona o rodině):

- po dobu šesti měsíců soustavně neprojevovali opravdový zájem o dítě (*zejména dítě pravidelně nenavštěvovali, neplnili pravidelně a dobrovolně svou vyživovací povinnost vůči dítěti, neprojevili snahu upravit si své sociální a rodinné poměry tak, aby dítě mohli do své osobní péče převzít*),
- po dobu nejméně dvou měsíců od narození dítěte neprojevili o dítě žádný zájem (*ačkoliv jim v tom nebránila závažná překážka*).

O splnění těchto podmínek rozhoduje ke dni podání návrhu soud.

Je-li dítě schopno posoudit dosah osvojení, je třeba také jeho souhlasu.

Mezinárodní osvojení

Tato forma náhradní rodinné péče je možným řešením v případech, že se pro dítě nedaří najít náhradní rodinu v zemi jeho původu.

Mezinárodní osvojení je upraveno Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, kterou vypracovala a přijala Haagská konference mezinárodního práva soukromého 29. 5. 1993. V České republice vstoupila tato úmluva v platnost dne 1. června 2000 a spolu se zákonem o sociálně-právní ochraně č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, umožňuje osvojení dětí do ciziny a z ciziny.

Haagská úmluva jasně stanovuje postup při osvojování dítěte do zahraničí, určuje povinnosti a kompetence jednotlivých institucí, definuje právo dítěte na přednostní osvojení v zemi svého původu, zaručuje biologickým rodičům anonymitu a zásadně vylučuje jakékoliv zisky z adopcí. Zároveň nařizuje signatářským státům, aby na svém území určily jeden ústřední orgán, který bude za osvojení dětí do zahraničí odpovědný. U nás tuto funkci zprostředkovatele plní Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Ten přebírá do evidence žadatele o osvojení dítěte z ciziny, kteří s tím musí souhlasit, a děti, pro které se nepodařilo najít vhodné žadatele o osvojení dítěte v České republice.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně dává podle § 35 odst. 2 písm. i) zákona o SPOD souhlas k osvojení dítěte do ciziny a podle § 19 odst. 2 téhož zákona rozhoduje o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů, jde-li o osvojení dítěte do ciziny nebo z ciziny.

Pěstounská péče

Soud může svěřit dítě do pěstounské péče fyzické osobě (dále jen „pěstoun“), **jestliže to vyžaduje zájem dítěte a jestliže osoba pěstouna poskytuje záruku jeho řádné výchovy** (podle § 45 odst. 1 zákona o rodině). Dítě může být svěřeno také do společné pěstounské péče manželů.

Pěstoun je povinen o dítě osobně pečovat. Pokud bylo dítě svěřeno do pěstounské péče jen jednomu z manželů, podílí se na jeho výchově i manžel, který není jeho rodičem – za předpokladu, že s ním žije ve společné domácnosti (podle § 33 zákona o rodině).

Pěstoun při péči o dítě vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Nemá vyživovací povinnosti k dítěti. Právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti má jen v běžných

věcech (podle § 45c odst. 1 a 2 zákona o rodině). **Zákonnými zástupci dítěte jsou nadále jeho rodiče, jestliže nebyli v rodičovské zodpovědnosti omezeni, nebyli jí zcela zbaveni nebo nebyl její výkon pozastaven. V případě svěření dítěte do pěstounské péče není vyloučen styk rodičů s dítětem. Pokud je rozhodnutí zákonných zástupců v kolizi se zájmem dítěte, má pěstoun možnost domáhat se v dané věci rozhodnutí soudu.**

Před rozhodnutím o svěření dítěte do pěstounské péče je soud povinen vyžádat si vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí o tom, zda je ten, kdo se má stát pěstounem, vhodnou osobou pro výkon pěstounské péče (podle § 45b zákona o rodině).

Pokud je dítě v ústavní výchově nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, může být rozhodnutím orgánu sociálně-právní ochrany dětí dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem a splňuje podmínky. Do péče budoucích pěstounů může být se souhlasem rodičů svěřeno i dítě, které není v ústavní výchově. Pokud není do tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí zahájeno u soudu řízení o svěření dítěte do pěstounské péče, pozbývá rozhodnutí o jeho dočasném svěření právní platnosti (podle § 45b odst. 2 zákona o rodině).

Pěstounská péče může být zrušena rozhodnutím soudu. Soud může zrušit pěstounskou péči jen z důležitých důvodů a učiní tak vždy, jestliže o to požádá pěstoun (podle § 45a odst. 4 zákona o rodině).

Dítě, které bylo svěřeno do pěstounské péče, je povinné pomáhat podle svých schopností v domácnosti pěstouna. Pokud má vlastní příjem a žije ve společné domácnosti s pěstounem, musí přispívat i na úhradu společných potřeb rodiny (podle § 45c zákona o rodině).

Podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, je pěstounská péče státem garantovaná forma náhradní rodinné péče. Stát zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali. Vykonává-li pěstoun pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče, je odměňován podle zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD, ve znění pozdějších předpisů.

Nezletilé dítě svěřené do pěstounské péče má nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Tento příspěvek je vyplácen pěstounovi. (Příspěvek může být zachován i po dosažení zletilosti, pokud se jedná o dítě nezaopatřené – nejdéle do 26 let. V tomto případě je vyplácen přímo dítěti.)

Nárok na výživné na dítě, kterému náleží tento příspěvek, přechází na stát. Je-li výživné vyšší než příspěvek, náleží dítěti rozdíl mezi výživným a příspěvkem. Rozdíl se vyplácí pěstounovi (podle § 45d odst. 1 zákona o rodině). Soud uloží rodičům nebo jiným fyzickým osobám povinným poskytovat výživné dítěti, aby toto výživné poukazovali příslušnému orgánu, který vyplácí pěstounovi, případně zletilému dítěti příspěvek (podle § 45d odst. 2 zákona o rodině).

Jestliže dítě pobírá sirotčí důchod, pak mu příspěvek na úhradu potřeb dítěte náleží, jen pokud sirotčí důchod převyšuje. Jeho výše je určena rozdílem mezi tímto příspěvkem a částkou důchodu (podle § 39 zákona o státní sociální podpoře).

Do pěstounské péče jsou **nejčastěji umisťovány** především děti sociálně osiřelé, které potřebují nejen trvalou individuální péči, ale i dlouhodobou výchovu v náhradní rodině. Jedná se především o děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, děti starší, sourozenecké skupiny nebo děti jiného etnika. Patří sem i skupina dětí, u kterých brání jejich svěřením do osvojení překážky právní, především nesouhlas rodičů.

Přijetí staršího dítěte, dítěte s postižením nebo dítěte jiné národnosti či etnika je velice náročný úkol. Vyžaduje od budoucích pěstounů především laskavost, trpělivost a odhodlanost čelit případným obtížím ze strany dítěte, jeho původní rodiny, ale také ze strany širšího okolí. Přijetí postiženého dítěte vyžaduje od pěstounů rovněž obecnou znalost problematiky postižení, informovanost o zdravotním stavu a vývoji, reálné představy o jeho specifických potřebách, možnostech a případných vývojových odchylkách.

Je-li dítě ve věku, kdy je schopno posoudit dosah svého svěření do pěstounské péče, musí být přihlédnuto také k jeho vyjádření.

Pokud to vyžaduje zájem dítěte, může soud po prozkoumání všech okolností svěřit dítě do pěstounské péče, i když rodiče dítěte s takovým řešením situace nesouhlasí. V takovém případě je zapotřebí, aby se pěstouni připravili na to, že se rodiče mohou do rozhodnutí soudu odvolávat a že řízení ve věci tak může být velmi zdoluhavé.

Odvolání proti rozhodnutí o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů a o svěření dítěte do péče budoucích pěstounů nemá odkladný účinek (podle § 64 odst. 3 zákona o SPOD).

Jak jsme již uvedli, **není** v případě svěření dítěte do pěstounské péče **vyloučen styk rodičů s dítětem**. Tato skutečnost bývá často problematickým momentem pěstounské péče. *Na straně žadatelů stále převažuje nejasná představa o pěstounské péči. Často volí tuto formu náhradní rodinné péče, protože mají pocit, že jejich žádost bude vyřešena dříve, než kdyby žádali o osvojení. Biologickou rodinu dítěte nijak nerespektují a snaží se dítě kontaktu a někdy i informací o ní zcela uchránit. Je potřebné, aby se pojetí pěstounské péče jasně odlišovalo od osvojení. Přípravě žadatelů na svěření dítěte do pěstounské péče by tedy měla být věnována maximální pozornost.*

Od 1. června 2006 je platná novela zákona o SPOD a s ní související změny v zákoně o rodině, které přinášejí několik

významných změn pro oblast pěstounské péče a pro výkon sociálně-právní ochrany dětí. Zákon věnuje pozornost **zajištění podpůrných služeb pro náhradní rodiče** (podle § 11 odst. 1 a 2 zákona o SPOD). Podle něj mají krajské úřady zajišťovat osvojitelům nebo pěstounům poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo se svěřením dítěte do pěstounské péče. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností mají pak tuto poradenskou pomoc poskytovat.

V současné době dochází k rozvoji návazných služeb pro náhradní rodiny s možností individuálního doprovázení rodin po převzetí dítěte. Vznikají také kluby náhradních rodičů s bohatým programem, který zahrnuje zajímavé přednášky, moderované diskuse, pobyty rodin apod. V klubech mají náhradní rodiče možnost sdílet vzájemně své zkušenosti s náhradní rodinnou péčí a zároveň se zde mohou v případě potřeby obrátit na odborníky.

Pěstounská péče na přechodnou dobu

Mezi úpravy, které by mohly vést k efektivnější a kvalitnější práci s rodinami a dětmi, patří také zřízení institutu pěstounské péče na přechodnou dobu. Jeho úpravu najdeme v § 45a odst. 2 zákona o rodině. Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám, které jsou podle zvláštního právního předpisu zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu tohoto typu pěstounské péče, a to na:

- dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,
- dobu, po jejímž uplynutí lze podle § 68a dát souhlas rodiče s osvojením,
- dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení (podle § 68 zákona o rodině).

Bylo-li dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, je soud povinen nejméně jednou za 3 měsíce přezkoumat, zda důvody k ní dále trvají. Za tím účelem si vyžádá zejména zprávy příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Soud rozhodne o výchově dítěte vždy, odpadnou-li důvody, pro které bylo dítě do přechodné pěstounské péče svěřeno (podle § 45a odst. 5 zákona o rodině).

Pěstounská péče v zařízení pro výkon pěstounské péče

Je upravena v § 44 až § 47 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD, ve znění pozdějších předpisů.

Pěstounská péče může být vykonávána v zařízení pro výkon pěstounské péče (dále jen „zařízení“). Zařízení se zpravidla zřizuje v samostatném objektu nebo v prostorách, které zřizovatel vybaví jako byt pro rodinu s větším počtem dětí.

Zřizovatel zařízení uzavírá s pěstounem písemnou dohodu o výkonu pěstounské péče v zařízení (dále jen „dohoda“), která má své náležitosti. Jejím uzavřením vyplývají pro pěstouna vykonávajícího pěstounskou péči v zařízení i pro zřizovatele zařízení povinnosti.

Dohoda musí obsahovat (podle § 44):

a) výčet nákladů na domácnost a způsob úhrady jejich poměrné části zřizovatelem, *(náklady na domácnost přitom tvoří: náklady na odběr elektřiny a plynu, náklady na vytápění a dodávku teplé užitkové vody, náklady na dodávku teplé a užitkové vody z veřejných vodovodů a na odvádění, popřípadě zneškodnění odpadních a srážkových vod veřejnou kanalizací, náklady na odvoz domovního odpadu a náklady na služby spojené s užíváním bytu),*

b) stanovení nejnižšího a nejvyššího počtu dětí, u nichž bude v zařízení pěstounská péče vykovávána tak, že celkový počet dětí v zařízení včetně dětí pěstouna, popřípadě dalších dětí nesmí přesáhnout počet 6 dětí, *(tento počet dětí lze překročit, jen budou-li pěstounovi svěřeny do pěstounské péče sourozenci nebo půjde-li o dítě pěstouna, které po uzavření dohody začalo pobývat v zařízení, nebo výjimečně i z jiných důvodů hodných zvláštního zřetele),*

c) rozsah náhrady jízdních výdajů pěstounovi a jemu svěřeným dětem,

d) důvody pro vypovězení smlouvy zřizovatelem, *[tímto důvodem je vždy nedodržení dohodnutého počtu dětí podle písmene b) a zrušení pěstounské péče u všech svěřených dětí].*

V dohodě lze sjednat, že v zařízení může pobývat osoba, která byla do nabytí zletilosti v pěstounské péči pěstouna, a za jakých podmínek.

Výkon pěstounské péče v zařízení začíná dnem uvedeným v dohodě. Pokud je pěstounovi svěřeno první dítě později, začíná výkon pěstounské péče v zařízení nejdříve dnem svěřením prvního dítěte do pěstounské péče. Výkon pěstounské péče v zařízení zaniká na základě písemné dohody smluvních stran nebo písemnou výpovědí dohody jednou ze smluvních stran.

Povinnosti pěstouna vykonávajícího pěstounskou péči v zařízení (podle § 45 odst. 1) jsou následující:

- používat příjmy svěřených dětí pro jejich potřeby a k úhradě jedné desetiny poměrné části nákladů na domácnost za tyto děti, *(poměrná část nákladů na domácnost za svěřené děti se vypočte jako součin počtu dětí*

svěřených do pěstounské péče a podílu částky nákladů na domácnost a celkového počtu osob žijících trvale v zařízení),

- hradit náklady na domácnost uvedené v § 44 odst. 3 písm. a) s výjimkou části nákladů, které hradí zřizovatel,
- umožnit zřizovateli zařízení dohlížet na dodržování podmínek, které jsou stanoveny pro výkon pěstounské péče v zařízení zákonem nebo dohodou,
- průběžně doplňovat své odborné znalosti a dovednosti vztahující se k péči o dítě a k výchově dítěte.

Povinnosti zřizovatele zařízení (podle § 45 odst. 2) jsou pak následující:

- hradit devět desetin poměrné části nákladů na domácnost za svěřené děti,
- poskytovat pěstounovi vykonávajícímu pěstounskou péči v zařízení odměnu za výkon pěstounské péče a za práce spojené s péčí o svěřené děti v zařízení (dále jen „odměna pěstouna“),
- hradit náklady spojené s opravami a údržbou objektu zařízení a jeho vybavení, pokud v jednotlivém případě přesahují 100 Kč,
- umožnit v zařízení pobyt manželovi a dítěti pěstouna a na žádost pěstouna také osobě, která byla do nabytí zletilosti v jeho péči, (*zřizovatel může na žádost pěstouna umožnit v zařízení pobyt též jiným osobám, pokud to není v rozporu se zájmem svěřených dětí. Soublasu zřizovatele není třeba, netrvá-li pobyt těchto osob v zařízení více než 5 dní*),
- poskytovat pěstounovi a svěřeným dětem náhradu jízdních výdajů v dohodnutém rozsahu,

- poskytovat pěstounovi na jeho žádost trvalou nebo dočasnou výpomoc, má-li pěstoun svěřeny čtyři nebo více dětí nebo když alespoň jedno ze svěřených vyžaduje mimořádnou péči,
- dohlížet na dodržování podmínek, které jsou stanoveny pro výkon pěstounské péče v zařízení zákonem nebo dohodou,
- poskytovat pěstounovi součinnost při doplňování odborných znalostí a dovedností.

Poručenská péče

Jestliže rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, **ustanoví soud dítěti poručníka, který bude nezletilého vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek místo rodičů** (podle § 78 zákona o rodině).

Není-li to v rozporu se zájmy dítěte, ustanoví soud poručníkem především toho, koho doporučili rodiče. Nebyl-li nikdo takto doporučen, ustanoví soud poručníkem někoho z příbuzných nebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jinou fyzickou osobu (podle § 79 odst. 1 zákona o rodině). Poručníky nezletilého dítěte mohou být ustanoveni i manželé. Nemůže-li být poručníkem ustanovena fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany.

Dokud není dítěti ustanoven poručník nebo dokud se ustanovený poručník neujme své funkce, činí neodkladné úkony v zájmu dítěte a v jeho zastoupení orgán sociálně-právní ochrany (podle § 79 odst. 2 až 4 zákona o rodině).

Poručník odpovídá soudu za řádné plnění této funkce a podléhá jeho pravidelnému dozoru. Zejména je povinen podávat soudu zprávy o osobě poručence a účty ze správy jeho jmění. Soud může poručníka zprostit povinnosti podávat podrobné vyúčtování, nepřesahují-li výnosy jmění pravděpodobné náklady na výchovu a výživu poručence (podle § 80 odst. 1 zákona o rodině).

Jakékoliv rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem (podle § 80 odst. 4 zákona o rodině).

Pokud soudem ustanovený poručník bude o dítě osobně pečovat a naplňovat všechny složky rodičovské zodpovědnosti, nastupuje na místo rodičů téměř v celém rozsahu. Na vztahy poručníka (poručníků) a dítěte se přiměřeně vztahují ustanovení o právech a povinnostech rodičů a dětí. Funkce poručníka nezakládá vyživovací povinnost k dítěti (podle § 81 zákona o rodině).

Soud zproští poručníka poručenství na jeho návrh. Jestliže se poručník stane pro výkon své funkce nezpůsobilý nebo porušuje své povinnosti, soud ho odvolá. V případě rozvodu manželů, kteří byli ustanoveni do funkce poručníků, soud vždy posoudí, zda je v zájmu dítěte, aby tuto funkci vykonávali nadále oba rozvedení manželé. V opačném případě jednoho z nich poručenství zproští (podle § 82 zákona o rodině).

Pokud poručník osobně pečuje o dítě, je zabezpečován dávkami státní sociální podpory jako pěstoun, a pokud je toho třeba, vznikne mu nárok i na další dávky určené pro rodiny s dětmi.

IV. Kam se mají obrátit rodiny, které se rozhodnou přijmout dítě do některé z forem náhradní rodinné péče?

Problematiku zprostředkování náhradní rodinné péče upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o SPOD, ve znění pozdějších předpisů. Řízení ve věci rozhodování probíhá v režimu správního řízení, pokud není v zákoně o SPOD stanoveno jinak.

Pojem **zprostředkování osvojení a pěstounské péče** vysvětluje a upravuje § 19a zákona o SPOD. Zprostředkování osvojení a pěstounské péče spočívá (podle § 19a odst. 1):

- a)** ve vyhledávání dětí vhodných k osvojení nebo ke svěření do pěstounské péče,
- b)** ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny,
- c)** v odborné přípravě fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny,
- d)** ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte, jemuž se osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovává, a v zajištění osobního seznámení se s dítětem s touto osobou.

Zprostředkování mohou provádět jen **orgány sociálně-právní ochrany**, tedy (podle § 4 odst. 1):

- a)** krajské úřady,
- b)** obecní úřady s rozšířenou působností,
- c)** obecní úřady,
- d)** Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR,
- e)** Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.

Existují ovšem i případy, kdy se zprostředkování podle zákona o SPOD neprovádí (podle § 20 odst. 3). Zprostředkování

a) osvojení se neprovádí v případech,

1 - že rodiče dali souhlas k osvojení dítěte předem ve vztahu k určitým osvojitelům,

2 - že návrh na osvojení podal manžel rodiče dítěte nebo pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte;

b) pěstounské péče se neprovádí, podala-li návrh na svěření dítěte do pěstounské péče fyzická osoba dítěti příbuzná nebo fyzická osoba blízká dítěti nebo jeho rodině.

Tyto případy řeší přímo příslušný soud. V této souvislosti je třeba také upozornit na § 10a odst. 2, který říká, že každý, kdo se souhlasem rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte a bez rozhodnutí příslušného orgánu převezme dítě do své péče s úmyslem přijmout dítě do své trvalé péče, je povinen tuto skutečnost neprodleňe oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Nesplnění této povinnosti je klasifikováno podle § 59 odst. 1 písm. a) zákona o SPOD jako přestupek.

Podávání žádostí

Žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče vydává a **přijímá úřad obce s rozšířenou působností** (v Praze úřad městské části) v místě trvalého bydliště žadatelů. Žadatelé jsou povinni **k žádosti připojit** doklady potřebné pro vedení dokumentace [podle § 21 odst. 5 písm. a)]:

- žádost, ve které jsou obsaženy žadatelovy osobní údaje – jméno či jména, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu;
- doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o hlášení k pobytu na území ČR po dobu nejméně 265 dnů podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR);
- zprávu o zdravotním stavu;
- údaje o ekonomických a sociálních poměrech;
- písemné vyjádření žadatele, zda
 - souhlasí s tím, aby byl po uplynutí stanovené lhůty (podle § 23 odst. 3) zařazen také do evidence pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny vedené Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí,
 - žádá výlučně o osvojení dítěte z ciziny;
- písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany zprostředkující osvojení nebo pěstounskou péči je oprávněn
 - zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí,
 - kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci;
- písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny.

Úřad obce s rozšířenou působností k předložené dokumentaci žadatelem ještě **doplní**:

- opis z evidence Rejstříku trestů,
- stanovisko zřizovatele zařízení pro výkon pěstounské péče, podává-li žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče fyzická osoba, která vykonává pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče.

K žádosti pak připojí své stanovisko a závěr ze sociálního šetření.

Na základě údajů uvedených v žádosti a dalších příložených dokladů úřad obce s rozšířenou působností žádost **posoudí** a

- a) v případě, že nejsou splněny zákonné podmínky, ji zamítne;
- b) řízení ve věci žádosti zastaví, pokud
 - 1 - žadatel vezme svou žádost zpět před postoupením krajskému úřadu,
 - 2 - žadatel ani na výzvu obecního úřadu obce s rozšířenou působností nesdělí údaje a nedoloží doklady potřebné pro vedení spisové dokumentace;
- c) postoupí ji k dalšímu řízení příslušnému krajskému úřadu.

Krajský úřad rozhoduje o zařazení žadatele do evidence žadatelů neprodleně po odborném posouzení (podle § 27). Řízení o zařazení žadatele do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče:

- a) přeruší na základě žádosti žadatele, a to na dobu nezbytně nutnou, odpovídajícím důvodům, které žadatel v žádosti o přerušení uvedl,
- b) přeruší, pokud je proti žadateli nebo proti jeho manže-

lovi, druhovi, dítěti nebo jiné osobě tvořící s žadatelem společnou domácnost vedeno trestní řízení pro trestný čin směřující proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, a to až do vydání konečného rozhodnutí v tomto trestním řízení,

c) může přerušit, pokud na straně žadatele zjistí důvody bránící jeho odbornému posouzení (podle § 27), a to na nezbytně nutnou dobu.

Odborné posouzení pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče

Odborné posuzování pro zprostředkování osvojení a pěstounské péče zahrnuje (podle § 27 odst. 1):

- posouzení dítěte a žadatele podle odstavce 2 – viz níže, zhodnocení přípravy na přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu (podle § 11 odst. 2),
- vyjádření dětí žadatele k přijetí osvojovaného dítěte nebo dítěte svěřovaného do pěstounské péče do rodiny, jsou-li takového vyjádření schopny s ohledem na jejich věk a rozumovou vyspělost,
- posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny,
- zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manželky, druhá, dítěte a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost – za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte nebo pro jiný trestný čin, jehož spáchání může mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte,
- u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro

výkon pěstounské péče na přechodnou dobu posouzení schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí.

Pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče se posuzuje (podle § 27 odst. 2):

- u dítěte
 - úroveň tělesného a duševního vývoje dítěte, včetně jeho specifických potřeb,
 - vhodnost náhradní rodinné péče a jejích forem;
- u žadatelů
 - charakteristika osobnosti,
 - psychický stav,
 - zdravotní stav – zahrnuje posouzení toho, zda zdravotní stav žadatele z hlediska duševního, tělesného a smyslového nebrání dlouhodobé péči o dítě,
 - předpoklad vychovávat dítě,
 - motivace, která vedla k žádosti o osvojení dítěte nebo o jeho svěřením do pěstounské péče,
 - stabilita manželského vztahu a prostředí v rodině,
 - další skutečnosti rozhodné pro osvojení dítěte nebo jeho svěřením do pěstounské péče.

Přípravné kurzy pro budoucí náhradní rodiče

Krajský úřad zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny a poskytuje těmto osobám poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na dobu přechodnou (podle § 11 odst. 2). Krajský úřad může zajišťovat přípravu a poradenskou pomoc podle odst. 2 také v případech poručenství – pokud poručník o dítě osobně pečuje –

nebo v případech svěření dítěte do výchovy podle § 45 zákona o rodině (podle § 11 odst. 3).

Posláním přípravných kurzů je poskytnout budoucím osvojitelům nebo pěstounům potřebné vědomosti o specifických otázkách náhradní rodinné péče, zprostředkovat reálné informace o situaci a potřebách dětí žijících mimo vlastní rodinu a umožnit náhled na vlastní předpoklady pro přijetí dítěte. V rámci příprav mají žadatelé příležitost setkat se jednak s odborníky a hovořit s nimi o tom, co je zajímavá, a také s pěstouny i osvojiteli, kteří jim mohou předat osobní zkušenosti s náhradní rodinnou péčí a zodpovědět jejich dotazy.

Krajský úřad žadatele z evidence jím vedené **vyřadí** [podle § 24c odst. 1 písm. b)]:

- na základě rozhodnutí o osvojení nebo o svěření dítěte do pěstounské péče, pokud žadatel nežádá o osvojení dalšího dítěte nebo o svěření dalšího dítěte do pěstounské péče,
- pokud zjistí závažné důvody, kvůli kterým nelze žadateli zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči,
- poruší-li žadatel závažným způsobem povinnost sdělovat změny v údajích rozhodných pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče,
- požádá-li o to žadatel,
- po uplynutí stanovené lhůty a zaslání kopie údajů z evidence žadatelů MPSV ČR [podle § 22 odst. 8 písm. b)].

Krajský úřad může vyřadit žadatele z jím vedené evidence žadatelů, jestliže se po vyzvání bez vážného důvodu nezúčastnil přípravy k přijetí dítěte do rodiny [podle § 24c odst. 1 písm. c)].

Kdy postupuje krajský úřad dokumentaci žadatelů Ministerstvu práce a sociálních věcí?

Jestliže krajský úřad nezprostředkuje osvojení nebo pěstounskou péči do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů [podle § 22 odst. 8 písm. b)].

Kdy postupuje Ministerstvo práce a sociálních věcí dokumentaci žadatelů Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí?

Jestliže ministerstvo nezprostředkuje osvojení nebo pěstounskou péči do 6 kalendářních měsíců od zařazení žadatele do evidence žadatelů vedené ministerstvem, postoupí kopii údajů z těchto evidencí Úřadu pro zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině. Údaje o žadateli zašle ministerstvo Úřadu, jen pokud s tím žadatel podle § 21 odst. 5 písm. f) bodu 1, vyjádřil souhlas [podle § 23 odst. 3 písm. b)].

Zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče krajským úřadem nebo ministerstvem lze **přerušit** z následujících důvodů (podle § 24b odst. 1):

- žadatel o to sám požádal,
- žadateli bylo oznámeno, že v evidenci je dítě, pro které je vhodným osvojitelem či pěstounem,
- žadateli bylo rozhodnutím obecního úřadu s rozšířenou působností svěřeno dítě do péče budoucího osvojitele či fyzické osoby, která má zájem stát se pěstounem, krajský úřad či ministerstvo zjistí v době zprostředkování závažné důvody, které jsou překážkou zprostředkování.

Doba přerušení zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče se nezapočítává do lhůt uvedených v § 22 odst. 8 a v § 23 odst. 3. Pokud žádá o přerušení zprostředkování žadatel, je povinen v žádosti uvést odůvodnění.

Poznámky:

Účastníkem v řízení o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče je pouze žadatel (podle § 64 odst. 1).

Pro vydání rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů (§ 22 odst. 5 a 6 a § 25 odst. 3) neplatí ustanovení správního řádu o lhůtách pro vydání rozhodnutí (podle § 64 odst. 2).

Odvolání proti rozhodnutí orgánů sociálně-právní ochrany lze v rámci probíhajícího správního řízení podat jejich prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany vyššího stupně. To znamená, že odvolání proti rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností (v Praze úřadu městské části) řeší krajský úřad (v Praze Magistrát hl. m. Prahy), odvolání proti rozhodnutí krajského úřadu řeší ministerstvo a proti rozhodnutí ministerstva lze podat rozklad rozkladové komisi pana ministra.

Žadatelé mohou žádat o zařazení do evidence vhodných osvojitelů i pěstounů zároveň. Pokud jsou připraveni na obě formy náhradní rodinné péče mohou být zařazeni v obou evidencích.

V. Statistická data

Pro přehled o situaci v oblasti náhradní rodinné péče uvádíme několik statistických přehledů počtu dětí v péči, žadatelů o zprostředkování a počtu pěstounských rodin. Data pocházejí ze Statistické ročenky MPSV za rok 2005.

Počet dětí svěřených do péče jiných fyzických osob než rodičů

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet	691	872	791	969	978	985	907	1026	974	966	1258	1296	1251

Počet dětí svěřených do pěstounské péče a poručenství

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet	656	792	842	942	750	802	879	884	908	863	1015	1089	1257

Počet žadatelů o osvojení

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet	1875	1990	1980	1650	2284	2531	2123	1969	2100	2369	2440	2524	2500

Počet žadatelů o pěstounskou péči

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet	455	387	516	427	640	864	720	632	730	752	809	760	703

Počet dětí žijících v pěstounské péči a poručenství

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Stav k 1. 1.		5356	5504	5557	5738	5879	5959	6093	6263	6486	6680	6618	6555
Stav k 31. 12.	5297	5460	5557	5780	5711	5935	6029	6000	6411	6598	6637	6565	6900

Počet pěstounských rodin

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Stav k 1. 1.	4012	4122	4405	4480	4391	4412	4390	4554	4594	4595	4774	4733	4529
Stav k 31. 12.	4060	4256	4481	4560	4555	4661	4488	4607	4665	4844	4760	4722	4720

VI. Párování dětí a rodičů

Zprostředkování náhradní rodinné péče se řídí jedním základním pravidlem: **dítěti je vždy** – z řad žadatelů zařazených do evidence žadatelů o osvojení a pěstounskou péči – **vybírání vhodná rodina**.

Vhodnou rodinou pro dítě je ta, která je připravena jej přijmout takové, jaké je. To znamená se všemi jeho radostmi a starostmi, se všemi jeho přednostmi, ale také riziky ve vývoji – ať již zdravotními, nebo psychickými – s jeho minulostí, s jeho osobní i rodinnou anamnézou, s důsledky jeho pobytu v ústavním zařízení nebo nefungující rodině a v případě pěstounské péče i s případnou účastí biologické rodiny na jeho další výchově.

Rozhodnout se pro to, že chceme přijmout dítě do náhradní rodinné péče, je jedna věc. Je zde ovšem také otázka, jaké by dítě, které chceme přijmout, mělo být, aby všem spolu bylo dobře a abychom uměli porozumět všem jeho potřebám a byli na ně dobře připraveni. Právě při psychologickém vyšetření a na přípravných kurzech pro budoucí rodiče mají samotní žadatelé dostatek prostoru a možností odhalit, na co jejich síly a schopnosti stačí a na co už ne.

Výběr rodiny pro konkrétní dítě tedy nezávisí ani tak na nějakém časovém pořadí, ale především na míře tolerance a dobré přípravě žadatelů.

Vzhledem k tomu, že jde o velice citlivé rozhodování, zřizují hejtmani na krajských úřadech (v Praze primátor Magistrátu hl. m. Prahy) dle zákona o SPOD (§ 38a odst. 1) pro tento účel **poradní sbory**, jako zvláštní orgán obce. Poradní sbor tvoří odborníci působící v oblasti sociálně-právní ochrany. Jedná se zejména o odborníky z oboru pediatrie, psychologie a pedagogiky, zástupce školských, zdravotnických a sociálních zařízení pro výkon ústavní výchovy a zaměstnance kraj-

ského úřadu a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností pracující na úseku sociálně-právní ochrany.

Poradní sbor se schází neprodleně poté, když krajský úřad zjistí vhodného žadatele pro určité dítě (podle § 38a odst. 4 zákona o SPOD). Krajský úřad při zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče přihlíží k doporučení poradního sboru (podle § 24 odst. 1 zákona o SPOD).

Po projednání na poradním sboru o vhodnosti rodiny ke konkrétnímu dítěti je rodina vyzvána krajským úřadem k seznámení se s dokumentací dítěte. Jsou jí sděleny všechny známé informace týkající se dosavadního života dítěte a jeho rodiny, informace o zdravotním a psychickém stavu dítěte, o právní situaci dítěte. Vytipovaná rodina má dostatek prostoru otevřeně vyjádřit své názory a pocity a dobře si promyslet, zda chce s tímto dítětem navázat kontakt.

VII. Navazování kontaktu s dítětem

V případě, že projevíte skutečný zájem a odhodlání konkrétní dítě navštívit, dostanete **písemné oznámení krajského úřadu** [podle § 24 odst. 2 písm. a) zákona o SPOD], které vás bude opravňovat k navázání kontaktu s dítětem a bude dohodnuto, kdy a kam se máte dostavit.

Na základě písemného oznámení krajského úřadu **má žadatel právo seznámit se s dítětem a ten, u něhož se dítě nachází, je povinen toto seznámení umožnit**. Žadatel má možnost seznámit se s dítětem a **podat žádost o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo do péče budoucích pěstounů nejpozději do 30 dnů** ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné oznámení krajského úřadu (podle § 24 odst. 3 zákona o SPOD)

Pokud ten, u koho se dítě nachází, neumožní seznámení dítěte s žadatelem (podle § 24 odst. 3 a § 24 odst. 4), dopustí se dle § 59 odst. 1 písm. a) zákona o SPOD přestupku.

První návštěva dítěte je velmi důležitá – dobře se na ni proto připravte. Zamyslete se nad tím, čím si můžete získat jeho zájem, jak se mu přiblížit, co ho může potěšit, ale připravte si i otázky na ředitele zařízení, lékaře a vychovatele. Právě oni totiž v současné době o vaše dítě osobně pečují. Mohou vám tedy dát velmi cenné rady, protože vaše dítě dobře znají.

Další kontakt se bude odvíjet zcela individuálně, bude záležet na dítěti, na vás, ale také na dohodě s vedením zařízení. **U kojenců** zpravidla nebývá s navazováním kontaktu žádný problém. Pouze pokud jde o dítě s vážnějším zdravotním stavem, je někdy třeba, abyste se pod vedením zdravotního odborného personálu naučili s děťátkem zacházet a pečovat o něj. Většina kojeneckých ústavů má v takovém případě možnost poskytnout vám v jejich zařízení i několikadenní pobyt, abyste se všem praktikám péče o takové dítě v klidu naučili, než bude propuštěno do vaší domácí péče. **U starších dětí** to bývá složitější. Je třeba být připraven respektovat na straně dítěte jeho počáteční nedůvěru, která je pochopitelná, a mít dostatek trpělivosti, jestliže je dítě nesmělé a odtažité. Zkuste si vždy představit, co asi do té doby zažilo a kolik vychovatelů se v jeho životě vystříдалo. Netlačte na něj, nevnucujte se mu a nechte mu čas, který potřebuje. Jen tak může být vytvořena oboustranná náklonnost, na základě které může dítě teprve přejít ze zařízení do vaší rodiny bez problémů.

Kontakt s dítětem může probíhat v zařízení, ale i mimo něj. Zpočátku si můžete dítě brát na vycházky. Jakmile to půjde, může k vám být uvolněno třeba i na víkend nebo prodloužený pobyt. O pobytu dítěte mimo zařízení rozhoduje ředitel zařízení po předchozím písemném souhlasu příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. **Pobyt dítěte mimo ústav** upravuje § 30 zákona o SPOD.

VIII. Vzniká nová rodina

Nové vztahy jsou závažným zásahem do života dětí i náhradních rodin. Proto je zákonem zajištěna nezbytná doba nejméně tří měsíců před rozhodnutím soudu – tzv. předadopční nebo předpěstounská péče (viz předchozí kapitola Formy náhradní výchovy) – k adaptaci dítěte a žadatelů na novou situaci.

Obecní úřad s rozšířenou působností rozhoduje o svěřeni dítěte (podle § 19 odst. 1 zákona o SPOD):

- **do péče budoucích osvojitelů**, je-li dítě v ústavu nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu nebo z vůle rodičů, a
- **do péče fyzické osoby, která má zájem stát se pěstounem**, je-li dítě v ústavu nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu, nebo se souhlasem rodičů.

Místní příslušnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností se řídí místem trvalého pobytu dítěte, není-li dále stanoveno jinak (podle § 61 odst. 1 zákona o SPOD). V případě, že matka po narození dítěte opustila a zanechala ve zdravotnickém zařízení, místní příslušnost se řídí místem, kde se dítě nachází.

Pokud se jedná o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů v případě osvojení dítěte do ciziny nebo z ciziny, vydává toto rozhodnutí Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Řízení se zahajuje na základě písemné žádosti podané žadatelem (podle § 63 zákona o SPOD). V řízení o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů nejsou rodiče dítěte účastníky řízení, jestliže jimi nejsou v řízení o osvojení podle občanského soudního řádu.

V tomto období je možné ověřit a zvážit, zda jsou naplněny předpoklady pro vytvoření úspěšného a skutečně pevného vztahu mezi dítětem a náhradní rodinou. Proto je v průběhu

předadopční a předpěstounské péče orgán sociálně-právní ochrany oprávněn sledovat průběh této péče a podávat zprávy **příslušnému soudu, který jako jediný může s konečnou platností o svěření dítěte do osvojení nebo pěstounské či poručenské péče rozhodnout.**

IX. Povinnosti úřadů při poskytování pomoci rodinám s dětmi v náhradní rodinné péči

Vyřizování všech formalit, soudních a úředních záležitostí, uplatňování nároků na čerpání dávek apod. je v tomto období pro rodinu, která se zcela přirozeně snaží především rozvíjet svá nově vzniklá křehká pouta, poměrně náročné. Její členové si teprve zvykají na své nové role, snaží se vžít do potřeb dítěte, které přijali, a vytvořit mu co nejtěplejší prostředí. Proto je i v zákoně o SPOD pamatováno v tomto směru na **pomoc náhradním rodinám ze strany orgánů sociálně-právní ochrany. Veškeré nejasnosti vztahující se k vyřizování úředních náležitostí můžete průběžně konzultovat se sociální pracovníci příslušného úřadu, která je povinna vám pomoci.**

Obecní úřad obce s rozšířenou působností poskytuje osobě, které bylo dítě předáno do péče, pomoc při řešení problémů spojených s péčí o dítě, při podávání návrhů příslušným orgánům na úpravu právního vztahu této osoby k dítěti a při uplatňování nároků, zejména v sociální oblasti (podle § 16a odst. 2).

Nebojte se proto obracet na orgány sociálně-právní ochrany o pomoc – opravňuje vás k tomu řada dalších ustanovení zákona o SPOD:

Obecní úřad [podle § 10 odst. 1 písm. f)]

Je povinen poskytnout nebo zprostředkovat rodičům na jejich žádost poradenství při uplatňování nároků dítěte pod-

le zvláštních právních předpisů – dle zákona č.117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů; zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi; zákona č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů; zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

(podle § 11 odst. 1):

- a) pomáhá** rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě,
- b) poskytuje nebo zprostředkovává** rodičům **poradensství** při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené,
- c) pořádá** v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou,
- d) poskytuje** osobám vhodným stát se osvojiteli nebo pěstouny **poradenskou pomoc** související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy dítěte.

Krajský úřad zajišťuje:

(podle § 11 odst. 2)

- a) přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny a poskytuje těmto osobám poradenskou pomoc** související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu,
- b) osvojitelům nebo pěstounům poradenskou pomoc** související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy.

(podle § 11 odst. 3)

Krajský úřad **může zajišťovat přípravu a poradenskou pomoc** podle odstavce 2 také **v případech poručenství**, jestliže poručník o dítě osobně pečuje, nebo **v případech svěření dítěte do výchovy** podle § 45 zákona o rodině.

(podle § 11 odst. 4)

Krajský úřad je povinen alespoň jednou ročně **zabezpečit konzultace o výkonu pěstounské péče**. Konzultací se kromě odborníků na řešení výchovných a sociálních problémů účastní také pěstouni, kteří mají trvalý pobyt na území kraje, konzultací se mohou zúčastnit též děti svěřené těmto pěstounům do pěstounské péče a další fyzické osoby, které tvoří s pěstounem domácnost.

Stejně tak je důležité vědět, že **i dítě má právo požádat** (§ 8 zákona o SPOD) orgány sociálně-právní ochrany a zařízení sociálně-právní ochrany, státní orgány, kterým podle zvláštních právních předpisů přísluší též ochrana práva a oprávněných zájmů dítěte, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení **o pomoc** při ochraně svého života a dalších svých práv. **Tyto orgány jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo žádat o pomoc i bez vědomí rodičů, nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.**

Soud

V případě **pěstounské péče** připomínáme **možnost domáhat se rozhodnutí soudu v případě, kdy se pěstoun domnívá, že rozhodnutí zákonného zástupce dítěte není v souladu se zájmem dítěte** (podle § 45c odst. 2 zákona o rodině).

Jak vidíte, nebudete na to sami. Využijte proto uvede-
ných možností a v případě potřeby se včas obračete na po-
moc odborníků, kteří mají zkušenosti s náhradní rodinnou

péčí, zvláště pak při problémech s výchovou dítěte. Využijte i poradenské pomoci poskytované v rámci sociálních služeb – podrobnější informace najdete v kapitole Sociální služby a v rámci databáze organizací.

X. Co všechno bude třeba po převzetí dítěte do vaší péče vyřídit?

Registrace dítěte u obvodního pediatra

Propouštěcí lékařská zpráva a očkovací průkaz dítěte vám bude předán při propuštění dítěte z ústavního zařízení, případně bude vše odesláno přímo na adresu obvodního pediatra, jehož jméno a adresu uvedete. Na lékařskou prohlídku se k vašemu pediatrovi dostavte co nejdříve po přijetí dítěte do rodiny. (Při rozhodování soudu o svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče soud mimo jiné zkoumá, jak dítě ve vaší rodině prospívá po zdravotní stránce. Je pravděpodobné, že si zprávu obvodního pediatra pro soudní řízení vyžádá. Proto je důležité, aby lékař mohl zhodnotit vývoj zdravotního stavu dítěte za celé období vaší péče, která bude předcházet soudnímu řízení).

Registrace dítěte u zdravotní pojišťovny

Při propuštění dítěte ze zařízení obdržíte také jeho kartičku zdravotní pojišťovny. Většina dětí bývá zaregistrována u VZP. Pokud budete chtít dítě zaregistrovat u jiné pojišťovny, je možné to učinit až po pravomocném rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do vaší péče.

Přihlášení dítěte ve škole

Praxe je taková, že pokud přijmete dítě povinné školní do-

cházkou, je třeba předem (tedy ještě v době, kdy s dítětem navazujete kontakt) domluvit ve škole, kam máte v úmyslu dítě přihlásit, vše potřebné, abyste měli jistotu, že škola dítě přijme. Ve škole, kam dítě dochází z ústavního zařízení, nahlásíte adresu školy, aby tam mohly být zaslány všechny potřebné dokumenty.

Přihlášení dítěte k trvalému pobytu

Za občana mladšího 15 let ohlásí změnu místa trvalého pobytu jeho zákonný zástupce, případně pěstoun (podle § 10 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech, ve znění pozdějších předpisů – dále jen zákon č. 133/2000 Sb.).

Rodný list dítěte

Při propuštění dítěte z ústavního zařízení obdržíte také jeho rodný list.

V případě osvojení dítěte:

Příjmení dítěte:

Dítě získává příjmení osvojitele.

Společný osvojenec manželů bude mít příjmení určené pro jejich ostatní děti. S pravomocným rozhodnutím soudu je tedy třeba dostavit se na rodnou matriku dítěte za účelem výměny rodného listu.

V případě osvojení nezrušitelného soud též rozhodne, aby byl z matriky vypuštěn zápis o biologických rodičích (podle § 74 odst. 2 zákona o rodině).

Jméno dítěte:

Osvojitelé mají právo do 6 měsíců od právní moci rozsudku o osvojení – nejpozději do dosažení zletilosti osvojenec –

zvolit osvojení souhlasným prohlášením před matričním úřadem jiné jméno, případně jména, než to, které má zapsáno v matriční knize. Je-li osvojenec starší 15 let, připojí k prohlášení jeho souhlas, bez něhož ke změně jména nebo zvolení jiného nebo druhého jména nemůže dojít (podle § 64 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů).

(V případě dítěte nalezeného nebo dítěte neurčeného jména rozhodne o jeho jménu soud na návrh osvojitelů již při soudním řízení o osvojení.)

Rodné číslo dítěte:

Změnu rodného čísla dítěte lze mimo jiné provést i v případě, došlo-li k osvojení – provádí se změna koncovky rodného čísla (podle § 17 odst. 2 zákona č. 133/2000 Sb.). Změnu rodného čísla provádí výdejové místo, které přidělilo původní rodné číslo, a to na základě nového nebo opraveného rodného listu (podle § 17 odst. 3 stejného zákona).

V případě pěstounské péče:

Příjmení a jméno dítěte:

Rozhodnutím soudu o pěstounské péči se dítěti příjmení nemění. Změnu příjmení a jména lze povolit jen fyzické osobě na základě její žádosti. Pokud se jedná o nezletilé dítě, mohou o změnu stejným způsobem požádat jeho zákonní zástupci (podle § 72 odst. 1 zákona č. 301/2000 Sb.).

(Pokud je pěstoun zároveň poručníkem dítěte, může o změnu jména i příjmení dítěte požádat i on. Jsou-li však zákonnými zástupci dítěte nadále jeho rodiče, je třeba jejich souhlasu. V takovém případě je dobré požádat o pomoc sociální pracovníci příslušného úřadu.)

Změna jména nebo příjmení se nepovolí, jestliže by změna byla v rozporu s potřebami a zájmy nezletilého (podle § 72 odst. 4 zákona č. 301/2000 Sb.).

O žádosti o povolení změny jména nebo příjmení rozhoduje matriční úřad, v jehož správním obvodu je žadatel přihlášen k trvalému pobytu. U nezletilých dětí rozhoduje matriční úřad v místě trvalého bydliště dítěte (podle § 74 odst. 1 zákona č. 301/2000 Sb.).

Cestovní pas

V případě osvojení lze dítěti po soudním rozhodnutí o osvojení vystavit cestovní pas.

V případě pěstounské péče je k žádosti zapotřebí připojit souhlas zákonného zástupce s jeho ověřeným podpisem. Ověření podpisu se nevyžaduje, pokud zákonný zástupce podepíše žádost před orgánem příslušným k vydání cestovního dokladu nebo u obecního úřadu pověřeného vedením matrik. Souhlas zákonného zástupce se nevyžaduje, pokud je jeho opatření spojeno s těžko překonatelnou překážkou (podle § 17 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů).

Návrh na soudní rozhodnutí

Připomínáme již zmiňované ustanovení, ve kterém je řečeno, že obecní úřad obce s rozšířenou působností poskytuje osobě, které bylo předáno dítě do náhradní rodinné péče, pomoc – mimo jiné také při podávání návrhů příslušným orgánům na úpravu právního vztahu této osoby k dítěti (podle § 16 odst. 2 zákona o SPOD). Obrátte se tedy na sociální pracovníci v místě vašeho trvalého bydliště. Pomůže vám návrh sepsat a sdělí vám, jaké další náležitosti je třeba k návrhu připojit.

Návštěva sociální pracovnice

V době předadopční a předpěstounské péče by vás měla za účelem sociálního šetření, které bude sloužit jako jeden z podkladů pro soudní řízení, navštívit pracovnice sociálního odboru úřadu v místě vašeho trvalého bydliště. Z toho důvodu je zapotřebí s ní být v kontaktu a převzetí dítěte do vaší osobní péče jí včas nahlásit.

Nahlášení zaměstnavateli

Převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů je třeba ihned nahlásit zaměstnavateli, u kterého lze také uplatnit kromě dávek nemocenského pojištění, případné pracovní volno i úlevu na daních.

Dávky státní sociální podpory

Lze uplatnit dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, **na základě pravomocného rozhodnutí o předadopční, nebo předpěstounské péči** v místě trvalého bydliště žadatelů na příslušném formuláři (více informací najdete v kapitole Státní sociální podpora).

Dávky nemocenského pojištění

Lze uplatnit **na základě pravomocného rozhodnutí o předadopční nebo předpěstounské péči** dle podmínek stanovených zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění a zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (více informací naleznete v kapitole Nemocenské pojištění).

Slovníček užitečných pojmů

Deprivace Nedostatečné uspokojování základních potřeb, a to jak biologických, tak i psychických.

Deprivované dítě U dětí vyrůstajících v kolektivních zařízeních jde většinou o psychické, citové neuspokojení potřeby lásky a jistoty, případně o opoždění v dalších oblastech vývoje.

Handicapované dítě Dítě, které je tělesně nebo duševně znevýhodněné vůči svým vrstevníkům.

Identita Představa jedince o sobě samém: Kdo jsem? Odkud pocházím? Kam a ke komu patřím?

Kojenecký ústav, dětský domov Klasické ústavní prostředí pro náhradní výchovu dětí, které z různých důvodů nemohou být vychovávány v rodině.

Náhradní rodinná péče Forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině.

Náhradní výchovná péče Forma péče o děti, které nemohou být z nejrůznějších důvodů vychovávány ve vlastní rodině. Nejčastější formou je ústavní péče.

Orgány sociálně-právní ochrany jsou:

- krajské úřady,
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- obecní úřady,
- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.

Rodičovská zodpovědnost Rodičovská zodpovědnost je definována jako souhrn práv a povinností (podle § 31 zákona o rodině):

- při péči o nezletilé dítě zahrnující zejména péči o jeho zdraví a jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj,
- při zastupování nezletilého dítěte,
- při správě jeho majetku.

Ústavní výchova Forma péče o děti, které nemohou být ze závažných důvodů vychovávány ve vlastní rodině nebo jejichž výchova je vážně ohrožena nebo narušena. Ústavní výchovu nařizuje soud.

Vývojové obtíže Potíže, které nepříznivě ovlivňují utváření osobnosti dítěte a souvisejí s jeho psychickým vývojem.

Zákonný zástupce dítěte Rodiče zastupují dítě při právních úkonech, ke kterým není plně způsobilé (podle § 36 zákona o rodině). Nezletilí mají podle § 9 občanského zákoníku způsobilost jen k takovým úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku. Žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě, jde-li o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů dětí týchž rodičů (podle § 37 zákona o rodině). Nemůže-li dítě zastoupit žádný z rodičů, ustanoví soud dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení nebo při určitém právním úkonu zastupovat. Tímto opatrovníkem zpravidla ustanoví orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Zařízení rodinného typu, kterému má být při umístování dětí mimo vlastní rodinu dána přednost před umístěním do klasického ústavu. Příkladem může být Klokánek.

Doporučená literatura:

- Bowlby, J.: **Maternal Care and Mental Health**. WMO, Geneva, 1952.
- Dunovský, J.: **Sociální postavení dětí, vychovávaných od nejtútlejšího dětství v dětských domovech**. Pedagogika, XIX, Z, 189-205, Praha, 1969.
- Dunovský, J.: **Náhradní rodinná péče z hlediska dětského lékaře**. Čs. pediatr., 36, 1, 33-37, Praha, 1981.
- Koch, J., Langmeier, J., Matějček, Z.: **Návrh nového systému péče o děti vychovávané mimo vlastní rodinu**. Pedagogika, 15, Praha, 1965.
- Langmeier, J.: **Náhradní péče očima psychologa**. Čs. pediatr., 24, Praha, 1969.
- Langmeier, J., Matějček, Z.: **Psychická deprivace v dětství**. Avicenum, Praha, 1974.
- Matějček, Z.: **Nové formy náhradní rodinná péče o dítě**. Psychologia a patopsychologia dieťaťa, 1, 1972.
- Nakonečný, M.: **Sociální psychologie**. Svoboda, Praha, 1970.
- Kolektiv autorů: **Problémy psychického vývoje a osobnosti**. ČSAV, Akademie, Praha, 1978.
- Kolektiv autorů: **Metodika odborných služeb v náhradní rodinné péči**. MPSV ČSR, Praha, 1979.
- Kolektiv autorů: **Pěstounská péče 1., 2.** MPSV ČSR, Praha, 1976.
- Statistická ročenka 1991**. ČSFR, SEVT, Praha, 1991.
- Statistika školství 1990/91 ČR**.
- Tvrdoň, A.: **Čsl. statistika**. ČSÚS, Praha, 1924.
- Tvrdoň, A.: **Péče o chudé v ČSR, 1931 – I. A II. díl**. ČSÚS, Praha, 1935.
- Vodák, P.: **Problémy osvojení dětí**. Státní zdravotnické nakladatelství, Praha, 1967.

Současná legislativní situace v oblasti náhradní rodinné péče v ČR

II. část

Autorem textu je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Text pochází z internetových stránek MPSV (www.mpsv.cz) a z integrovaného portálu MPSV (<http://portal.mpsv.cz/soc>). Text psaný kurzívou je vložený – jeho autorem je Středisko náhradní rodinné péče.

I. Sociální zabezpečení rodin s dětmi v náhradní rodinné péči

V rámci sociální ochrany obyvatelstva, která je mimo jiné zakotvena v Listině základních práv a svobod, u nás existuje následující systém sociálního zabezpečení:

- Systém **státní sociální podpory** je upraven zákonem č.117/1995 Sb., o státní soc. podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Pojem státní sociální podpory označuje dávky, poskytované osobám (rodinným příslušníkům) ve společensky uznaných sociálních situacích, kdy stát skrze jejich vyplácení z části přebírá spoluzodpovědnost za vzniklou sociální situaci.

- **Pomoc v hmotné nouzi** upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Podle zákona o pomoci v hmotné nouzi se poskytuje pomoc rodině, pokud rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb jejích členů (současně nemůže být příjem

z objektivních důvodů zvýšen). Zákon o pomoci v hmotné nouzi zároveň napomáhá řešení některých nárazových životních situací, které nelze vyřešit jinak než okamžitou pomocí.

- Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí ČR č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, upravuje **poskytování dávek sociální péče osobám se zdravotním postižením**, jejichž prostřednictvím je pomáháno uspokojovat některé specifické potřeby vyplývající z nepříznivého zdravotního stavu osob (mobilita, bydlení apod.).

- **Sociální pojištění**, které v sobě zahrnuje nemocenské pojištění (upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění) spolu se základním důchodovým pojištěním a zvýšením důchodu pro bezmocnost (upraveno zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění), tvoří ve smyslu zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení ve znění pozdějších předpisů, součást sociálního zabezpečení.

- Prostřednictvím systému sociálního pojištění se občan (rodinný příslušník) zajišťuje pro případ budoucí pojistné události jako je úraz, nemoc, mateřství, stáří, invalidita, nezaměstnanost či ztráta živitele, kdy je ohrožen či ztracen jeho příjem. V těchto předvídatelných nepříznivých sociálních situacích má nárok na dávky plynoucí buď ze systému nemocenského pojištění nebo dávky plynoucí ze systému důchodového pojištění.

Kromě toho je poskytována podpora prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

II. Životní a existenční minimum

Definice životního a existenčního minima

- **Životní minimum** je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.
- **Existenční minimum** je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby plně invalidní a u osoby starší 65 let.

Právní úprava a hlavní využití

- Životní a existenční minimum je **stanoveno v zákoně č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.**
- **Hlavní využití** životního a existenčního minima je **v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.** Životní minimum plní rozhodující úlohu při posuzování hmotné nouze i jako sociálně-ochranná veličina. Vedle životního minima je z důvodu větší motivace zaveden pro dospělé osoby v hmotné nouzi institut existenčního minima.

Náklady na bydlení

- Životní minimum ani existenční minimum **nezahrnují nezbytné náklady na bydlení.**
- **Ochrana v oblasti bydlení** je řešena v rámci systému státní sociální podpory poskytováním **příspěvku na bydlení** a v systému pomoci v hmotné nouzi **doplátkem na bydlení.**

Využití životního a existenčního minima

- dávky pomoci v hmotné nouzi (poskytované na základě zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi). Viz část Právní úprava a hlavní využití,
- dávky státní sociální podpory (poskytované na základě zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění) – zejména přídavek na dítě a sociální příspěvek. Životní minimum se využívá při zjišťování nároku na tyto dávky, které zabezpečují adresnou pomoc rodinám s dětmi ve stanovených sociálních situacích a tvoří základ pro výpočet těchto dávek,
- další jako např. v soudní praxi pro stanovení alimentčních povinností, v případě exekucí pro nezabavitelné částky apod.

III. Státní sociální podpora

Systém státní sociální podpory je upraven **zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře**, ve znění pozdějších předpisů.

Žádosti o poskytování dávek SSP vyřizují kontaktní místa příslušných úřadů práce (v Praze úřady městských částí) podle místa trvalého pobytu osoby, která má na dávku nárok, tj. oprávněné osoby.

Odvolacími orgány jsou krajské úřady a Magistrát hl. m. Prahy.

Nárok na dávky má občan, pokud on a s ním posuzovaní členové domácnosti mají trvalý pobyt na území České republiky. U cizince se za trvalý pobyt na území České republiky považuje pobyt po uplynutí 365 dní ode dne hlá-

šení k pobytu. Do této doby se nezapočítává období, kdy je osoba žadatelem o azyl.

Nárok na výplatu dávek zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne, za který dávky náleží. U dávek jednorázových zaniká nárok uplynutím 1 roku ode dne, za který dávka náleží.

Příjmy rozhodné pro nárok na dávky státní sociální podpory zahrnují především příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti a dále dávky nemocenského a důchodového zabezpečení a podporu v nezaměstnanosti vč. obdobných příjmů z ciziny. Do rozhodného příjmu se započítávají tzv. čisté příjmy.

Rodinou se pro účely státní sociální podpory rozumí soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti. Za nezaopatřené dítě je považováno dítě do skončení povinné školní docházky a dále, pokud se buď připravuje na budoucí povolání, nebo je zdravotně postižené, nejdéle však do 26 let.

Za rodinu se pro účely státní sociální podpory považuje, není-li stanoveno jinak, oprávněná osoba a společně s ní posuzované osoby (podle § 7 odst. 1).

Společně posuzovanými osobami jsou mimo jiné (podle § 7 odst. 2 písm. b): nezaopatřené děti a rodiče těchto dětí. Za rodiče se kromě dalších považují i osoby, jimž byly nezaopatřené děti svěřeny do péče nabrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu.

Za rozhodnutí příslušného orgánu o svěřením dítěte do péče nabrazující péči rodičů se pro účely státní sociální podpory považuje (podle § 7 odst. 11):

- a) rozhodnutí soudu o svěření dítěte do výchovy jiného občana než rodiče,*
 - b) rozhodnutí soudu o osvojení dítěte,*
 - c) rozhodnutí orgánu vykonávajícího sociálně-právní ochranu dětí o péči budoucího osvojitele o dítě nejméně po dobu tří měsíců před rozhodnutím soudu o osvojení,*
 - d) rozhodnutí soudu o ustanovení občana poručníkem,*
 - e) rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče podle zvláštního právního předpisu,*
 - f) rozhodnutí orgánu vykonávajícího sociálně-právní ochranu dětí podle zvláštního právního předpisu do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem,*
 - g) rozhodnutí soudu o předběžném opatření o péči o dítě.*
- Stejně se pro nárok na dávky státní sociální podpory posuzuje, až do rozhodnutí soudu, podání návrhu soudu na zahájení soudního řízení o ustanovení osoby poručníkem dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje (podle § 7 odst. 12).*

Dávky státní sociální podpory

1. Přídavek na dítě

Nárok na přídavek mají rodiny s příjmem do čtyřnásobku částky svého životního minima. Přídavek na dítě je základní dlouhodobou dávkou poskytovanou rodinám s dětmi. Je poskytován ve třech úrovních, které závisí na příjmu rodiny zjišťovaném za předchozí kalendářní rok. Jeho výše za kalendářní měsíc je stanovena násobkem částky životního minima dítěte.

Nezaopatřené dítě má nárok na přídavek:	Výše přídavku vyjádřená násobkem částky životního minima dítěte:	Příjem rodiny vyjádřený násobkem částky životního minima
ve zvýšené výměře	0,36	do 1,5
v základní výměře	0,31	nad 1,5 do 2,4
ve snížené výměře	0,16	nad 2,4 do 4,0

2. Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek náleží ve výši odpovídající 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře, od 1. ledna 2007 je to 7582 Kč měsíčně. Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, jestliže po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě do 4 let věku nebo do 7 let, je-li dítě dlouhodobě zdravotně postižené. Podmínkou je, že dítě mladší 3 let nenavštěvuje jesle nebo jiné zařízení pro děti předškolního věku déle než 5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Dítě, které dovršilo 3 roky věku, může pravidelně navštěvovat mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně. Příjmy rodiče nejsou sledovány. Rodič může při nároku na výplatu rodičovského příspěvku zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností, ale musí v této době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou.

3. Sociální příplatek

Cílem této dávky je pomáhat rodinám s nízkými příjmy krýt náklady spojené se zabezpečováním jejich potřeb. Nárok na sociální příplatek je vázán na péči o nezaopatřené dítě a na stanovenou hranici příjmů v rodině, která v předchozím kalendářním čtvrtletí musí být nižší než 2,20násobek životního minima rodiny. Se zvyšujícím se příjmem rodiny se příplatek postupně snižuje.

4. Příspěvek na bydlení

Touto dávkou stát přispívá na náklady na bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy, bez ohledu na to, zda jde o byt obecní, družstevní, v soukromém vlastnictví nebo bydlení ve vlastním domě. Nárok na příspěvek na bydlení má vlastník či nájemce bytu přihlášený v bytě k trvalému pobytu, jestliže 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny je nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem.

5. Příspěvek na školní pomůcky

Dávka je určena ke krytí mimořádných výdajů rodin s dětmi, které začínají plnit povinnou školní docházku. Výše příspěvku na školní pomůcky činí 1000 Kč. Nárok na tuto jednorázovou dávku vzniká k 1. červnu dítěti nastupujícímu do první třídy, pokud bylo přihlášeno k zápisu k povinné školní docházce a má nárok na přídavek na dítě za měsíc květen.

6. Porodné

Touto dávkou se matce jednorázově přispívá na náklady, související s narozením dítěte. Jestliže žena, která dítě porodila, zemřela a porodné jí nebo jiné osobě nebylo vyplaceno,

má na něj nárok otec dítěte. Nárok na porodné má rovněž osoba, která převzala dítě mladší jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů.

Výše porodného vyjádřená násobkem životního minima dítěte

Počet současně narozených dětí	od 1. 1. 2006 do 31. 3. 2006	od 1. 4. 2006 do 31. 12. 2006	od 1. 1. 2007
1 dítě	1 × 5,0	1 × 10,0	1 × 11,1
Dvojčata	2 × 6,0	2 × 15,0	2 × 16,6
Trojčata	3 × 10,0	3 × 15,0	3 × 16,6
Čtyřčata	4 × 10,0	4 × 15,0	4 × 16,6

7. Pohřebné

Výše pohřebného je stanovena pevnou částkou 5000 Kč. Na pohřebné má nárok osoba, jež vypravila pohřeb osobě, která měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR, nebo byla pohřeb vypraven v ČR.

8. Dávky pěstounské péče

Péče je formou náhradní rodinné výchovy. Soud svěřuje dítě pěstounovi do péče na jeho žádost v případech, kdy se o něj vlastní rodiče nemohou nebo nechtějí starat. Dávky pěstounské péče jsou čtyři a jsou určeny ke krytí nákladů svěřených dětí, na odměnu pěstouna a další náklady spojené s touto péčí.

Vedle dávek pěstounské péče náleží dítěti i pěstounovi i další dávky státní sociální podpory, například přídavek na dítě, rodičovský příspěvek a další vyjma sociálního příplatku.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte představuje nárok dítěte svěřeného do pěstounské péče. Příspěvek se poskytuje

do dosažení zletilosti dítěte nebo nejdéle do 26 let, jestliže jde o nezaopatřené dítě, které žije ve společné domácnosti s osobou, která byla do dosažení zletilosti jeho pěstounem.

Právní úprava účinná od 1. ledna 2007

Výše příspěvku na úhradu potřeb nezaopatřeného dítěte činí 2,30 násobek životního minima dítěte. V případě zdravotně postiženého dítěte se koeficient, kterým se násobí životní minimum dítěte, zvyšuje úměrně stupni postižení a činí 2,35 u dlouhodobě nemocného dítěte, 2,90 u dlouhodobě zdravotně postiženého dítěte a 3,10 u dlouhodobě těžce zdravotně postiženého dítěte. Výše příspěvku pro zaopatřené nezletilé dítě se stanoví jako součin částky životního minima dítěte a koeficientu 1,40.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle věku a zdravotního stavu dítěte v pěstounské péči od 1. 1. 2007 měsíčně v Kč

Nezaopatřené dítě ve věku	zdravé dítě	dlouhodobě nemocné	dlouhodobě zdravotně postižené	dlouhodobě těžce zdravotně postižené
	koeficient 2,30	koeficient 2,35	koeficient 2,90	koeficient 3,10
do 6 let	3 680	3 760	4 640	4 960
od 6 do 15 let	4 508	4 606	5 684	6 076
od 15 do 26 let	5 175	5 288	6 525	6 975

Odměna pěstouna

Odměna pěstouna je určitým způsobem společenské uznání osobě pečující o cizí dítě v pěstounské péči. Výše odměny činí do 31. prosince 2006 součin částky životního minima na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 1,00 za každé svěřené dítě, tj. 2400 Kč měsíčně za jedno dítě, od 1. ledna 2007 součin životního minima jednotlivce a koeficientu 1,00 za každé svěřené dítě, tj. 3126 Kč měsíčně za jedno dítě.

Na **odměnu pěstouna ve zvláštních případech** má nárok pěstoun, který pečuje alespoň o 3 svěřené děti nebo alespoň o jedno svěřené dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči. Do 31. prosince 2006 výše odměny pěstouna ve zvláštních případech činí součin částky na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 6,50. Přičemž za čtvrté a každé další svěřené dítě se odměna zvyšuje o součin částky na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,60 nebo se zvyšuje o součin částky na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,90 za každé další svěřené dítě, jde-li o dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči. Od 1. ledna 2007 činí odměna pěstouna ve zvláštních případech za kalendářní měsíc součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,50. Za každé další dítě v pěstounské péči se odměna pěstouna zvyšuje 0,50 životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě a o 0,75 životního minima jednotlivce, jde-li o další dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči.

Odměna pěstouna ve zvláštních případech náleží, jen jestliže pěstoun není po celý kalendářní měsíc výdělečně činný. Tato odměna se pro účely zdravotního pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti posuzuje jako plat.

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna do 31. 12. 2006 v Kč měsíčně	Výše odměny pěstouna od 1. 1. 2007 v Kč měsíčně
1	2400	3126
2	4800	6252
3	15600	17193
4	17040	18756
1 dlouhodobě těžce zdravotně postižené	15600	17193

Příspěvek při převzetí dítěte

Účelem příspěvku při převzetí dítěte je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě přicházející do náhradní rodinné péče. Do 31. prosince 2006 příspěvek při převzetí dítěte náleží ve výši čtyřnásobku částky životního minima na osobní potřeby dítěte, od 1. ledna 2007 výše příspěvku činí 4,45násobek životního minima dítěte.

Příspěvek při převzetí dítěte v Kč

do 31. 12. 2006		od 1. 1. 2007	
Věk dítěte	Příspěvek	Věk dítěte	Příspěvek
do 6 let	7000	do 6 let	7120
6–10 let	7800	6–15 let	8722
10–15 let	9240		
15–26 let	10120	15–26 let	10013

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Náleží pěstounovi, který má v pěstounské péči nejméně čtyři děti. Podmínkou nároku dále je, že vozidlo nesmí pěstoun používat pro výdělečnou činnost. Příspěvek je poskytován ve výši 70 % pořizovací ceny vozidla, resp. ceny opravy vozidla, nejvýše však 100 tisíc korun.

Pokud pěstoun vykonává pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče, je odměňován na základě § 46 zákona o SPOD. Odměna pěstouna v zařízení se pro účely zvláštních právních předpisů (např. zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů) posuzuje jako plat. Výše odměny po odpočtu daně z příjmů, pojistného na veřejné zdravotní pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti nesmí činit méně, než částku, na kterou by pěstoun měl nárok podle zákona o státní sociální podpoře. Vykonávají-li pěst-

tounskou péčí v zařízení společně manželé, náleží každému z nich odměna ve výši jedné poloviny, pokud se nedohodou jinak. Odměna za výkon pěstounské péče se poskytuje i po dobu dočasně pracovní neschopnosti pěstouna, nejdéle však po dobu jednoho měsíce.

*Pokud je **pěstounská péče na přechodnou dobu** realizována v zařízení pro výkon pěstounské péče, pohybuje se z hlediska finančního zajištění mimo rámec výkonu pěstounské péče v zařízení. Znamená to, že by pěstoun měl v případě péče na přechodnou dobu pobírat dávky státní sociální podpory a nikoliv odměnu zřizovatele zařízení. Pěstounská péče na přechodnou dobu je pěstounskou péčí a pěstounům i dětem svěřeným do této pěstounské péče náleží všechny dávky pěstounské péče za podmínek a v rozsahu stanoveném v zákoně o státní sociální pomoci.*

IV. Pomoc v hmotné nouzi

Dnem 1. ledna 2007 nabyl účinnosti zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, a došlo tak k řadě změn v původní oblasti „dávek sociální péče“. Zákon o pomoci v hmotné nouzi zrušil ke stejnému datu zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého byly poskytovány některé dávky sociální péče. Současně s tím zanikly i dávky sociální péče poskytované podle vyhlášky MPSV ČR č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, které byly vázány na sociální potřebnost.

Co je to hmotná nouze a kdo je v hmotné nouzi?

- Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanovuje situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy,

bydlení a mimořádnými událostmi, tyto situace nazývá hmotnou nouzí.

- Jde v zásadě o situace, kdy osoba/společně posuzované osoby nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit.
- Zákon o pomoci v hmotné nouzi zároveň napomáhá řešení některých nárazových životních situací, které nelze vyřešit jinak, než okamžitou pomocí.
- Důležité je, že každá osoba má nárok na poskytnutí základních informací, které vedou nejenom k řešení její situace hmotné nouze, ale i k předcházení jejího vzniku.

Jaké jsou dávky pomoci v hmotné nouzi a kdo je vyplácí?

Dávkami pomoci v hmotné nouzi jsou:

- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení,
- mimořádná okamžitá pomoc.

O dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí je **pověřené obecní úřady**. Na území vojenských újezdů rozhodují o dávkách a vyplácejí je újezdní úřady vojenských újezdů. Mimořádnou okamžitou pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením poskytují **obecní úřady obcí s rozšířenou působností**. Odvolacím orgánem jsou krajské úřady. Výše uvedené úřady jsou označovány pojmem orgány pomoci v hmotné nouzi.

Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní dávka pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečný příjem osoby/společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob je

dán zákonem o životním a existenčním minimu. Zákon o pomoci v hmotné nouzi však stanoví několik odchylek, např. do okruhu společně posuzovaných osob nepatří osoba, která nastoupila výkon trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby (a výkon trestu nebo vazby trval celý kalendářní měsíc), osoba, která je umístěna k celoročnímu pobytu v ústavu sociální péče nebo obdobném zařízení apod. Vzhledem k tomu, že v praxi dochází k různým situacím, které jsou zcela individuálního charakteru, má orgán pomoci v hmotné nouzi možnost z okruhu společně posuzovaných osob některou osobu vyloučit.

Nárok na příspěvek na živobytí má osoba v hmotné nouzi, pokud její příjem/příjem společně posuzovaných osob nedosahuje částky živobytí.

Živobytí osoby/společně posuzovaných osob je stanoveno s ohledem na příjem, možnost jeho zvýšení, majetkové poměry a další okolnosti (jako je např. nákladné dietní stravování, délka setrvání ve stavu hmotné nouze, aktivní přístup k hledání zaměstnání apod.). Částka živobytí se odvíjí od výše existenčního a životního minima a stanoví se individuálně pro každou osobu na základě zhodnocení její snahy, možností a potřeb.

Výše příspěvku na živobytí se stanoví jako rozdíl mezi živobytím osoby/společně posuzovaných osob a příjmem osoby/společně posuzovaných osob, který je snížený o průměrné náklady na bydlení.

Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je dávka pomoci v hmotné nouzi, která společně s vlastními příjmy občana a příspěvkem na bydlení ze systému státní sociální podpory pomáhá uhradit odůvodněné náklady na bydlení. Výše doplatku na bydlení

je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávku energií) zůstala osobě/společně posuzovaným osobám částka živobytí.

Nárok na doplatek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt, a jehož příjem/příjem společně posuzovaných osob je po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení nižší než částka jeho živobytí/částka živobytí společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob pro účely doplatku na bydlení je stejný jako pro účel příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory.

Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí a nárok na příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Doplatek na bydlení lze přiznat (s přihlédnutím k celkovým sociálním a majetkovým poměrům), i osobě, které příspěvek na živobytí nebyl přiznán, protože její příjem/příjem společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí osoby/společně posuzovaných osob, ale nepřesáhl 1,3násobek této částky.

Nárok na doplatek na bydlení nevznikne, pokud osoba bez vážného důvodu odmítne možnost levnějšího přiměřeného bydlení nabídnutou nebo zprostředkovanou obcí, v níž má trvalý pobyt. Toto neplatí pro osoby starší 65 let a poživitele starobního důchodu.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na specifické situace spojené s bydlením. V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi rozhodnout, že za nájemce považuje pro účely doplatku na bydlení i osobu dlouhodobě užívající jinou než nájemní formu bydlení. Nárok na doplatek na bydlení má také nezletilé nezaopatřené dítě, které je v plném přímém zaopatření ústavu (za-

řízení) pro péči o děti nebo mládež nebo které žije v náhradní rodinné péči, na které přešlo vlastnictví nebo nájem bytu a dítě nemá dostatečný příjem nebo majetek k úhradě odůvodněných nákladů na bydlení.

Výše doplatku na bydlení se vypočte tak, že se od částky odůvodněných nákladů na bydlení připadajících na kalendářní měsíc (snížené o příspěvek na bydlení náležející za předchozí kalendářní měsíc) odečte částka, o kterou příjem osoby/společně posuzovaných osob (včetně vyplaceného příspěvku na živobytí) převyšuje částku živobytí osoby/společně posuzovaných osob.

Mimořádná okamžitá pomoc

Prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy není osoba v hmotné nouzi, ale je jí vhodné bezprostředně poskytnout pomoc. Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví několik situací, v nichž lze tuto dávku pomoci v hmotné nouzi poskytnout.

První situací je ta, kdy osoba sice neplní podmínky hmotné nouze, ale kvůli nedostatku finančních prostředků jí hrozí vážná újma na zdraví. Dávka doplní příjem osoby do existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).

Druhá situace, v níž lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc, je spojena s vážnou mimořádnou událostí. Mimořádná okamžitá pomoc může být poskytnuta osobě, která není v hmotné nouzi a kterou postihne vážná mimořádná událost a celkové sociální a majetkové poměry této osoby jí neumožňují překonat událost vlastními silami. Takovou událostí je např. živelní pohroma (povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení apod.), požár

nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie. Při rozhodování o výši mimořádné okamžité pomoci se přihlíží k majetkovým poměrům a příjmové situaci osoby; maximální výše dávky činí 15násobek částky životního minima jednotlivce.

Třetí situace, v níž lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc, je situace, kdy osoba není v hmotné nouzi, ale nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky:

a) k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázané ztrátě osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu; výše dávky se stanoví s ohledem na konkrétní výdaj,

b) na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte; výše dávky se stanoví až do výše konkrétního nákladu, ale součet poskytnutých dávek nesmí překročit v kalendářním roce 10násobek částky životního minima jednotlivce.

Poslední situace se týká osob, které nesplňují podmínky hmotné nouze, ale které nemohou v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků úspěšně řešit svoji situaci a jsou ohroženy sociálním vyloučením. Jde zejména o osobu, která je:

a) je propuštěna z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo

- b)** je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo
- c)** je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo
- d)** nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší, nebo
- e)** je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.

V tomto případě lze poskytnout dávku ve výši 1 000 Kč. Součet dávek poskytnutých v kalendářním roce nesmí přesáhnout 4násobek částky životního minima jednotlivce. Touto dávkou poskytuje obecní úřad obce s rozšířenou působností!

V. Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

Podmínky, za kterých se poskytují dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením, jsou upraveny ve vyhlášce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 182/1991 Sb.“).

! Níže uvedený text uvádí pouze zjednodušené podmínky pro poskytnutí dávek sociální péče. Úplnou informaci naleznete v právním předpise nebo vám ji poskytnou pracovníci úřadů, které o dávce rozhodují.

Jednorázové příspěvky na opatření zvláštních pomůcek (§ 33)

jednorázová, nenároková dávka sociální péče

poskytuje: obecní úřad obcí s rozšířenou působností

Komu:

Občanu těžce zdravotně postiženému může být poskytnut peněžitý příspěvek na opatření pomůcky, kterou potřebuje k odstranění, zmírnění nebo překonání následků svých postižení. Příspěvek se neposkytuje, pokud potřebnou pomůcku propůjčuje nebo plně hradí příslušná zdravotní pojišťovna.

Příspěvek lze poskytnout na opatření zvláštních pomůcek uvedených v příloze č. 4 k vyhlášce č. 182/1991 Sb. Potřebuje-li tělesně, sluchově nebo zrakově postižený občan k překonání následků těžkého zdravotního postižení rehabilitační nebo kompenzační pomůcku, která v příloze uvedena není, může mu být poskytnut příspěvek na opatření takové pomůcky, která je s pomůckou uvedenou v příloze č. 4 srovnatelná. Srovnání provádí úřad, který o dávce rozhoduje.

Výše dávky:

Příspěvek na opatření zvláštních pomůcek se poskytuje ve výši, která umožňuje opatření pomůcky v základním provedení (takové provedení, které občanu plně vyhovuje a splňuje podmínky nejmenší ekonomické náročnosti). Maximální výši příspěvku určuje i příloha č. 4.

Na úhradu nákladů spojených se zácvikem pro používání pomůcek uvedených v příloze č. 4 lze poskytnout příspěvek v plné výši prokázaných nákladů.

Úplně nebo prakticky nevidomým občanům lze hradit výdaje spojené s výcvikem a odevzdáním vodícího psa, a to až do výše obvyklých nákladů.

Závazek:

Příspěvek na opatření zvláštních pomůcek lze poskytnout pouze, pokud se žadatel písemně předem zaváže, že vrátí příspěvek (jeho poměrnou část) v případě, že

- a)** zvláštní pomůcka, na jejíž opatření byl příspěvek poskytnut, přestane být před uplynutím 5 let ode dne vyplacení příspěvku jeho vlastnictvím,
- b)** do 6 měsíců ode dne vyplacení nepoužije příspěvek na opatření zvláštní pomůcky, popřípadě použije jen část příspěvku.

Příspěvek nebo jeho poměrná část se nevrací v případě, že občan, kterému byl vyplacen, zemře.

Příspěvek na úpravu bytu (§ 34)

jednorázová, nároková dávka sociální péče

poskytuje: obecní úřad obce s rozšířenou působností

Komu:

- občanům s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí omezujícími ve značném rozsahu jejich pohyblivost (příloha č. 5 písm. a) až g) k vyhlášce č.182/1991 Sb.),
- občanům úplně nebo prakticky nevidomým,
- rodičům nezaopatřeného dítěte (dítě je starší 3 let a má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí nebo je úplně nebo prakticky nevidomé),
- neslyšícím občanům nebo rodičům neslyšícího nezaopatřeného dítěte (pouze pro úpravu – instalace potřebné zvukové nebo světelné signalizace),

a to: na byt, který užívají k trvalému bydlení.

Závazek:

Příspěvek na úpravu bytu se poskytne jen, pokud se žadatel zaváže písemně předem, že:

- příspěvek (zálohu) vyúčtuje do tří let od zahájení řízení,
- příspěvek (jeho poměrnou část) vrátí v případě, že byt vymění, byt prodá nebo dojde-li k jiné změně užívacího nebo vlastnického práva k bytu před uplynutím deseti let od jeho poskytnutí,
- vrátí poměrnou část příspěvku v případě, že plánované úpravy se neuskuteční v rozsahu podle schválené dokumentace a vyplacený příspěvek přesáhl 70 % skutečně vynaložených nákladů.

Vrácení příspěvku nebo jeho poměrné části se nepožaduje, jestliže jeho výše nepřesáhla 5000 Kč nebo jestliže zemře občan nebo dítě, jehož rodiči byl poskytnut. Od vymáhání příspěvku je může obecní úřad obce s rozšířenou působností ve zřetelných případech upustit.

Úprava bytu:

Za úpravy bytu se považuje zejména (jde o příklady úprav)

- a) úprava přístupu do domu, garáže, k výtahu včetně schodů, k oknům a na balkón,
- b) úprava povrchu podlahy, ovládacích prvků domovní a bytové elektroinstalace, kuchyňské linky, popřípadě dalšího nábytku,
- c) rozšíření a úprava dveří,
- d) odstranění prahů,
- e) přizpůsobení koupelny a záchodu včetně vybavení vhodným sanitárním zařízením a lehce ovladatelnými bateriemi,
- f) instalace potřebné zvukové nebo světelné signalizace,
- g) zavedení vhodného vytápění,
- h) vybudování telefonního vedení,
- i) stavební úpravy spojené s instalací výtahu.

Rozsah úprav se posoudí se zřetelem na závažnost a druh zdravotního postižení občana.

Výše dávky:

Výše příspěvku na úpravu bytu se určí se zřetelem na příjmy a majetkové poměry občana a jeho rodiny, a to až do výše 70 % prokázaných nákladů účtovaných fyzickými nebo právnickými osobami za materiál a práce spojené s nezbytnými výdaji, včetně projektových prací, nejvýše

- a) 50 000 Kč nebo
- b) 100 000 Kč u příspěvku na stavební úpravy spojené s instalací výtahu, který je poskytován z toho důvodu, že nelze použít šikmou schodišťovou plošinu.

Příspěvek na úpravu bytu je možno poskytnout i formou zálohy (maximálně ve výši 50 % předpokládané výše příspěvku).

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla a příspěvek na celkovou opravu motorového vozidla (§ 35)

jednorázová, obligatorní dávka sociální péče

poskytuje: obecní úřad obce s rozšířenou působností

Komu:

- občanu s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, která je uvedena v příloze č. 5 písmenech a) až g), který motorové vozidlo bude používat pro svou dopravu a který není umístěn k celoročnímu pobytu v ústavu sociální péče, popřípadě ve zdravotnickém nebo obdobném zařízení a je odkázán na individuální dopravu,
- rodiči nezaopatřeného dítěte, jde-li o dítě starší tří let a s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí (příloha č. 5 písm. a) až g) vyhlášky č.182/1991 Sb.) nebo je úplně nebo prakticky nevidomé nebo mentálně postiže-

né a jeho mentální postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany III. stupně. Podmínkou je, že rodič bude motorové vozidlo používat pro dopravu tohoto dítěte. Pokud je dítě umístěno k celoročnímu pobytu v ústavu sociální péče, popřípadě ve zdravotnickém nebo obdobném zařízení, je podmínkou pro poskytnutí příspěvku, že rodič dítě pravidelně navštěvuje. Příspěvek může být poskytnut jen jednomu z rodičů.

Příspěvek se poskytuje na období pěti let. Tato podmínka neplatí, pokud žadatel vrátil příspěvek nebo jeho poměrnou část. Jednou v období deseti let po sobě jdoucích lze výjimečně poskytnout příspěvek na zakoupení motorového vozidla před uplynutím pěti let ode dne vyplacení předchozího příspěvku, dojde-li k poškození, zničení nebo odcizení vozidla, na které byl příspěvek poskytnut, a je-li prokázáno, že žadatel toto poškození, zničení nebo odcizení vozidla nezavinil. V případě žádosti o příspěvek na celkovou opravu motorového vozidla musí být dále prokázáno, že je taková oprava nevyhnutelná. Podmínkou pro poskytnutí příspěvku na zakoupení motorového vozidla v případě odcizení dále je, že odcizené motorové vozidlo bylo pro případ odcizení pojištěno.

Závazek:

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla a příspěvek na celkovou opravu motorového vozidla se poskytne pouze, zaváže-li se žadatel písemně předem, že vrátí vyplacený příspěvek nebo jeho poměrnou část v případě, že

- a) motorové vozidlo, na jehož zakoupení nebo opravu příspěvek použije, přestane být před uplynutím pěti let ode dne vyplacení příspěvku jeho vlastnictvím,
- b) motorové vozidlo přestane být před uplynutím pěti

let ode dne vyplacení příspěvku používáno pro jeho dopravu nebo pro dopravu dítěte,

c) do dvou měsíců ode dne zakoupení motorového vozidla nepřestane být vlastníkem původního motorového vozidla, s výjimkou jednostopého motorového vozidla; za původní motorové vozidlo se nepovažuje motorové vozidlo, na jehož zakoupení nebo celkovou opravu je podána žádost o příspěvek,

d) do šesti měsíců ode dne vyplacení nepoužije příspěvek na zakoupení nebo opravu motorového vozidla.

Příspěvek nebo jeho poměrná část se nevymáhá v případě, že občan, kterému byl vyplacen, zemře do pěti let ode dne jeho vyplacení, nebo, jde-li o příspěvek vyplacený rodiči, když dítě přestalo splňovat podmínku nezaopatřenosti, ale motorové vozidlo je nadále používáno pro jeho dopravu nebo když dítě zemřelo.

Výše dávky:

Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí nejvýše 100 000 Kč, výše příspěvku na celkovou opravu motorového vozidla činí nejvýše 60 000 Kč. Výše příspěvků se určí zejména s ohledem na majetkové poměry žadatele a osob považovaných podle zákona o důchodovém pojištění za osoby jemu blízké, které s ním žijí v domácnosti.

Součet příspěvků na zakoupení motorového vozidla, příspěvků na celkovou opravu motorového vozidla a příspěvků na zvláštní úpravu motorového vozidla nesmí v období deseti let po sobě jdoucích přesáhnout částku 200 000 Kč. Od vyplacených částek se při určování součtu odečítají částky, které žadatel vrátil v uvedeném období.

Příspěvek na zvláštní úpravu motorového vozidla (§ 35)

jednorázová, obligatorní dávka sociální péče

poskytuje: obecní úřad obce s rozšířenou působností

Komu:

Občanu s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, která je uvedena v příloze č. 5. Podmínkou pro poskytnutí tohoto příspěvku je, že žadatel sám řídí motorové vozidlo a pro své trvalé zdravotní postižení zvláštní úpravu motorového vozidla nezbytně potřebuje.

Výše dávky:

Příspěvek se poskytne v plné výši ceny takovéto úpravy. Výjimkou je situace, kdy by součet vyplacených příspěvků na zakoupení, celkovou opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla v posledních 10 letech přesáhl částku 200 000 Kč.

Závazek:

Příspěvek na zvláštní úpravu motorového vozidla se poskytne pouze, pokud se žadatel zaváže písemně předem, že vrátí vyplacený příspěvek nebo jeho poměrnou část v případě, že

- a)** motorové vozidlo, na jehož zvláštní úpravu příspěvek použije, přestane být před uplynutím pěti let ode dne vyplacení příspěvku jeho vlastnictvím,
- b)** motorové vozidlo přestane být před uplynutím pěti let ode dne vyplacení příspěvku používáno pro jeho dopravu,
- c)** do dvou měsíců ode dne zakoupení motorového vozidla nepřestane být vlastníkem původního motorového vozidla, s výjimkou jednostopého motorového vozidla,
- d)** do šesti měsíců ode dne vyplacení nepoužije příspěvek na úpravu motorového vozidla.

Příspěvek nebo jeho poměrná část se nevymáhá v případě, že občan, kterému byl vyplacen, zemře do pěti let ode dne jeho vyplacení.

Příspěvek na provoz motorového vozidla (§ 36)

jednorázová, nároková dávka sociální péče

poskytuje: obecní úřad obce s rozšířenou působností

Komu:

- občanu, který je vlastníkem nebo provozovatelem motorového vozidla,
- jehož zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany II. nebo III. stupně, s výjimkou postižených úplnou nebo praktickou hluchotou, a který bude používat toto motorové vozidlo pro svou pravidelnou dopravu,
- který toto motorové vozidlo bude používat pro pravidelnou dopravu manžela (manželky), dítěte nebo jiné blízké osoby, jejichž zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany II. stupně, s výjimkou postižených úplnou nebo praktickou hluchotou, nebo III. stupně, nebo
- který je rodičem nezaopatřeného dítěte, které je léčeno na klinice fakultní nemocnice pro onemocnění zhoubným nádorem nebo hemoblastosou (v době nezbytného léčení akutní fáze onemocnění v tomto zdravotnickém zařízení),

pokud se písemně předem zaváže, že vrátí poměrnou část vyplaceného příspěvku v případě, že přestane plnit podmínky pro jeho přiznání. Příspěvek nebo jeho poměrná část se nevrací v případě, že zemře občan, kterému byl vyplacen, nebo dítě, jehož rodičům byl vyplacen.

Příspěvek lze z důvodu dopravy téže zdravotně postižené osoby poskytnout pouze jednomu vlastníku nebo provozovateli motorového vozidla, a to tomu, koho určí osoba, jež má být dopravována.

Výše dávky:

Dávka se poskytuje na období kalendářního roku.

Výše příspěvku činí:

- pro občany, jejichž zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany III. stupně, a pro rodiče dítěte uvedeného v odstavci 1 písm. c) 4 200 Kč u jednostopého vozidla a 9 900 Kč u ostatních vozidel,
- pro občany, jejichž zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany II. stupně, 2 300 Kč u jednostopého vozidla a 6 000 Kč u ostatních vozidel,
- pokud občan splňuje podmínky pro poskytování více příspěvků, snižuje se výše druhého a každého dalšího příspěvku o 420 Kč u jednostopého vozidla a o 2 124 Kč u ostatních vozidel. Jsou-li splněny podmínky pro přiznání příspěvku na provoz motorového vozidla až v průběhu kalendářního roku, výše tohoto příspěvku činí poměrnou část z uvedených částek.

Občanu, který ze závažných důvodů ujede více než 9 000 km za kalendářní rok, se výše příspěvku vyplaceného v tomto kalendářním roce zvyšuje.

Příspěvek na individuální dopravu (§ 37)

jednorázová, nároková dávka sociální péče

poskytuje: obecní úřad obce s rozšířenou působností

Komu:

- občanu s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí (příloha č. 5 písm. a) až g) vyhlášky č. 182/1991 Sb.),
- občanu úplně nebo prakticky nevidomému, nebo
- rodiči nezaopatřeného dítěte, které je léčeno na klinice fakultní nemocnice pro onemocnění zhoubným nádorem nebo hemoblastosou (v době nezbytného léčení akutní fáze onemocnění v tomto zdravotnickém zařízení).

Za podmínky, že:

- se pravidelně individuálně dopravuje,
- není vlastníkem nebo provozovatelem motorového vozidla,
- není občanem, který je dopravován motorovým vozidlem, na jehož provoz je přiznán příspěvek,
- se zaváže písemně předem, že vrátí poměrnou část vyplaceného příspěvku v případě, že přestane plnit podmínky pro přiznání příspěvku na individuální dopravu. (Příspěvek nebo jeho poměrná část se nevrací v případě, že zemře občan, kterému byl vyplacen, nebo dítě, jehož rodičům byl vyplacen.)

Výše dávky:

Dávka se poskytuje na období kalendářního roku a činí 6 500 Kč. Jsou-li splněny podmínky pro přiznání příspěvku až v průběhu kalendářního roku, výše příspěvku činí poměrnou část z výše uvedené částky.

Příspěvek na zvýšené životní náklady (§ 42)

opakující se, fakultativní dávka sociální péče

poskytuje: pověřený obecní úřad

Komu:

- občanům používajícím trvale ortopedické, kompenzační nebo jiné pomůcky a kterým v souvislosti s používáním těchto pomůcek vznikají zvýšené výdaje,
- úplně nebo prakticky nevidomým občanům, kteří jsou soustavně pracovně činní nebo se připravují na pracovní uplatnění soustavným výcvikem nebo studiem nebo kteří jsou poživateli sirotčího důchodu (nesmí jít o poživatele invalidního důchodu).

Výše dávky:

V případě zvýšených nákladů v souvislosti s užíváním pomůcky činí výše dávky až 200 Kč měsíčně. V případě druhé skupiny osoby (úplně nebo prakticky nevidomí) činí výše dávky 200 Kč.

Příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu (§ 45)

opakující se, obligatorní dávka sociální péče

poskytuje: pověřený obecní úřad

Komu:

- občanům s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí (příloha č. 5 k vyhlášce č. 182/1991 Sb.),
- občanům úplně nebo prakticky nevidomým, pokud tito občané užívají bezbariérový byt.

Výše dávky:

Výše dávky činí 400 Kč měsíčně.

Příspěvek na úhradu za užívání garáže (§ 45)

opakující se, nenároková dávka sociální péče

poskytuje: pověřený obecní úřad

Komu:

- občanům s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí (příloha č. 5 k vyhlášce č. 182/1991 Sb.),
 - občanům úplně nebo prakticky nevidomým.
- Pokud tito občané užívají bezbariérový byt.

Výše dávky:

Výše dávky činí až 200 Kč měsíčně.

Příspěvek úplně nebo prakticky nevidomým občanům (§ 46)

opakující se, nenároková dávka sociální péče

poskytuje: pověřený obecní úřad

Komu:

Úplně nebo prakticky nevidomému vlastníku vodícího psa. Dávka je určena na krmivo pro tohoto psa.

Výše dávky:

Výše dávky činí 800 Kč měsíčně.

Vedle dávek sociální péče se poskytují rovněž:

Mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené občany

poskytuje: obecní úřad obce s rozšířenou působností

Komu:

Občanům starším jednoho roku s těžkým zdravotním postižením (uvedeným v příloze č. 2 k vyhlášce č. 182/1991 Sb.), které podstatně omezuje jejich pohybovou nebo orientační schopnost, se podle druhu a stupně postižení poskytují mimořádné výhody I. (průkaz TP), II. (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P).

Zdravotní stav občana posuzuje lékař úřadu práce. O posouzení zdravotního stavu žádá úřad nikoli občan.

Některé výhody, které vyplývají z přiznání průkazů TP, ZTP a ZTP/P jsou uvedeny v příloze č. 3 k vyhlášce č. 182/1991 Sb. Další úlevy a slevy jsou upraveny v právních předpisech jiných resortů (např. vyšší sazba, o kterou se snižuje základ pro daň z příjmů, je-li poplatník držitelem průkazu ZTP/P – ministerstvo financí; bezplatné užití dálnic a rychlostních silnic, vyhrazená místa k parkování – ministerstvo dopravy apod.).

Bezúročné půjčky

poskytuje: obecní úřad obce s rozšířenou působností

Bezúročná půjčka může být poskytnuta občanům, kteří splňují podmínky pro přiznání příspěvku na zakoupení motorového vozidla.

Výše půjčky je až 40 000 Kč. Půjčku je nezbytné splatit nejpozději do 5 let. Úřad uzavře s občanem písemnou smlouvu obsahující ujednání o lhůtách splatnosti a výši splátek. Poskytnutí půjčky není nárokové, jde o nenárokovou formu pomoci.

VI. Sociální pojištění

A. Důchodové pojištění

Základní důchodové pojištění a zvýšení důchodu pro bezmocnost tvoří spolu s nemocenským pojištěním součást sociálního zabezpečení ve smyslu zákona č.582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení ve znění pozdějších předpisů.

Základním hmotněprávním předpisem, který upravuje nároky na důchody ze základního důchodového pojištění, způsob stanovení výše důchodů a podmínky pro jejich výplatu, je **zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění**, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1996.

Odbornou pomoc ve věcech důchodového pojištění jsou povinny poskytovat občanům a organizacím **okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ)**, v Praze **Pražská správa sociálního zabezpečení (PSSZ)** a její územní pracoviště.

Činnost OSSZ a PSSZ řídí a kontroluje **Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)**, která také rozhoduje o nároku na důchody, jejich výši a výplatě.

Ze základního důchodového pojištění se poskytují tyto důchody:

- **starobní** (včetně tzv. předčasného starobního důchodu),
- **plný invalidní,**
- **částečný invalidní,**
- **vdovský a vdovecký,**
- **sirotčí.**

Důchod se skládá ze dvou složek, a to

- ze základní výměry (stanovené pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků) a
- z procentní výměry

Jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu více důchodů téhož druhu nebo na výplatu starobního důchodu, plného invalidního nebo částečně invalidního důchodu, vyplácí se jen jeden důchod, a to vyšší. Jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu starobního, plného invalidního nebo částečného invalidního důchodu a na výplatu vdovského důchodu nebo vdoveckého důchodu a nebo sirotčího důchodu, vyplácí se vyšší důchod v plné výši a z ostatních důchodů se vyplácí polovina procentní výměry, nestanoví-li zákon o důchodovém pojištění jinak.

*Mezi **pojištěné osoby** patří také pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči v zařízení pěstounské péče, nebo pěstouni, kterým je vyplácena odměna náležející pěstounovi (§ 5 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodové pojištění).*

Nárok na **sirotčí důchod** má nezaopatřené dítě, zemřel-li

a) rodič (osvojitel), nebo

b) osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, a dítě na ni bylo v době její smrti odkázáno výživou, kterou nemohli ze závažných důchodů zajistit jeho rodiče, jestliže rodič (osvojitel) nebo osoba uvedená pod písmenem b) byli poživateli starobního, plného invalidního nebo částečného invalidního důchodu nebo ke dni smrti splnili podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na plný invalidní důchod nebo podmínky nároku na starobní důchod anebo zemřeli následkem pracovního úrazu (nemoci z povolání).

Oboustranně osiřelé dítě má nárok na sirotčí důchod po každém ze zemřelých rodičů.

Nárok na sirotčí důchod nevzniká po pěstounovi nebo jeho manželovi.

Nárok na sirotčí důchod zaniká osvojením. Dojde-li ke zrušení osvojení, vznikne nárok na sirotčí důchod znovu.

B. Nemocenské pojištění

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí zabezpečuje dávkami nemocenského pojištění. Jde o nárokovatelnou peněžitou plnění.

Nemocenského pojištění jsou účastni **zaměstnanci**, popř. další osoby jim postavené na roveň (kdo se považuje za zaměstnance, je taxativně uvedeno v § 2 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění) a **osoby samostatně výdělečně činné**. Zaměstnanci jsou povinně účastni nemocenského pojištění, na rozdíl od osob samostatně výdělečně činných, jejichž nemocenské pojištění je dobrovolné.

*Zaměstnancem se v tomto případě rozumí také **pěstouni**, kteří vykonávají pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče (§ 44 až 47 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí) nebo kterým je za výkon pěstounské péče **vyplácena odměna náležející pěstounovi** (§ 40a zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 168/2005 Sb.).*

Odbornou pomoc ve věcech nemocenského pojištění poskytují Okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ). V Praze Pražská správa sociálního zabezpečení (PSSZ).

Činnost OSSZ a PSSZ řídí a kontroluje **Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)** Křížová 25, 225 08 Praha 5, tel.: +420 257 062 860-8, www.cssz.cz.

Z nemocenského pojištění zaměstnanců se poskytují 4 dávky:

- **nemocenské**
- **podpora při ošetřování člena rodiny**
- **vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství**
- **peněžitá pomoc v mateřství**

Z nemocenského pojištění OSVČ se poskytují 2 dávky:

- **nemocenské**
- **peněžitá pomoc v mateřství**

VII. Sociální služby a příspěvek na péči

***Sociální služby a příspěvek na péči** jsou poskytovány podle nového zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.*

Sociální služby pomáhají lidem žít běžným životem – umožňují jim pracovat, nakupovat, navštěvovat školy, navštěvovat místa víry, účastnit se aktivit volného času, starat se sám o sebe a o domácnost apod. Zaměřují se na zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti jejich života. Sociální služby jsou poskytovány jednotlivcům, rodinám i skupinám obyvatel.

Na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení má nárok každá osoba.

Nový zákon vymezuje tři základní oblasti služeb:

Sociální poradenství jako nedílnou součást všech sociálních služeb.

Sociální poradenství poskytuje osobám v nepříznivé sociální situaci potřebné informace přispívající k řešení jejich situace. **Základní sociální poradenství** je součástí všech druhů sociálních služeb. **Odborné sociální poradenství** zahrnuje občanské poradny, manželské a rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobenými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory. Služba obsahuje poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.

Služby sociální péče jako služby, jejichž cílem je zabezpečovat základní životní potřeby lidí, kteří nemohou být zajištěni bez péče jiného člověka.

V následujícím přehledu služeb uvádíme jen ty, které mohou být užitečné pro rodiny s dětmi. V zákoně naleznete i další služby sociální péče, které zde neuvádíme. Jedná se o tísňovou péči, průvodcovské a předčitatelské služby, podporu samostatného bydlení, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení a sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče.

Osobní asistence

Osobní asistence se poskytuje v přirozeném sociálním prostředí osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, a to v předem dohodnutém rozsahu a čase. Služba obsahuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při

osobní hygieně, pomoc při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.

Pečovatelská služba

Pečovatelská služba se poskytuje dětem, osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, a to v přirozeném prostředí i ve specializovaných zařízeních. Služba obsahuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu. Bezúplatně se poskytuje rodinám s nezaopatřenými dětmi v hmotné nouzi, rodinám, ve kterých se narodily současně tři nebo více dětí, účastníkům odboje¹) a pozůstalým manželům (manželkám) po účastnících odboje starším 70 let.

Odlehčovací služby

Odlehčovací služby jsou ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, o které jinak pečuje osoba blízká v domácnosti; cílem služby je umožnit pečující osobě nezbytný odpočinek. Služba obsahuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické čin-

nosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.

Centra denních služeb

Centra denních služeb poskytují ambulantní služby ve specializovaném zařízení s cílem posílit samostatnost a soběstačnost osob se zdravotním postižením a seniorů v nepříznivé sociální situaci, která může vést k sociálnímu vyloučení. Služba obsahuje pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.

Stacionáře denní a týdenní

Stacionáře denní poskytují ambulantní služby ve specializovaném zařízení seniorům, osobám se zdravotním postižením a osobám ohroženým užíváním návykových látek, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby.

Stacionáře týdenní poskytují pobytové služby ve specializovaném zařízení seniorům, osobám se zdravotním postižením a osobám ohroženým užíváním návykových látek, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby.

Služba obsahuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování nebo pomoc při zajištění bydlení a výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.

Služby sociální prevence, které slouží k předcházení a zabraňování sociálnímu vyloučení lidí ohrožených sociálně negativními jevy.

Opět uvádíme je ty služby, které mohou být užitečné pro rodiny s dětmi. Kromě toho v zákoně najdete: tlumočnické služby, kontaktní centra, krizovou pomoc, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy a sociální rehabilitaci.

Služby rané péče

Služby rané péče se poskytují rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je osobou se zdravotním postižením nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého sociálního prostředí. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby. Služba je poskytována především v domácnosti. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.

Telefonická krizová intervence

Telefonická krizová intervence je soubor metod a technik krizové práce s klientem v situaci, kterou osobně prožívá jako zátěžovou, nepříznivou a ohrožující, založený na jednorázovém nebo opakovaném telefonickém kontaktu tohoto klienta s pracovištěm telefonické krizové intervence.

Domy na půl cesty

Domy na půl cesty poskytují pobytové služby na přechodnou dobu pro osoby do 26 let věku, které po dosažení

zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež. Služba obsahuje tyto činnosti: poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého existují rizika ohrožení jeho vývoje nebo je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.

Kdo sociální služby poskytuje

- **Obce a kraje** dbají na vytváření vhodných podmínek pro rozvoj sociálních služeb, zejména zjišťováním skutečných potřeb lidí a zdrojů k jejich uspokojení; kromě toho sami zřizují organizace poskytující sociální služby.
- **Nestátní neziskové organizace a fyzické osoby**, které nabízejí široké spektrum služeb, jsou rovněž významnými poskytovateli sociálních služeb.
- **Ministerstvo práce a sociálních věcí** je nyní zřizovatelem pěti specializovaných ústavů sociální péče.

Informace o sociálních službách

Informace o sociálních službách a jejich poskytování lze získat např. na městských, případně obecních nebo kraj-

ských úřadech (odbory sociálních věcí), v občanských nebo jiných specializovaných poradnách anebo přímo u poskytovatelů sociálních služeb.

Žádost o sociální službu

O sociální službu musí člověk obvykle sám požádat. U některých typů sociálních služeb vydávají **obce a kraje** rozhodnutí o poskytnutí služby, a to ve správním řízení. Jedná se zejména o pečovatelskou službu a pobytové služby v domovech pro osoby se zdravotním postižením a seniory. Pokud službu poskytuje **nestátní nezisková organizace**, uzavírá její uživatel s poskytovatelem smlouvu. V rozhodnutí, respektive smlouvě je také stanovena finanční spoluúčast uživatele na poskytování služby.

Příspěvek na péči

Základním nástrojem pro fungování nového modelu sociálních služeb je poskytování příspěvku na péči. Jedná se o nově zavedenou státní sociální dávku, která posiluje finanční soběstačnost uživatele sociálních služeb. Příspěvek na péči **náleží** těm **lidem, kteří jsou z důvodu nepříznivého zdravotního stavu závislí na pomoci jiného člověka, a to v oblasti běžné denní péče o vlastní osobu a v soběstačnosti**. Příspěvek **náleží člověku, o kterého je pečováno**, nikoliv tomu, kdo péči zajišťuje. Schopnost zvládnout péči o sebe a být soběstačný je u každého člověka různá, proto zákon rozeznává **čtyři stupně závislosti na pomoci někoho jiného**, a to od mírné závislosti až po závislost úplnou. O příspěvek lze **požádat na obecním úřadu obce s rozšířenou působností**, v jejímž spádovém území má žadatel trvalý nebo hlášený pobyt. Informaci o tom, kde požádat, jistě budou schopni podat v každé obci. Tuto informaci rovněž poskytne každý poskytovatel sociálních služeb. Žádost o příspěvek lze podat nejdříve po 1. lednu 2007.

Výše příspěvku za kalendářní měsíc činí:

	do 18 let věku	nad 18 let věku
stupeň I (lehká závislost)	3 000 Kč	2 000 Kč
stupeň II (středně těžká závislost)	5 000 Kč	4 000 Kč
stupeň III (těžká závislost)	9 000 Kč	8 000 Kč
stupeň IV (úplná závislost)	11 000 Kč	11 000 Kč

Do 31. 12. 2006 existovalo několik situací pobírání **zvýšení důchodu pro bezmocnost a příspěvku na péči o blízkou nebo jinou osobu** (dále jen „PPOB“). Se všemi těmito způsoby se zákon o sociálních službách vypořádává v přechodných ustanoveních. Jedná se zejména o následující situace:

- Příjemci zvýšení důchodu pro bezmocnost (dále jen „bezmocnost“) náleží příspěvek na péči v té výši, která odpovídala dosavadnímu stupni bezmocnosti, tj. při částečné bezmocnosti příspěvek ve výši I. stupně závislosti, při převážné bezmocnosti příspěvek ve výši II. stupně závislosti a při úplné bezmocnosti příspěvek ve výši III. stupně závislosti.
- Příjemci částečné bezmocnosti, který je starší 80 let a je o něj pečováno někým, kdo pobírá PPOB, náleží příspěvek ve výši II. stupně závislosti.
- Příjemci převážné bezmocnosti, o kterého je pečováno osobou, která pobírá PPOB, náleží příspěvek ve výši III. stupně závislosti.
- Dětem, které jsou uznány jako dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči, náleží příspěvek ve výši III. stupně závislosti.

V těchto případech příspěvek na péči bude přiznán bez toho, aniž by o něj člověk musel žádat a obdržít jej již za leden 2007. Zvýšení důchodu pro bezmocnost a příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu bude odejmut k 31. 12. 2006.

Náhradní péče na Slovensku a její srovnání s Českou republikou důrazem na náhradní rodinnou péči

Autorem slovenské části textu je Nadácia Rozum a Cit – zpracovala Mgr. Jana Decká. Autorem české části textu je Občanské sdružení Rozum a Cit – zpracovala Barbora Holá. S podrobnostmi ohledně podoby náhradní rodinné péče v České republice se můžete seznámit v příslušné kapitole této publikace. Nyní se vám krátce pokusíme přiblížit situaci na Slovensku a upozornit na některé významné rozdíly.

I. Náhradná starostlivosť na Slovensku

1. Základné informácie o formách náhradnej starostlivosti

1.1 Pojem náhradná starostlivosť a jej základné formy

Pod pojmom **náhradná starostlivosť** rozumieme starostlivosť o deti, ktoré nežijú vo svojej pôvodnej biologickej rodine z rôznych dôvodov, ale vyrastajú v novej, tzv. náhradnej starostlivosti. Náhradnú starostlivosť možno vymedziť ako právom upravené a chránené vzťahy medzi dieťaťom a inou osobou, než je rodič dieťaťa. Vznikajú vždy rozhodnutím súdu a ich obsah tvoria práva a povinnosti vymedzené zákonom.

Náhradnú starostlivosť vymedzuje **zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine**, ktorý nahradil základnú právnu úpravu z roku 1963 a stal sa platným od 11. 2. 2005. Význam tejto legislatívnej zmeny je v tom, že na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy, kde neexistovala ucelená úprava náhradnej starostlivosti, nová právna úprava toto zapracovala do

samostatnej tretej hlavy druhej časti zákona o rodine. Rovnako nová právna úprava zákona o rodine upravila pestúnsku starostlivosť ako jednu z foriem náhradnej starostlivosti, ktorá bola dovtedy upravená v samostatnom zákone č. 265/1998 Z. z. o pestúnskej starostlivosti (pôvodný zákon o rodine na ňu len odkazoval). Tým sa celkovo právna úprava náhradnej starostlivosti koncepčne zjednotila do jedného zákona o rodine, kde oveľa podrobnejšie upravuje jednotlivé druhy náhradnej starostlivosti.

Náhradnou starostlivosťou rozumieme viacero osobitne usporiadaných, na seba nadväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich dočasných opatrení, ktoré nahrádzajú osobnú starostlivosť rodičov o maloleté dieťa v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť.

Náhradnou starostlivosťou v zmysle platnej právnej úpravy je:

- a) zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča (ďalej len „náhradná osobná starostlivosť“)** – pojem vymedzuje § 45 – § 47 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine
- b) pestúnska starostlivosť** – pojem vymedzuje § 48 – § 53 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine
- c) ústavná starostlivosť** – pojem vymedzuje § 54 – § 55 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine

Zákon o rodine v súlade s Dohovorom o právach dieťaťa definuje, že náhradná osobná starostlivosť alebo pestúnska starostlivosť má prednosť pred ústavnou starostlivosťou. Zaväzuje súd povinnosťou vždy skúmať, či maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo pestúnskej starostlivosti pred nariadením ústavnej starostlivosti. Na Slovensku vyrastá 8 000 – 9 000 detí mimo svojej rodiny

a z toho v detských domovoch do 4 000 detí. Detský domov je najnevhodnejším spôsobom náhradnej starostlivosti o deti.

1.2 Náhradná osobná starostlivosť a pestúnska starostlivosť

Náhradná osobná starostlivosť – je to zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča, pričom súd uprednostní predovšetkým príbuzného dieťaťa (napr. starí rodičia). Biologickí rodičia si neplnili náležite svoje povinnosti voči maloletému dieťaťu, avšak majú právo aj po zverení inej osobe sa s ním stýkať a sú povinní plniť si vyživovaciu povinnosť a platiť osobe, ktorej je dieťa zverené do osobnej starostlivosti, výživné podľa rozsudku súdu. V súčasnosti najnižšie výživné na dieťa je vo výške 30 % životného minima (k 1. 12. 2006 táto suma činí 681 Sk). Táto forma náhradnej starostlivosti si **nevyžaduje odbornú prípravu**, avšak **je potrebné potvrdenie obvodného lekára narvhovateľa** o zdravotnej spôsobilosti starať sa o dieťa. O zverení dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti rozhoduje príslušný súd. Podľa § 6 môže byť maloleté dieťa zverené aj do spoločnej náhradnej osobnej starostlivosti manželom.

Pestúnska starostlivosť – je forma štátom riadenej a kontrolovanej náhradnej starostlivosti, za výkon ktorej patrí pestúnovi finančná odmena a dieťaťu v pestúnskej starostlivosti patrí príspevok od štátu, ktorého výšku ustanovuje samostatný **zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa**. Pestúnom sa môže stať len fyzická osoba, ktorá má trvalý pobyt na území SR, má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, osobné predpoklady (zdravotné, osobnostné a morálne), je zapísaná do zoznamu žiadateľov o pestúnsku starostlivosť (toto kritéri-

um nemusia spĺňať osoby, ktoré žiadajú o náhradnú osobnú starostlivosť) a svojím spôsobom života zaručuje, že pestúnsku starostlivosť bude vykonávať v záujme maloletého dieťaťa. Pestúnsku starostlivosť o dieťa ustanovuje aj zrušuje súd, pričom v rozhodnutí o ustanovení pestúnskej starostlivosti vymedzí rozsah práv a povinností pestúna k dieťaťu. Na konanie o zverení dieťaťa do pestúnskej starostlivosti sa vzťahuje osobitný predpis (Občiansky súdny poriadok), podľa ktorého o zverení dieťaťa do pestúnskej starostlivosti rozhodne súd najneskôr do jedného roka od podania návrhu na zverenie dieťaťa do pestúnskej starostlivosti. Účastníkom takého konania sú: osoba podávajúca návrh (budúci pestún), rodičia dieťaťa alebo opatrovník dieťaťa (ak je ustanovený). Súd si na konanie vyžiada vyjadrenie úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, prípadne obce o budúcom pestúnovi, či spĺňa ustanovené predpoklady na výkon pestúnskej starostlivosti.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí môže rozhodovať o dočasnom zverení dieťaťa do predpestúnskej starostlivosti v prípade, ak je dieťa v ústavnej starostlivosti. Ak dieťa nie je v ústavnej výchove, s rozhodnutím o dočasnom zverení dieťaťa do predpestúnskej starostlivosti musia súhlasiť rodičia dieťaťa.

Do pestúnskej starostlivosti sa zaraďujú deti, u ktorých z rôznych dôvodov nie je možná adopcia. Pestúnška starostlivosť zaniká z dôvodov definovaných v zákone o rodine. Z pohľadu veku dieťaťa môže súd predĺžiť pestúnsku starostlivosť až na jeden rok po dosiahnutí plnoletosti dieťaťa. Biologickí rodičia majú právo stretávať sa so svojím dieťaťom a majú povinnosť plniť si vyživovaciu povinnosť, výživné platia na účet Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny v mieste trvalého bydliska pestúnov. **Pestúni prechádzajú odbornou prípravou.** Pestún je tiež povinný umožniť orgá-

nu sociálnoprávnej ochrany detí dohľad nad výkonom pestúnskej starostlivosti. Pestúnska starostlivosť sa bežne vykonáva v domácom prostredí pestúna. Počet žiadateľov o pestúnsku starostlivosť ročne predstavuje asi 330 žiadateľov.

Zariadenie pestúnskej starostlivosti

Pestúnsku starostlivosť bolo možné v zmysle ustanovenia § 29 zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci vykonávať v zariadení pestúnskej starostlivosti. Zariadenie pestúnskej starostlivosti zriaďoval príslušný okresný úrad. Výkon pestúnskej starostlivosti mohol byť zriadený v byte alebo dome pestúna, prípadne mohlo ísť o zariadenie okresného úradu. Pestún uzatváral písomnú zmluvu s príslušným orgánom, ktorý zariadenie zriadil. Odmena pestúna v zariadení sa posudzovala ako príjem zo závislej činnosti, tzn. pestún bol považovaný za zamestnanca. Zariadenie pestúnskej starostlivosti sa zriaďovalo najmenej pre štyri deti.

Zariadení pestúnskej starostlivosti bolo asi 20 na celom Slovensku. Problém, ktorý sa ukázal ako neriešiteľný z dlhodobého hľadiska, sa naplno prejavil v čase, kedy pestúnski rodičia zosarli a v podstate brali si deti aj z dôvodu, aby mohli zostať v danom zariadení, ktoré im poskytla obec alebo mesto. Aj tento dôvod viedol nakoniec k zrušeniu tejto formy pestúnskej starostlivosti a v súčasnosti už nie je zaradený do systému náhradnej starostlivosti. Existujúce zariadenia pestúnskej starostlivosti, ktoré sa nachádzajú v byte alebo dome poskytnutom štátom, individuálne riešia svoju situáciu s príslušným poskytovateľom.

1.3 Ústavná starostlivosť

V rozhodnutí, ktorým súd nariaďuje ústavnú starostlivosť, súd musí presne označiť zariadenie, do ktorého má byť

dieťa umiestnené, pričom musí prihliadať na citové väzby a súrodenecké vzťahy dieťaťa.

Detský domov – patrí medzi najstaršie formy a považuje sa za najnevhodnejšiu formu náhradnej starostlivosti. Detský domov je prostredie utvorené a usporiadané na účely vykonávania rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia. Detský domov poskytuje starostlivosť dieťaťu od narodenia do dosiahnutia plnoletosti (18 rokov) alebo do doby predĺženia ústavnej starostlivosti (19 rokov), maximálne však do 25 rokov na základe žiadosti dieťaťa (do osamostatnenia – keď si dieťa nájde prácu a ubytovanie). Po roku 1989 nastal v ústavnej výchove proces humanizácie a demokratizácie, ktorý spočíval v nasledovných princípoch:

- deti majú možnosť výberu vychovávateľa
- súrodenci sú v jednej výchovnej skupine a blízko svojho trvalého bydliska
- uprednostňuje sa systém náhradnej starostlivosti v tzv. samostatných výchovných skupinách

Filozofia a podstata detského domova internátneho typu vychádza zo základnej premisy, že ide o zariadenie na preklenutie situácie detí. Predstavuje prechodný čas, krátkodobý pobyt detí, kedy detský domov dočasne nahrádza dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie. Paradoxom však je, že väčšina detí tu zostáva až do dospelosti.

Do roku 1995 patrili detské domovy pod Ministerstvo školstva SR, od roku 1996 fungujú pod Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Legislatívne sú tieto zariadenia upravené v **zákone č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele** v štvrtej časti *Vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení* (§ 49 – § 61).

Život detí umiestnených do detského domova na základe právoplatného rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti (prípadne na základe rozhodnutia o okamžitom umiestnení dieťaťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov dovtedy, kým rozhodne súd) sa odohráva v niektorých z nasledovných typov zariadení:

- A.** ústavná starostlivosť v profesionálnej rodine
- B.** ústavná starostlivosť v samostatných skupinách

Vykonávanie ústavnej starostlivosti v profesionálnej rodine má prednosť pred jej vykonávaním v samostatných skupinách. Pri zaraďovaní dieťaťa do profesionálnej rodiny alebo skupiny sa rešpektujú súrodenecké a rodičovské väzby. Detský domov vytvára podmienky na stretávanie sa dieťaťa s rodičmi (zásady stretávania, pobyt rodiča v detskom domove, pobyt dieťaťa u rodičov), ako aj príbuznými.

A. Ústavná starostlivosť v profesionálnej rodine

Profesionálna náhradná výchova v rodine je forma ústavnej starostlivosti, kde **rodiny žijú vo svojom prirodzenom prostredí** (byt, rodinný dom) **spoločne s deťmi z detského domova**. Profesionálny rodič si berie deti z detského domova do rodiny, čím sa stáva **zamestnancom detského domova**. Deti z detského domova sa dostávajú v rámci nariadenej ústavnej starostlivosti do rodiny, ktorá je v blízkosti detského domova. Vhodné rodiny vyberá riaditeľ domova a každá z nich musí prejsť prípravou. Rodičia môžu vychovávať maximálne 3 deti, ak je 1 profesionálny rodič. Profesionálny rodič je vlastne zamestnancom detského domova a dostáva plat, okrem neho dostáva aj ďalšie príspevky – na ošatenie, stravu, na starostlivosť. Zákonným zástupcom detí je riaditeľ detského domova, ktorý je zodpovedný za deti aj profesionálnych rodičov. Detský domov poskytuje profesionálnej

rodine pomoc pri starostlivosti o dieťa a sleduje úroveň poskytovanej starostlivosti.

Fyzická osoba, ktorá vykonáva ústavnú starostlivosť v profesionálnej rodine, musí spĺňať buď: kvalifikačný predpoklad (úplné SŠ vzdelanie), osobitný kvalifikačný predpoklad podľa vyhlášky MŠ SR č. 41/1996 Z. z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických pracovníkov a rozsah prípravy 40 hodín, alebo splní len kvalifikačný predpoklad – úplné SŠ vzdelanie a rozsah prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti 60 hodín.

B. Ústavná výchova v samostatných skupinách

Po roku 1989 sú v rámci humanizácie a demokratizácie deti v detských domovoch vychovávané v samostatných skupinách, ktoré vonkajšími znakmi pripomínajú rodinný život. Deti vyrastajú v tomto zariadení v skupinách, ktoré je pre určený počet detí, so samostatným stravovaním, hospodárením a vyčleneným rozpočtom zriadených v samostatnom dome, byte alebo vo vymedzenej časti detského domova. Starostlivosť o deti v skupine zabezpečujú vychovávatelia a ďalší zamestnanci detského domova. O celý chod domácnosti (pranie, umývanie riadu, udržiavanie poriadku a pod.) sa starajú vychovávatelia spoločne s deťmi. Výhodou tejto starostlivosti je, že deti sú menej sociálne odkázané, sociálne izolované. Zákonným zástupcom týchto detí je riaditeľ detského domova.

Z minulosti poznáme aj **samostatné výchovné skupiny vytvorené nezávisle od detského domova**. Rozdiel od skupiny zriadenej v detskom domove je práve jej umiestnenie – samostatná skupina sa zriaďuje mimo detského domova – v rodinných domoch alebo bytoch. Deti žijú v skupinách, v ktorých stabilne pracujú manželské páry; v takýchto vý-

chovných skupinách žijú aj deti vychovávateľov (príkladom je Detské mestečko Zlatovce).

1.4 Iné formy náhradnej starostlivosti – osvojenie (adopcia)

Osvojenie v súlade s **§ 97 a § 98 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine** je právny prostriedok, na základe ktorého vzniká medzi osvojiteľom a osvojencom rovnaký vzťah, ako je medzi rodičmi a deťmi. Osvojenie je najvhodnejšia forma náhradnej rodiny. Je to vlastne prijatie cudzieho dieťaťa za svoje. Dieťaťu sa tak dostáva najprirodzenejšia individuálna sústavná starostlivosť a citová náklonnosť obdobne, ako je to vo vlastnej rodine. Zmyslom osvojenia je vytvoriť taký právny vzťah, ktorý sa bude čo najviac približovať biologickým príbuzenským vzťahom, aby súčasne dieťa vyrastalo v stabilnom, úplnom rodinnom prostredí. Dieťa nadobúda k osvojiteľovi také právne postavenie, ako keby bolo jeho vlastným dieťaťom. Osvojitelia nadobúdajú práva a povinnosti rodičov. Dieťa získava priezvisko nových rodičov. Za poplatok si noví rodičia môžu zmeniť aj meno dieťaťa na príslušnej matrike, kde je dieťa uvedené v knihe narodení – budú zapísaní namiesto biologických rodičov a zanikajú väzby dieťaťa k biologickej rodine a vznikajú väzby k rodine osvojiteľskej. Biologickým rodičom zanikajú všetky práva i povinnosti vrátane povinnosti platiť výživné. Ročne je do starostlivosti budúcich osvojiteľov v SR umiestnených približne 350 detí. Počet žiadateľov o osvojenie sa ročne pohybuje okolo 600.

Špeciálnym typom osvojenia je **medzinárodné osvojenie** (od roku 2001 v Bratislave). Realizuje sa na základe **zákona č. 380/2001 Z. z. oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky** o uzavretí Dohovoru o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach. Národná rada vyslovila súhlas s dohovormi o ochrane detí a spolupráci

v medzinárodnom osvojovaní. Dohovor umožňuje adopciu detí SR do zahraničia a zároveň rodičia v SR môžu dostať do adopcie deti z iných štátov.

Osvojením vzniká medzi osvojiteľom a osvojencom rovnaký vzťah, aký je medzi rodičmi a deťmi. Medzi osvojencom a príbuznými osvojiteľa vzniká osvojením príbuzenský vzťah. Osvojitelia majú pri výchove detí rovnakú zodpovednosť a rovnaké práva a povinnosti ako rodičia. **O osvojení rozhoduje súd na návrh osvojiteľa.** Osvojiť maloleté dieťa môžu manželia alebo jeden z manželov, ktorý žije s niektorým z rodičov dieťaťa v manželstve, alebo pozostalý manžel po rodičovi alebo osvojiteľovi maloletého dieťaťa. Maloleté dieťa môže výnimočne osvojiť aj osamelá osoba, ak sú splnené predpoklady, že osvojenie bude v záujme dieťaťa.

Ako spoločné dieťa môžu maloletého osvojiť len manželia. Pred rozhodnutím súdu o osvojení musí byť maloleté dieťa najmenej po dobu deviatich mesiacov v starostlivosti budúceho osvojiteľa. Náklady spojené s predosvojiteľskou starostlivosťou uhrádza budúci osvojiteľ. O zverení maloletého dieťaťa do starostlivosti budúcich osvojiteľov rozhodne na návrh budúceho osvojiteľa súd.

Ak je to v záujme osvojenca, osvojitelia mu môžu sprostredkovať prístup k informáciám o jeho rodičoch alebo poskytnúť informácie, ktorými disponujú, ak osobitný predpis neustanovuje inak.

Osvojenie má **dve štádiá:**

- v prvom štádiu sa zisťuje hlavne právna voľnosť dieťaťa,
- v druhom štádiu je to samotné konanie o osvojení.

Na osvojenie je potrebný súhlas rodičov osvojovaného maloletého dieťaťa. Na osvojenie nie je potrebný súhlas rodičov, ak počas najmenej 6 mesiacov neprejavovali skutočný záujem o maloleté dieťa (tým, že ho nenavštevovali, neplnili

si pravidelne a dobrovoľne vyživovaciú povinnosť a nevynaložili úsilie upraviť si svoje rodinné a sociálne prostredie tak, aby sa mohli osobne starať o dieťa) alebo počas najmenej 2 mesiacov po narodení dieťaťa neprejavili o dieťa záujem.

Osvojenie môže súd zrušiť z vážnych dôvodov, ktoré sú v záujme maloletého dieťaťa, do šiestich mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o osvojení na návrh osvojenca alebo osvojiteľa alebo aj bez návrhu. Zrušením osvojenia vznikajú znovu vzájomné vzťahy medzi osvojencom a pôvodnou rodinou. Osvojenec bude mať opäť svoje predchádzajúce priezvisko.

2. Sprostredkovanie pestúnskej starostlivosti alebo osvojenia

Sprostredkovanie sa realizuje podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých predpisov. Ak rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa a nie je možné dieťa zveriť do **osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča**, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sprostredkuje dieťaťu pestúnsku starostlivosť alebo osvojenie.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately určený na účely organizovania náhradnej rodinnej starostlivosti alebo zariadenie, ak je v ňom dieťa umiestnené, musí poskytnúť dieťaťu, ktorému treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť, sociálne poradenstvo, informácie o účinkoch náhradnej rodinnej starostlivosti a psy-

chologickú starostlivosť spôsobom primeraným veku a rozumovej vyspelosti dieťaťa. Prípravu dieťaťa realizuje určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo akreditovaný subjekt upovedomený o potrebe pripraviť dieťa, alebo zariadenie, v ktorom je dieťa umiestnené.

Sprostredkovanie náhradnej rodinnej starostlivosti podľa zákona č. 305/2005 Z. z. je:

- a) vedenie prehľadu detí, ktorým treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť,
- b) evidencia žiadostí fyzických osôb, ktoré majú záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, a zapísanie do zoznamu žiadateľov o náhradnú rodinnú starostlivosť (zoznam žiadateľov),
- c) príprava, posúdenie a odporúčanie fyzickej osoby podľa písmena b. na zapísanie do zoznamu žiadateľov,
- d) rozhodovanie o zapísaní fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, do zoznamu žiadateľov,
- e) vedenie zoznamu žiadateľov,
- f) sprostredkovanie nadviazania osobného vzťahu medzi dieťaťom, ktorému treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť, a žiadateľom o pestúnsku starostlivosť alebo o osvojenie.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo zariadenie, kde bolo dieťa umiestnené, alebo akreditovaný subjekt poskytuje dieťaťu, ktorému bola sprostredkovaná náhradná rodinná starostlivosť, a fyzickej osobe, ktorej bolo dieťa zverené do náhradnej rodinnej starostlivosti, podľa potreby a s ich súhlasom pomoc a sociálne poradenstvo na uľahčenie plnenia účelu náhradnej rodinnej starostlivosti.

Evidencia žiadostí fyzických osôb, ktoré majú záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom

Evidenciu žiadostí fyzických osôb, ktoré majú záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, o zapísanie do zoznamu žiadateľov vedie určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Žiadosť o zapísanie do zoznamu žiadateľov obsahuje osobné údaje fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, a to jej meno, priezvisko, dátum a miesto narodenia, bydlisko, rodné číslo, štátnu príslušnosť a národnosť.

K žiadosti musia byť priložené

- a)** dotazník,
- b)** výpis z registra trestov žiadateľa nie starší ako tri mesiace,
- c)** správa o zdravotnom stave žiadateľa,
- d)** doklad o majetkových pomeroch na preukázanie primeraného majetkového základu na plnenie ekonomicko-zabezpečovacej funkcie rodiny.

Ak fyzická osoba žiada o sprostredkovanie medzištátneho osvojenia, spisová dokumentácia obsahuje okrem skutočností podľa odseku 4 aj fotografie, obrazový a zvukový záznam tejto fyzickej osoby a jej rodinného prostredia.

Fyzickej osobe, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, každý orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo akreditovaný subjekt, ktorý vykonáva prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť, poskytuje informácie potrebné na podanie žiadosti o zapísanie do zoznamu žiadateľov.

O fyzickej osobe, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, vedie určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately spisovú dokumentáciu, ktorá obsahuje:

- a) žiadosť o zapísanie do záznamu žiadateľov,
- b) správu o bytových pomeroch, rodinných pomeroch a sociálnych pomeroch fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom,
- c) vyjadrenie obce o spôsobe života fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, a jej rodiny,
- d) písomný súhlas fyzickej osoby, že určený orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately môže zisťovať, či nedošlo k zmene rozhodujúcich skutočností uvedených v žiadosti a spisovej dokumentácii.

Príprava fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, na náhradnú rodinnú starostlivosť

Subjekt vykonávajúci prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť na účely tohto zákona je orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately a akreditovaný subjekt, ktorý vykonáva prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť. Od 1. 9. 2005 vykonávajú služby prípravy na náhradné rodičovstvo: priamo Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), oddelenie sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately, referát poradensko-psychologických služieb (bývalé Centrá poradensko-psychologických služieb); Občianske združenie Návrat; Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar; PhDr. Eva Litavská.

Orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately a akreditovaný subjekt vykonávajúci prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť alebo detský domov informujú žiadateľa o možnosti vybrať si subjekt vykonávajúci prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť. Tzn. žiadateľ sa sám rozhoduje o tom, kde absolvuje prípravu. V tíme musí byť minimálne jeden člen s vysokoškolským vzdelaním v odbore psychológia.

Príprava na náhradnú rodinnú starostlivosť žiadateľa sa vykonáva v rozsahu najmenej **26 hodín** individuálnou formou alebo skupinovou formou. Príprava na náhradnú rodinnú starostlivosť žiadateľa spočíva:

- a) v poskytnutí základných informácií najmä o:
- 1 - náhradnej rodinnej starostlivosti,
 - 2 - vývine dieťaťa a potrebách dieťaťa,
 - 3 - právach dieťaťa v náhradnej rodinnej starostlivosti,
 - 4 - právach a povinnostiach rodičov dieťaťa,
- b) v posudzovaní spôsobilosti žiadateľa na vykonávanie náhradnej rodinnej starostlivosti.

Určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately rozhoduje o zapísaní fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, do zoznamu žiadateľov do 15 dní odo dňa doručenia záverečnej správy o príprave fyzickej osoby na vykonávanie náhradnej rodinnej starostlivosti.

Špecifiká profesionálnej rodiny

Profesionálna rodina je špeciálna forma starostlivosti o dieťa s nariadenou ústavnou výchovou, ktorú vykonáva **profesionálny rodič vo svojom vlastnom rodinnom prostredí**, avšak je zamestnancom detského domova. Profesionálne rodičovstvo **nie je rodinno-právnym, ale pracovnoprávnym vzťahom so zariadením**, preto profesionálny rodič musí byť v procese prípravy vedený k tomu, že pobyt dieťaťa je akousi prestupnou stanicou, dieťa tu nie je natrvalo, ale len do doby, pokiaľ sa neupravia podmienky v biologickej rodine dieťaťa, prípadne sa dieťaťu nenájde náhradná rodina. Príprava na profesionálne rodičovstvo sa vykonáva v rozsahu **40 hod.**, ak profesionálny rodič spĺňa predpoklady na pedagogickú spôsobilosť svojím vzdelaním alebo v rozsahu **60 hod.**, ak

profesionálny rodič spĺňa predpoklady: stredoškolské vzdelanie ukončené maturitnou skúškou alebo iné vysokoškolské vzdelanie než pedagogického zamerania.

3. Finančné náležitosti náhradnej starostlivosti

Fyzickej osobe vykonávajúcej náhradnú starostlivosť o dieťa sú poskytované príspevky, ktorými štát podporuje náhradnú starostlivosť o dieťa. Tieto príspevky sa ako sociálne dávky vyplácajú podľa **zákona č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa účinného od 1. 9. 2006**, ktorý upravuje výšku i podmienky, za ktorých štát prispieva na deti, ktoré sú v náhradnej rodinnej starostlivosti niekoho iného ako rodiča. Na osvojené dieťa sa nevzťahuje uvedený zákon, pretože náhradní rodičia nadobudli status rodičov so všetkými právami a povinnosťami.

Druhy príspevkov:

a) jednorazový príspevok dieťaťu pri zverení do náhradnej starostlivosti

Príspevok je určený na podporu zabezpečenia základného osobného vybavenia dieťaťa, najmä na zabezpečenie jeho ošatenia, obuvi, hygienických potrieb, nevyhnutného nábytku a iných vecí na uspokojenie potrieb dieťaťa. Podmienkou na vyplatenie je rozhodnutie súdu o zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti. Výška tohto jednorazového príspevku je 9 290 Sk.

b) jednorazový príspevok dieťaťu pri zániku náhradnej starostlivosti

Príspevok je určený na podporu osamostatnenia sa dieťaťa. Podmienkou na vyplatenie tohto príspevku je dosiahnutie plnoletosti dieťaťa a trvanie náhradnej starostlivosti aspoň jeden rok pred dosiahnutím jeho plnoletosti. Výška tohto príspevku je 23 240 Sk.

c) opakovaný príspevok dieťaťu zverenému do náhradnej starostlivosti

Príspevok dieťaťu je určený na podporu uspokojovania potrieb dieťaťa, najmä na úhradu nákladov na výživu, výchovu, vzdelávanie a bývanie dieťaťa. Výška opakovaného príspevku dieťaťu je 3 490 Sk mesačne. Od tohto príspevku sa odpočítavajú príjmy dieťaťa (ktorými sa rozumie napr. súdom určené výživné, sirotsky dôchodok).

d) opakovaný príspevok náhradnému rodičovi

Príspevok náhradnému rodičovi je určený na podporu vykonávania osobnej starostlivosti o dieťa, ktoré má náhradný rodič zverené do náhradnej starostlivosti. Podmienkou vyplatenia je zverenie dieťaťa do výchovy na základe rozhodnutia súdu, náhradný rodič má trvalý pobyt v SR a nevykonáva náhradnú starostlivosť v zariadení pestúnskej starostlivosti. Nárok na opakovaný príspevok náhradný rodič nemá, ak má náhradný rodič nárok na materské, dávky nemocenského poistenia, rodičovský príspevok alebo je dieťa zverené do náhradnej starostlivosti jeho príbuzným v priamom rade. Výška opakovaného príspevku náhradnému rodičovi je 4 440 Sk mesačne. Ak sa náhradný rodič stará o tri a viac detí, ktoré sú súrodenci, opakovaný príspevok sa zvyšuje o 3 150 Sk mesačne.

e) opakovaný príspevok náhradnému rodičovi

Osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi je určený na podporu vykonávania osobnej starostlivosti o dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré má náhradný rodič zverené do náhradnej starostlivosti. Nárok na osobitný opakovaný príspevok náhradný rodič nemá, ak má náhradný rodič nárok na príspevok za opatrovanie, náhradný rodič poskytuje dieťaťu opatrovateľskú službu alebo dieťaťu štát poskytuje peňažný príspevok

na osobnú asistenciu. Výška osobitného opakovaného príspevku náhradnému rodičovi je 1 830 Sk mesačne za každé zverené dieťa s ťažkým telesným postihnutím.

Ak je dieťa zverené do náhradnej starostlivosti manželom, nárok na opakovaný príspevok náhradnému rodičovi, ako aj na osobitný opakovaný príspevok má len jeden z nich. Sumy sa upravujú vždy k 1. 9. kalendárneho roka koeficientom, ktorým sa upravujú sumy životného minima podľa osobitného predpisu (zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime).

4. Inštitucionálne zabezpečenie náhradnej rodinnej starostlivosti v rámci štátu

Do roku 1996 bol systém starostlivosti o deti mimo biologickej rodiny na Slovensku riadený tromi rezortmi. Rezortu zdravotníctva patrili dojčenské ústavy, ktoré zabezpečovali starostlivosť o deti do troch rokov veku. Pod gesciou rezortu školstva patrili všetky ostatné detské domovy pre deti do osemnásť rokov veku a pod gesciou rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny patrilo organizovanie náhradnej rodinnej starostlivosti a zabezpečovanie starostlivosti o deti ťažko zdravotne postihnuté v ústavoch sociálnej starostlivosti.

V súlade so zákonom NR SR č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a doplnení niektorých zákonov sa dočenské ústavy a detské domovy pod spoločným názvom **detské domovy** stali zariadeniami sociálnych služieb, ktoré sú v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávy. Prechodom detských domovov a dočenských ústavov z rezortov školstva a zdravotníctva do odvetvovej pôsobnosti MPSVaR SR sa sledovalo dosiahnutie kontinuity v náhradnej výchove dieťaťa v pôsobnosti jedného rezortu a potreba preferencie širokospektrálnej starostlivosti o dieťa s dôrazom na prioritu rodinného prostredia.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávajú v súlade so zákonom č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele:

a) orgány štátnej správy, ktorými sú:

- 1** - Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky prostredníctvom štátneho orgánu Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny,
- 2** - orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny),
- 3** - Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže,

b) obec,

c) vyšší územný celok,

d) akreditovaný subjekt,

e) právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá vykonáva opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 10 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

Právomoci úradov sú definované v časti Organizácia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zákone č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej

kuratele (§ 71 – § 76). Stručne môžeme načrtnúť oblasti pôsobnosti nasledovne:

Pôsobnosť Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny:

- a) vypracúva koncepciu sociálnoprávnej ochrany detí, sociálnej kurately a sociálnej prevencie,
- b) riadi, kontroluje a metodicky usmerňuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže,
- c) rozhoduje o udelení akreditácie, o predĺžení platnosti akreditácie a o zrušení akreditácie,
- d) plní úlohy vyplývajúce z medzinárodných dohovorov a právnych aktov Európskej únie,
- e) vedie a aktualizuje zoznam akreditovaných subjektov,
- f) kontroluje úroveň vykonávania opatrení podľa tohto zákona,
- g) zabezpečuje medzinárodnú spoluprácu v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- h) koordinuje činnosť štátnych orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, obcí, vyšších územných celkov, akreditovaných subjektov a ďalších právnických osôb a fyzických osôb, ktoré pôsobia v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Pôsobnosť orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately:

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny je inštitúcia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a ako štátny orgán zabezpečuje výkon štátnej správy v oblastiach sociálnych vecí a služieb zamestnanosti. Jeho právomoci v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sú nasledovné:

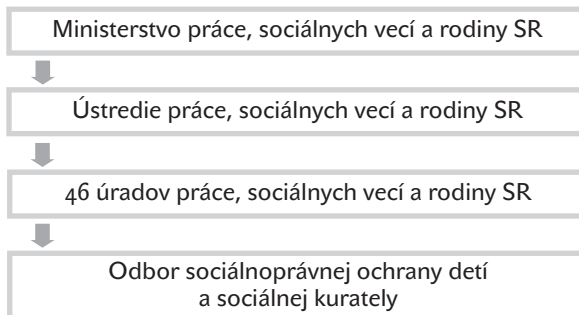
- a)** riadi, kontroluje a metodicky usmerňuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a vykonávanie poradensko-psychologických služieb uskutočňovaných úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny,
- b)** vypracúva koncepcie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, predchádzania sociálnopatologickým javom pre územné obvody krajov v súlade s koncepcími zámerni ministerstva,
- c)** vypracúva koncepcie ústavnej starostlivosti,
- d)** oznamuje určeným orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately výšku priemerných bežných výdavkov na dieťa v detských domovoch a detských domovoch pre maloletých bez sprievodu zriadených určenými orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za predchádzajúci rok na účely poskytovania finančného príspevku,
- e)** koordinuje v jednotlivých územných obvodoch krajov činnosti úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, obcí, vyšších územných celkov, akreditovaných subjektov a ďalších právnických osôb a fyzických osôb, ktoré pôsobia v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny riadi, kontroluje, koordinuje a metodicky usmerňuje výkon prostredníctvom 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, odbor sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately – je hlavným výkonným orgánom v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí. Z oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti zabezpečuje činnosti:

- a)** vedie zoznam osôb vhodných vykonávať náhradnú rodinnú starostlivosť (rozhoduje o jeho zaradení, ako aj vyradení),
- b)** vedie zoznam detí, ktorým je treba zabezpečiť náhradnú rodinnú starostlivosť,
- c)** realizuje právne, sociálne a výchovné poradenstvo v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti,
- d)** realizuje prípravu záujemcov o NRS, ako aj prípravu dieťaťa na náhradnú rodinnú starostlivosť,
- e)** koordinuje sprostredkovanie nadviazania osobného vzťahu medzi dieťaťom a žiadateľom o náhradnú rodinnú starostlivosť,
- f)** spisuje návrhy vo veci výchovy a výživy detí v súvislosti s náhradnou rodinnou starostlivosťou,
- g)** rozhoduje o dočasnom zverení detí do starostlivosti osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom,
- h)** vykonáva funkciu opatrovníka alebo poručníka,
- i)** zriaďuje a kontroluje detský domov.

Náčrt hierarchického usporiadania:

Pôsobnosť samosprávy (obce a vyššieho územného celku) – inštitúcie samosprávy sú doplnkové pre orgány sociálnoprávnej kurately a ich pôsobnosť spočíva v súčinnej spolupráci pri zabezpečovaní informovanosti žiadateľov o náhradnú rodinnú starostlivosť, vytváraní podmienok pre náhradné rodiny a spolupráci pri realizácii programov a podpory náhradnej rodinnej starostlivosti. Z pohľadu financovania sociálnych služieb sú však kľúčové, pretože samosprávne inštitúcie dostávajú príspevky na výkon sociálnych služieb zo štátneho rozpočtu na ďalšie prerozdelenie.

Pôsobnosť štátnych inštitúcií dopĺňajú **mimovládne organizácie**, ktoré v rámci zákona o sociálnoprávnej ochrane detí môžu získať akreditáciu na výkon činností v oblasti výkonov sociálnej činnosti. Akreditácia znamená, že subjekt, ktorý získa akreditáciu na určitý typ sociálnej činnosti, sa môže uchádzať o verejné finančné prostriedky určené pre realizáciu tejto služby. V praxi to prebieha tak, že samospráva (ktorá spravuje z rozpočtu finančné prostriedky určené pre oblasť náhradnej starostlivosti) vyhlasuje výberové konania na zabezpečenie sociálnej činnosti v rámci verejného obstarávania. Akreditované subjekty sa prihlásia do verejnej súťaže a príslušný samosprávny orgán vyberie vhodnú organizáciu. Finančné prostriedky sú účelovo viazané na prijatie dieťaťa do náhradnej rodiny, čo je kvantifikované rozhodnutím okresného súdu (postačuje aj predbežné rozhodnutie súdu). V praxi sa vyskytujú dva zásadné problémy pre akreditované subjekty:

- Problém nastáva vtedy, ak organizácia zrealizuje výber náhradnej rodiny, jej prípravu, ale voľné dieťa tejto rodiny ponúkne odbor sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. V týchto prípadoch organizácii nebudú

preplatené náklady na jej činnosť, pretože de facto dieťa sprostredkoval do náhradnej rodiny štát.

- Druhým problémom je akčnosť samosprávy – pokiaľ samosprávny orgán nevyhlási verejné obstarávanie pre poskytovanie sociálnych služieb, akreditovaný subjekt sa nemá ako procesne uchádzať o financie zo štátneho rozpočtu.

5. Práca mimovládnych organizácií v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti

Občianske združenie Návrat

Občianske združenie Návrat bolo založené v roku 1995. V súčasnosti v Občianskom združení Návrat pracuje 13 pracovníkov, a to v 4 Centrách Návrat – v Bratislave, Banskej Bystrici, Žiline, Prešove a na poradenskom mieste v Košiciach. Kluby Návratu sú dnes už v 14 mestách na Slovensku. Na rôznych projektoch Občianskeho združenia Návrat aktívne participuje do 100 dobrovoľníkov. Doteraz OZ Návrat vydalo 8 publikácií s témou náhradná rodinná starostlivosť a 4 diely Detského sprievodcu problematikou rozvodu, adopcie, starnutia blízkych a úmrtia v rodine. Ročný rozpočet Návratu sa pohybuje okolo 5 750 000,- Sk. Činnosti OZ Návrat môžeme rozdeliť do nasledovných oblastí:

Pomoc opusteným deťom pri hľadaní rodiny

Cieľom programu je v spolupráci s príslušnými inštitúciami vyhľadávanie nového (náhradného) rodinného prostredia pre konkrétne deti, ktoré prežívajú detstvo mimo rodiny, v detských domovoch a krízových centrách. Ide o deti zo skupiny znevýhodnených detí – deti vekovo staršie, súrodenecké skupiny, deti so špecifickými potrebami (telesný, mentálny postih apod.). Veľa opustených detí pochádza z rómskeho etnika. S cieľom nájsť rodinu týmto deťom oslovuje konkrétne skupiny ľudí (cirkevné, vidiecke a záujmové komunity), publikuje články, komunikuje s verejnosťou. Žiadateľom o náhradné rodičovstvo ponúka prípravu a sprejazdza ich na ceste k dieťaťu.

Pomoc pre rodiny

Program sleduje potreby rodín v celom procese náhradného rodičovstva, a to od poskytnutia prvých informácií až po špecializované služby počas pobytu dieťaťa v rodine.

Služby pre záujemcov o náhradné rodičovstvo:

- individuálne konzultácie a poradenstvo (osobné, telefonické, internetové)
- komplexný akreditovaný Program prípravy na všetky formy náhradnej rodinnej starostlivosti (v súlade s akreditáciou MPSVaR SR)
- sprevádzanie na ceste hľadania „svojho“ dieťaťa
- príprava na prijatie konkrétneho dieťaťa

Služby pre náhradné rodiny:

- podpora v procese adaptácie dieťaťa v novej rodine
- sociálno-psychologické poradenstvo, a to individuálne, telefonické aj prostredníctvom internetového poradenstva
- právne poradenstvo (v oblasti súdneho a správneho konania, zamerané na náhradnú rodinnú starostlivosť)
- program dlhodobého špecializovaného vzdelávania v oblasti náhradného rodičovstva
- terénna sociálna práca v náhradných rodinách
- svojpomocné stretávanie na Kluboch náhradných rodín v mnohých mestách na Slovensku
- rekreačno-poradenské pobyty
- sprostredkovanie dobrovoľníckej služby pre rodiny
- konzultácie v oblasti materiálnej pomoci

Iniciovanie zmien v systéme starostlivosti o dieťa a rodinu

Náhradná rodinná starostlivosť, ako jedna zo zložiek systému starostlivosti o dieťa a rodinu, je úzko prepojená

s fungovaním prevencie, sanácie a inštitucionálnej starostlivosti o dieťa. Keďže je celý systém na Slovensku nerovnomerne rozvinutý, tvorí tento program významnú časť pôsobenia Návratu. Program reaguje na stále prevažujúce inštitucionálne modely v systéme starostlivosti o deti žijúce mimo rodiny presadzovaním a posilňovaním rodinných modelov prostredníctvom:

- legislatívnych návrhov a lobingu,
- medzisektorovej komunikácie a sieťovania organizácií (štátnych aj mimovládnych),
- vzdelávania a výmeny skúseností odborníkov pracujúcich s rodinou a dieťaťom,
- ponuky svojpomocných a supervíznych skupín pre špecialistov v systéme sociálnoprávnej ochrany detí,
- iniciovania vzniku podporných projektov pre tvorbu systému sanácie biologických rodín (modelovo),
- prezentácie nových odborných tém, ktoré vznikajú v súvislosti s tvorbou nového systému starostlivosti o opustené deti.

V poslednom roku sa OZ Návrat začal orientovať aj na oblasť práce s biologickou rodinou, oblasť **sanácie rodinných vzťahov** za účelom umožnenia návratu dieťaťa do jeho biologickej rodiny.

OZ Návrat prevádzkuje webovú stránku s informáciami o náhradnej starostlivosti.

Spoločnosť priateľov detí z detských domovov - ÚSMEV AKO DAR

Úsmev ako dar je najstaršou a najväčšou dobrovoľníckou organizáciou na Slovensku pre podporu opustených detí vyrastajúcich v detských domovoch a špeciálnych základných školách internátnych s celoslovenskou pôsobnosťou (majú 7

pobočiek a 300 dobrovoľníkov). Hlavným cieľom organizácie je umožniť deťom vyrastajúcim v internátnych zariadeniach znovu sa vrátiť – ak je to možné – do vlastnej rodiny alebo žiť v náhradnej rodine cestou adopcie, pestúnstva alebo profesionálneho rodičovstva. V prípadoch, kde táto cesta nie je schodná, je nutné vytvoriť čo najprírodzenejšie podmienky pre život v domove či internátnej škole. Podmienky blízke rodinnému prostrediu vytvára detský domov s rodinným charakterom výchovy. V roku 2000 organizácia prišla s motom: „Aby každé dieťa malo svoju rodinu“ a začali sa angažovať v procese transformácie systému náhradnej starostlivosti.

Občianske združenie realizuje programy a projekty, ktoré sú zamerané predovšetkým na rozvoj osobnosti a talentu vyše 4 500 opustených detí žijúcich v 88 detských domovoch a 32 špeciálnych základných školách internátnych na Slovensku. Pomoc sa zameriava na:

- rozvojové, vzdelávacie aktivity, letné a zimné pobyty a na rozvojové tábory
- pomoc odchovancom pri odchode z detského domova a v ich adaptácii v spoločnosti prostredníctvom „SOS“ programu (ročne riešia vyše 100 prípadov)
- fond „Pipi Dlhej Pančuchy“ podporuje vysokoškolákov z detských domovov mesačnými štipendiami
- štyrikrát do roka vydávajú časopis „Domovák“, v ktorom poskytujú priestor tvorivým a talentovaným deťom
- cez projekt „Iniciatíva sv. Mikuláša“ vyhľadáva a spája oddelených súrodencov žijúcich v rozličných detských domovoch (doteraz sa podarilo vytvoriť kontakt 70 súrodencom)
- organizácia anjelských klubov, kedy dobrovoľníci navštevujú detské domovy a aktívne sa zapájajú do voľnočasových aktivít detí

- realizujú aktivity v oblasti sanácie biologickej rodiny za účelom návratu dieťaťa do jeho pôvodnej rodiny
- podieľajú sa na realizácii prebiehajúceho procesu transformácie detských domovov a špeciálnych základných škôl internátnych na domovy s rodinných charakterom výchovy

OZ prevádzkuje webovú stránku **www.nahradnarodina.sk** s informáciami o náhradnej starostlivosti.

V oblasti náhradnej výchovy v rodine realizujú prípravu náhradných rodín pre prijatie dieťaťa do rodiny. Prípravu realizujú formou **certifikovaného výcvikového programu PRIDE**, cieľom ktorého je zlepšiť kvalitu náhradnej rodinnej starostlivosti prostredníctvom informovanosti, rozvoja a odbornej prípravy ľudí, ktorí sa rozhodli starať sa o dieťa niekoho iného. V roku 2001 Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar získal licenciu výcvikového programu PRIDE. V súčasnosti majú 49 trénerov. Od certifikácie prvých trénerov po začiatok roka 2004 preškolili 829 ľudí pracujúcich s opustenými deťmi. Z toho preškolili 90 náhradných rodičov a 739 vychovávateľov, riaditeľov detských domovov a dobrovoľníkov pracujúcich v oblasti práce s deťmi s nariadenou ústavnou výchovou. Týchto ľudí pripravujú pomocou štruktúrovaného, metodicky spracovaného programu. Obsahuje postup vyhľadávania náhradných rodín (hlavne pestúnskych, profesionálnych), teoretický i praktický výcvik náhradných rodičov zameraný na porozumenie potrebám dieťaťa, kritériá vhodnosti náhradnej rodiny, konkrétne ohodnotenie žiadateľov. Zdôrazňuje sa dôležitosť poznania pocitov dieťaťa, kritériá vhodnosti náhradnej rodiny. Dáva dôraz na poznania pocitov dieťaťa, ktoré prežilo stratu (odmietnutie, apod.) rodičov, ako aj spôsob účinnej pomoci vychovávateľov pri vyrovnávaní sa

s týmto stavom. Ide o tímovú prácu, kde sa delí zodpovednosť medzi náhradných rodičov, vychovávateľov a odborníkov (z oblasti sociálnej práce, psychológie, pedagogiky apod.). Dá sa aplikovať a má univerzálne využitie pre adoptívnych rodičov, pestúnskych rodičov, profesionálnych rodičov, pre vychovávateľov v samostatných skupinách v detských domovoch a iných zariadeniach. PRIDE je program aj pre individuálny výcvik náhradných rodičov. Skladá sa z 30 hodín rozdelených do 9 stretnutí. Stretnutia sa realizujú skupinovo (10 – 15 účastníkov). Konkrétny výcvik obsahuje aj 3 individuálne konzultácie, rozhovory, z ktorých minimálne jeden sa uskutoční aj v domácom prostredí záujemcu o náhradné rodičovstvo. V celom procese sa záujemcovi venujú dvaja odborníci (skupinovo a tiež individuálne) a správajú rodinu zážitkovým procesom. Podmienkou je, že jedným z trénerov je psychológ, druhý tréner je náhradný rodič, ktorý prešiel špeciálnym vzdelávacím cyklom. Po ukončení výcviku záujemcovi o náhradné rodičovstvo udeľia certifikát – teda akési potvrdenie, že rodina je pripravená prijať do svojej rodiny dieťa iných rodičov.

Asociácia náhradných rodín

Asociácia náhradných rodín vznikla v roku 2001 ako iniciatíva samotných náhradných rodín z Bratislavy. Asociácia zastupuje a spája náhradné rodiny najmä v Bratislavskom kraji a aktivizuje náhradné rodiny aj v menších mestách za účelom organizovania sa v Kluboch náhradných rodín. Cieľom Asociácie náhradných rodín je podporovať náhradné rodiny a pozitívne ovplyvňovať verejnú mienku.

Aktivity Asociácie náhradných rodín sa zameriavajú na:

- rekreačno-poradenské pobyty pre náhradné rodiny a pre deti z náhradných rodín (spolu s OZ Návrat)

- organizáciu Klubov náhradných rodín v mestách (spolu s OZ Návrat)
- organizáciu podporných rodičovských skupín (spolu s OZ Návrat)
- telefonické a osobné konzultácie pre budúcich náhradných rodičov, návštevy v rodinách
- informačný servis a vydávanie časopisu *Nebyť sám* (4 čísla do roka)

Nadácia Rozum a Cit

Nadácia Rozum a Cit bola založená v roku 1997 a zameriava sa na činnosti:

- finančne podporuje náhradné rodiny na základe osobnej znalosti potreby každej náhradnej rodiny (ako jediná z mimovládnych organizácií, ktoré sa venujú náhradným rodinám)
- od roku 2004 realizuje psychologické poradenstvo pre náhradné rodiny Žilinského kraja
- aktívne sa zúčastňuje Klubu náhradných rodín, ktorý mesačne organizuje spolu s OZ Návrat v Žiline
- zapojili sa do programu Pripútania ako metodiky práce s dieťaťom v náhradnej rodine, kedy psychológ nadácie bol preškolený na uvedené techniky a aktívne pracuje s rodinami v Žilinskom kraji
- ako lektori sa zúčastňujú seminárov organizovaných na tému náhradnej rodinnej starostlivosti v Žiline
- realizujú telefonické alebo osobné poradenstvo pre záujemcov o náhradnú starostlivosť s tým, že po základnej konzultácii odporučia záujemcu na najbližší úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, odbor sociálno-právnej ochrany detí, alebo pobočku OZ Návrat
- organizujú podujatia pre náhradné rodiny zo Žilinského kraja (pri príležitosti dňa detí a Mikulášsky večierok)

OZ Domov v rodine

Občianske združenie Domov v rodine založila náhradná rodina ako podporu pre náhradné rodiny v Košickom a Prešovskom kraji z dôvodu špecializovaného zamerania na náhradné rodiny v danom regióne. Rovnako sa zameriava na podporu náhradných rodín, sprostredkovanie poradenskej činnosti, propagáciu myšlienky náhradnej starostlivosti apod.

OZ Detský smiech

OZ je uvedený ako príklad mimovládnej organizácie, ktorá je akreditovaná ako detský domov. Občianske združenie založili profesionálni rodičia a vytvorili tak vlastne detský domov. V podstate to však ale nie je klasický detský domov rodinného typu, ale 5 profesionálnych rodín, ktoré bývajú vo svojich bytoch/domoch a fungujú ako štandardná rodina.

6. Legislatívna úprava

Koncepcia sociálnoprávnej ochrany a náhradnej výchovy bola predložená na rokovanie porady vedenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVaR SR) v súlade s Plánom hlavných úloh MPSVaR SR na rok 2000. Vzhľadom na roztrieštenosť právnej úpravy na úseku sociálnoprávnej ochrany predkladaná koncepcia si kládla za cieľ poskytnúť základné východiská a navrhnúť ciele, ako aj spôsoby ich dosiahnutia, ktoré budú východiskom pre tvorbu novej právnej úpravy. V súlade s čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa: „Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.“ Aby

konceptia zohľadňovala najnovšie poznatky rôznych vedných disciplín v oblasti pedagogiky, psychológie, sociológie, rodinného, trestného a medzinárodného práva, na jej tvorbe sa zúčastnili odborníci z týchto oblastí, zástupcovia mimovládnych organizácií, orgánov miestnej štátnej správy a samosprávy.

Východiskom pre tvorbu koncepcie sociálnoprávnej ochrany a náhradnej výchovy boli výsledky analýz existujúceho stavu spracované z podkladov krajských úradov, odborov sociálnych vecí, výsledky štatistických údajov a zisťovaní, výsledky výskumných štúdií a skúsenosti a analýzy nešťátnych subjektov pôsobiacich v oblasti náhradnej výchovy, ako aj zámery a princípy pripravovanej koncepcie transformácie náhradnej výchovy na kvalitatívne nové formy poskytovania starostlivosti deťom s nariadenou ústavnou výchovou.

Strategické ciele navrhovanej koncepcie smerovali k tomu, aby maloleté deti v prípade zlyhania rodiny, pokiaľ nie sú vychovávané vo vlastnej prirodzenej rodine, mali náhradné rovnocenné rodinné prostredie. Vychádzajúc z Dohovoru o právach dieťaťa, dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom. Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí. V prípade zlyhania základných funkcií rodiny či porúch sociálneho, psychického a fyzického vývinu jej jednotlivých členov štát spolu s nešťátnymi subjektmi poskytuje primeranú sociálnu pomoc založenú na uplatňovaní vhodných nástrojov sociálnej práce.

Návrh definoval potrebu vykonať zmeny v troch hlavných smeroch. Vo svojej podstate sú komplementárne, navzájom sa dopĺňajú. Ide o **skvalitnenie terénnej práce s rodinou** s cieľom sanácie rodinného prostredia, **vytváranie**

menších detských domovov rodinného typu – ktoré by sa v najväčšej možnej miere približovali fungovaniu rodiny, a **prehĺbenie využívania rôznych foriem náhradnej rodinnej starostlivosti**, ktorá by mala prevládať nad ústavnou výchovou. Tieto tri smerovania sa dopĺňajú a sú od seba neoddeliteľné. Vytvárajú paletu možností, čo umožňuje individuálne riešenie konkrétnych životných situácií detí a ich rodín.

Výsledkom schválenia koncepcie sociálnoprávnej ochrany detí sú tak nové právne predpisy, ktoré zohľadňujú právo dieťaťa na rodinu a zjednodušenie legislatívy v oblasti náhradnej starostlivosti. Nosnými právnymi predpismi v súčasnosti sú:

- **zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele** a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Sociálnoprávna ochrana detí je súbor opatrení na zabezpečenie:
 - ochrany dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného dohovoru,
 - výchovy a všestranného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí,
 - náhradného prostredia dieťaťa, ktoré nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine;
- **zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine**, ktorý upravuje jednotlivé formy náhradnej starostlivosti v samostatnej hlave druhej časti zákona a tým zjednocuje pohľad, definíciu a pravidlá náhradnej starostlivosti;
- **zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa**, ktorý ustanovuje podmienky poskytovania príspevkov na podporu náhradnej starostlivosti.

Vzhľadom na to, že tieto legislatívne zmeny sa postupne prijímali s účinnosťou od 1. 5. 2005 – 1. 9. 2006, ešte nie je do-

statok priestoru na zhodnotenie týchto zmien. Jedným z dôvodov je aj to, že samostatná aplikačná prax je pozadu za schválenými právnymi zmenami. Čo sa týka celkovo koncepcie vlády v oblasti náhradnej starostlivosti, nie je možné usudzovať zámery vlády. V Programovom vyhlásení vlády na roky 2006 – 2010, ktoré je základným konceptom pre plánovanie a rozvoj aktivít jednotlivých ministerstiev, žiadne body smerujúce k podpore náhradnej rodinnej starostlivosti nie sú spomenuté. Je nutné počkať na koncepciu rodinnej politiky, ktorú by malo predložiť Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR ako gestor tejto problematiky.

7. Rodinné prostredie a náhradná starostlivosť – štatistiky

Štatistiky sú samostatne spracované v prílohe.

- Medziročne rastie počet samostatných skupín a profesionálnych rodín v detských domovoch (a tým aj počet detí v nich vyrastajúcich), ktoré sa čo najviac približujú rodinnému prostrediu – to vedie k zvyšovaniu samostatnosti detí po odchode detí z detského domova.
- Pokiaľ rastie počet detských domovov, je to spôsobené najmä tým, že vznikajú detské domovy rodinného typu.

8. Klúčové problémové oblasti

Postupne od roku 1997 možno zaznamenať kvalitatívne zmeny v poskytovaní starostlivosti deťom v náhradnej výchove, ktoré sú výsledkom spolupráce všetkých subjektov, ktoré pôsobia pri organizovaní náhradnej rodinnej starostlivosti. Svedčí o tom nárast samostatných skupín v detských domovoch, profesionálnych rodín, uskutočnené rekonštrukcie, modernizácie a prístavby zariadení, v ktorých je vykonávaná ústavná výchova opustených detí. Problematické okruhy, do ktorých by sme mohli zhrnúť nosné problémy náhradnej starostlivosti, sú:

a) procesný prístup okresných súdov (trvanie súdneho konania)

Rodiny sa neustále stretávajú s pomalým konaním okresných súdov, kedy vydanie rozhodnutia o zverení dieťaťa do pestúnskej starostlivosti trvá aj 1 rok. Od rozhodnutia okresného súdu sa totiž odvíja výkon práva a povinností pestúnskyh rodičov, poskytovanie príspevkov pre dieťa i pestúna, ale aj bežné problémy, ako je vydanie pasu pre dieťa apod. Nie je v moci rodiča ani žiadneho úradu urýchliť proces rozhodovania na príslušnom okresnom súde vzhľadom, že

kompetencie v určovaní poradí prejednávanych vecí sú plne v rukách okresných súdov.

b) informovanosť a prístup úradov = ľudský faktor

Každá náhradná rodina súhlasí s tým, aby príslušná inštitúcia, čo je odbor sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na príslušnom úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, vstupovala do ich rodinného prostredia a kontrolovala realizáciu náhradnej starostlivosti. Tu vstupuje do reality spolupráce ľudský faktor – sú sociálni pracovníci kompetentní, chápací, ochotní pomôcť rodine a ich zámerom je uľahčiť život náhradnej rodiny v tom, v čom im zo svojej pozície dokážu pomôcť. A sú sociálni pracovníci nekompetentní, neinformovaní, nemotivovaní k pomoci náhradným rodinám a v takýchto prípadoch pribudne náhradnej rodine aj starosť so štátnou inštitúciou, ktorá im namiesto podpory a ochrany narobí len ďalšie starosti. Nie som kompetentná posúdiť pomer týchto úradníkov – na to by sme museli realizovať prieskum medzi náhradnými rodinami, asi aj úradmi, aby sme vyhodnotili prínos úradov. Z rozprávania rodín máme aj dobré referencie, aj zlé referencie. Generalizovanie nie je na mieste, pretože tento problém nie je o inštitucionálnom fungovaní, ale o konkrétnom človeku, ktorý na danej pozícii v danom období pracuje. V každom prípade sa však situácia posledné roky mení v prospech kvalitnejšej práce a prístupu úradov.

c) naplnenie legislatívnych zámerov

Napriek legislatívnemu pokroku sa nepodarí včas uviesť do praxe niektoré ustanovenia zákona o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele. Napr. od roku 2007 by malo byť každé dieťa mladšie ako jeden rok, ktoré sa ocitlo v detskom domove, čo najrýchlejšie umiestnené do náhradnej alebo profesionálnej rodiny. To znamená nájsť a pripraviť omnoho

viac náhradných rodín, ako je v súčasnosti registrovaných. Nemáme ešte ani vyškolených odborníkov, ktorí budú náhradné rodiny pripravovať a rezort práce, sociálnych vecí a rodiny nemá pripravené odborné a vzdelávacie programy. Mimovládne organizácie, ktoré v tejto oblasti pracujú, zase nemajú dostatok finančných zdrojov a čiastočne im v rozvoji bránia aj zákonné prekážky na akreditáciu a nedokážu suplovať štátne inštitúcie.

d) záujem náhradných rodín o rómske deti

Vďaka podpore náhradnej starostlivosti a zákonnej úprave náhradnej starostlivosti medziročne rastie počet záujemcov o náhradné rodičovstvo. Čaká nás však vyrovnávanie s faktom, že nie všetky náhradné rodiny majú záujem o rómske deti, ktorých je v detských domovoch viac než 80 %. Preto je veľkou výzvou pre podporu náhradnej starostlivosti aj zvládnutie témy spolužitia s rómskym etnikom.

e) sanácia vzťahov v biologickej rodine

Nevyhnutnosť výchovnej a poradenskej práce je v prvom rade práca s pôvodnou rodinou, z ktorej je dieťa umiestnené do ústavnej či náhradnej výchovy a tým aj hľadanie možnosti jeho návratu späť do tejto rodiny. Táto sanácia pôvodných rodinných vzťahov by mala byť prioritnou úlohou sociálnych pracovníkov nielen odborov sociálnoprávnej ochrany detí, ale aj v detských domovoch a mimovládnych organizáciách. Pre deti je zmyslom vyrastať v biologickej rodine a pokiaľ existuje cesta, ako dieťa vrátiť späť do jeho biologickej rodiny, je nesmierne dôležité sa o to pokúsiť.

II. Srovnání některých skutečností v oblasti náhradní péče u nás a na Slovensku

Díky tomu, že podoba a úprava náhradní péče u nás a na Slovensku původně vychází ze stejného právního systému, je si v mnohém podobná. Od rozdělení obou republik nicméně došlo na obou stranách k některým důležitým změnám. Mnohé z těchto změn na slovenské straně mohou být pro úpravu a praxi v oblasti náhradní rodinné péče u nás inspirující.

Jednoznačnou výhodou celého slovenského systému náhradní péče o děti je jeho organizační sjednocení pod jeden řídicí a kontrolní orgán, kterým je Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny. Do jeho působnosti spadá nejen oblast náhradní rodinné péče, ale celá náhradní výchova dětí – tedy také zařízení typu dětských domovů a kojeneckých ústavů. Sjednocení tak umožňuje kontinuální a systematickou práci s dítětem v celé oblasti náhradní výchovy s tím, že klade důraz na péči v rodinném prostředí.

Odlíšný je také způsob řízení, kontroly, metodického vedení a koordinace státní správy v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Hlavním výkonným orgánem v oblasti sociálně-právní ochrany dětí je Odbor sociálně-právní ochrany dětí a sociální kurately Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny. Ten je podřízen Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny, které je institucí ministerstva. Prostřednictvím Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny má tak stát efektivnější nástroje k řízení a koordinaci sociálně-právní ochrany dětí než Ministerstvo práce a sociálních věcí vůči orgánům samospráv u nás a je lépe zajišťována jednotná praxe na území celého státu.

V oblasti ústavní výchovy je jistě inspirativní praktický důraz na rozvoj rodinných forem péče, zejména ústavní pé-

če v profesionální rodině. Jedná se o formu ústavní výchovy, kdy je dítě vychovááno v rodině v blízkosti dětského domova. Profesionální rodič je zaměstnancem dětského domova a dětský domov mu při péči o dítě poskytuje pomoc a garantuje a sleduje její úroveň. Musí také splňovat kvalifikační předpoklady stanovené zákonem. Cíle tohoto typu náhradní péče o dítě – poskytnout dítěti péči rodinného typu na přechodné období, dokud nedojde k urovnání poměrů v biologické rodině nebo dokud se dítěti nenajde náhradní rodina – jsou srovnatelné s institutem pěstounské péče na přechodnou dobu u nás. Pěstounská péče na přechodnou dobu je nicméně novým typem náhradní rodinné péče u nás – její fungování ještě nebylo účinně zavedeno do praxe a nese s sebou právě z hlediska praktického fungování mnoho otázek, které bude třeba vyřešit. Vzhledem k ústavní péči v profesionální rodině také nejsou stanoveny kvalifikační předpoklady pěstouna a chybí zde praktická odborná podpora rodiny, která je profesionálním rodičům na Slovensku zajišťována dětským domovem.

V rámci náhradní rodinné péče hrají na Slovensku kromě výše uvedených orgánů sociálně-právní ochrany dětí a kurately významnou úlohu také další akreditované subjekty. O udělení akreditace rozhoduje Ministerstvo sociálních věcí, práce a rodiny. Podmínky pro udělení akreditace jsou přísnější oproti pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí u nás. Akreditované subjekty mohou na rozdíl od České republiky provádět zprostředkování náhradní rodinné péče, které je tak založeno na spolupráci akreditovaných soukromých subjektů a státních orgánů. Orgány sociálně-právní ochrany dětí a kurately a akreditované subjekty zabezpečují také přípravu žadatelů o náhradní rodinnou péči. Ta je nově povinná i v České republice a je zajišťována krajskými úřady,

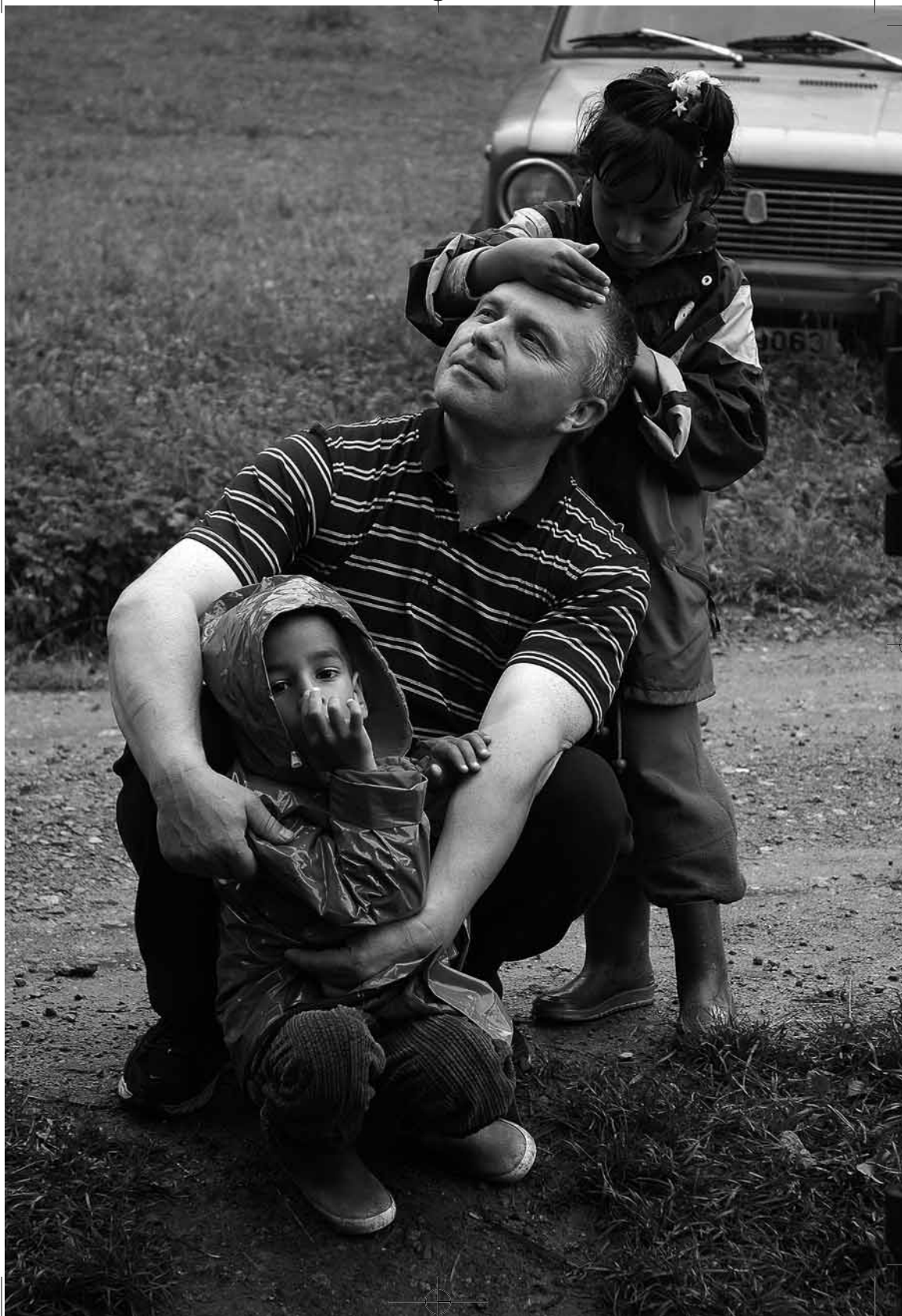
které ji buď provádějí samy, nebo k tomu pověří jiné organizace. Její podoba je v jednotlivých krajích odlišná. Na Slovensku je ovšem podoba přípravy žadatelů detailněji definována zákonem a existují zde také ucelené programy použitelné i pro další odborníky, kteří pracují s opuštěnými dětmi (viz výše uvedený certifikovaný výcvikový program PRIDE). Žadatelé na Slovensku si rovněž mohou sami vybrat, kde přípravu na náhradní rodinnou péči absolvují.

Další významnou skutečností v rámci zprostředkování je povinnost poskytnout dítěti, kterému se zprostředkovává náhradní rodinná péče, sociální poradenství, informace o náhradní péči a psychologickou péči způsobem, který je přiměřený věku a rozumové vyspělosti dítěte. Jedná se tedy o povinnost přípravy dítěte na náhradní rodinnou péči. Tuto přípravu zajišťují orgány sociálně-právní ochrany dětí a kurately a akreditované subjekty – podle toho, kdo náhradní rodinnou péči zprostředkovává – případně zařízení, ve kterém je dítě umístěno.

Co se týče finančního zabezpečení náhradních rodin – s výjimkou osvojení, kde rodiče získávají statut rodiče v celém rozsahu práv a povinností – je v obou státech shodně poskytován jednorázový příspěvek při svěřením dítěte do péče a příspěvek dítěti svěřenému do náhradní rodinné péče, který je určený na uspokojení jeho potřeb. Rozdílné je pojetí příspěvku náhradním rodičům. Na Slovensku existují také dva typy příspěvků srovnatelné s odměnou pěstouna a s odměnou pěstouna ve zvláštních případech. Příspěvek srovnatelný s odměnou pěstouna ovšem není poskytován, pokud má rodič nárok na jiné dávky v rámci státní sociální péče a podpory (např. rodičovský příspěvek) – u nás je omezení dáno jen v podobě nemožnosti nárokovat sociální příplatek. Příspěvek srovnatelný s odměnou pěstouna ve zvlášť-

ních případech je poskytován jen rodičům, kteří pečují o dítě s těžkým zdravotním postižením, a nevztahuje se na vyšší počet přijatých dětí jako u nás. Na Slovensku neexistuje příspěvek na zakoupení motorového vozidla, který je u nás poskytován rodinám s větším počtem svěřených dětí. Na druhou stranu zde existuje jednorázový příspěvek dítěti při ukončení náhradní rodinné péče, který u nás chybí. Celkově by se dalo říci, že finanční zabezpečení náhradních rodin – kromě příspěvku dítěti, které odchází z náhradní rodinné péče – je u nás v současné době na lepší úrovni. Co se týče služeb pro náhradní rodiny, existují na Slovensku některé ucelené programy, o kterých jste si mohli přečíst v rámci popisu jednotlivých organizací.

Obecné trendy a zaměření deklarované v oblasti náhradní rodinné péče jsou srovnatelné v obou státech. Můžeme však říci, že v rámci podpory a rozvoje náhradní rodinné péče učinila Slovenská republika některá opatření, která bude ještě u nás třeba naplnit. Důvodem k inspiraci a změnám je zejména stále vysoký počet dětí vyrůstajících v ústavní výchově, kterým je ve srovnání s jinými evropskými státy – Slovensko nevyjímaje – český systém náhradní péče o děti charakteristický.

Databáze organizací

Cílem této databáze bylo zmapovat a vytvořit ucelený přehled o organizacích v naší republice, které se zaměřují na pomoc, podporu a služby **v oblasti náhradní rodinné péče**. Vzhledem k tomu, že naše publikace a tedy i tato databáze je zaměřena v první řadě na pěstounské rodiče, vznikla během jejího vytváření otázka zařazení i dalších služeb užitečných těmto rodinám a vůbec kritérií zařazení jednotlivých organizací do databáze. Pěstounské rodiny například často vychovávají děti s postižením a služby pro tuto cílovou skupinu jsou pro ně nesporně užitečné stejně jako mnoho dalších oblastí. Zejména z důvodu kapacity celého projektu jsme se nakonec rozhodli zařadit organizace zaměřující se výhradně na náhradní rodinnou péči a vedle toho ještě plošně několik celostátně působících zařízení, která se nám zdála obecně využitelná i pro náhradní rodiny – například rodinné a občanské poradny. Pokud se tato zařízení zaměřují na náhradní rodinnou péči, je to u nich výslovně uvedeno. V opačném případě poskytují služby všem občanům a nezaměřují se na žádnou specifickou skupinu. V případě nadací jsme vzhledem k zaměření databáze zvolili kritérium přímé podpory rodině. Nejsou zde tedy uvedeny nadace a nadační fondy, které náhradní rodinnou péči podporují prostřednictvím organizací a zařízení. Vzhledem k tomu, že naši klienti mají často dobré zkušenosti s církevními organizacemi, zařadili jsme do databáze také centrální kontakty na charitu a jednotlivé diakonie. Na začátek uvádíme rovněž seznam krajských úřadů s kontakty na pracovníky náhradní rodinné péče.

V některých krajích se nám nepodařilo identifikovat žádné organizace, které by se zaměřovaly na oblast náhradní rodinné péče. Důvodem může být jednak malý počet náhradních, zejména pěstounských rodin v této oblasti, jednak skutečnost, že podpůrných služeb pro tyto rodiny stále ještě není dostatek. Rádi bychom proto, aby tento adresář přispěl nejen k lepší orientaci v poskytovaných službách v této oblasti, ale také k jejich dalšímu rozvoji.

Co se týče **ostatních služeb**, které mohou být užitečné pro náhradní rodiny, rozhodli jsme se je neuvádět také v souvislosti s novým zákonem o sociálních službách. Podle něj by se měly všechny organizace poskytující tyto služby akreditovat na krajských úřadech, které povedou jejich evidenci a které by tedy měly mít k dispozici potřebné údaje. Některé kraje už mají adresáře či databáze poskytovatelů sociálních služeb vypracované a jsou k dispozici v knižní podobě nebo na internetových stránkách. Jako příklad můžeme uvést ty, na které nás jednotlivé krajské úřady upozornily. Jedná se o knižní podobu Adresáře sociálních služeb Libereckého kraje, adresáře sociálních služeb Královéhradeckého kraje na internetové adrese **http://www.kk-phare2003.cz/databaze_web/** nebo Plzeňského kraje na internetové adrese **http://www.plzensky-kraj.cz/socialni_sluzby.asp**. Dalším zdrojem informací mohou pak být internetové stránky jednotlivých měst – mnohá z nich adresáře místních poskytovatelů sociálních služeb vytvořila a jsou zde k dispozici. Poradit vám samozřejmě mohou také pracovníci na krajských a obecních úřadech či úřadech pověřených obcí.

Kromě pomoci úřadů můžete také využít **kontaktní linky a internetové poradny organizací, které se zaměřují na náhradní rodinnou péči**. Určitě neváhejte se na ně obrátit. Je-

jich pracovníci vám jistě rádi poradí a pomohou. Poradny a kontaktní linky, které v této oblasti můžete využít, jsou následující:

- Poradna a diskuze zaměřená na náhradní rodinnou péči na internetových stránkách **<http://www.adopce.com/beta/adopce/>**, kterou provozuje Nadace Terezy Maxové ve spolupráci se Střediskem náhradní rodinné péče a kde naleznete další informace z této oblasti.
- On-line poradna o náhradní rodinné péči Střediska náhradní rodinné péče, která je provozována ve spolupráci informačním serverem rodina.cz. Naleznete ji na internetových stránkách http://www.rodina.cz/poradna/nahradni_rodina.
- Linka právní pomoci Nadace Naše dítě, kde vám poradí při problémech v oblasti vztahů mezi rodiči a dětmi, v oblasti pěstounské péče, osvojení dítěte, dítěte v ústavní výchově či ohledně trestného činu spáchaného na dítěti. Linka je v provozu každou středu v době od 10 do 18 hodin na telefonním čísle 777 800 002.
- Kontaktní linka Občanského sdružení Rozum a Cit, která je součástí projektu „Pěstouni mají právo na služby“. Můžete se zde na základě individuálních potřeb poradit o problematice související s náhradní rodinnou péčí a o dostupné nabídce služeb pro rodinu. Linka je v provozu denně v dopoledních hodinách na telefonním čísle 323 605 782.

V neposlední řadě doporučujeme vaší pozornosti internetové stránky projektu „Pěstouni mají právo na služby“, které budou v uvedeny do provozu v následujících měsících. Její součástí bude také diskuzní fórum z oblasti náhradní rodinné péče. Stránky naleznete na **www.pestounskapece.cz**.

Některé **typy sociálních služeb a programů či organizací a zařízení** se v **databázi** opakují, případně zde není vysvětleno, co obnášejí. Abychom se vyhnuli opakovanému vypisování stejných charakteristik a abychom objasnili některé pojmy, které se zde vyskytují, uvádíme na začátek jejich stručný popis.

Dům na půli cesty

Je určen pro mladé lidi ve věkovém rozmezí od 18 do 26 let, kteří po dosažení zletilosti opouštějí ústavní zařízení či jiná zařízení, případně pěstounské rodiny či trvale narušené biologické rodiny. Poskytuje dočasné ubytování a pomoc při řešení obtížných sociálních situací. Zaměřuje se na rozvoj psychosociálních dovedností a dalších schopností. Cílem je postupné zapojení mladého člověka do samostatného běžného života.

Občanská poradna

Poskytuje základní a odborné sociální poradenství především v oblastech bydlení, rodinných a mezilidských vztahů, pracovněprávních vztahů, majetkoprávních vztahů, právní ochrany a v sociální oblasti. Může se na ni obrátit kdokoliv. Své poradenství poskytuje bezplatně a její služby nestranné, nezávislé a diskrétní.

Pedagogicko-psychologická poradna

Poskytuje své služby dětem (od 3 let do ukončení středního vzdělání), jejich rodičům a učitelům. Zaměřuje se především na psychologickou, speciálně pedagogickou a sociální diagnostiku a poradenství ve vztahu k vývoji, výchově a vzdělávání dětí a mládeže.

Manželská a rodinná poradna

Poskytuje základní i odborné sociální poradenství osobám v životní krizi – pomáhá řešit vztahové a osobní problémy. Z hlediska odborných aktivit se jedná o psychologické poradenství, krizovou intervenci, manželskou a rodinnou terapii, rozvodové poradenství a porozvodové vedení, individuální a skupinovou psychoterapii, sociálně-právní poradenství, edukační a osvětovou činnost. Služby jsou poskytovány bezplatně.

Program Pět P

Je to individuální preventivní program, který je založen na kamarádkém vztahu dítěte a dospělého dobrovolníka. Dobrovolník, který projde speciálním výcvikem, se pravidelně schází s dítětem, které je do programu zařazeno. Společně se věnují aktivitám, na kterých se předem domluví. Je určen dětem, jejichž zdravý vývoj je ohrožen nepříznivými vlivy a kterým by mohl prospět hodnotný vztah s dobrovolníkem – kamarádem.

Respitní péče

Komplex služeb, jehož cílem je poskytnout pečujícímu, případně rodině, která pečuje o svého zdravotně postiženého člena (dítě, dospělého, seniora), čas k odpočinku a dovolené, zástup v době vykonávání jiných činností, než je péče, nebo v době vlastní nemoci, hospitalizace apod.

Kromě toho bychom vám rádi doporučili několik **dalších typů služeb či zařízení**, která **mohou být** v případě potřeby **užitečná**. Kontakty na ně v databázi nenajdete, ale uvádíme zde alespoň základní odkazy či doporučení, kde je hledat.

Linka důvěry

Psychologická služba první pomoci telefonem. Může se na ni obrátit každý, kdo se ocitl v situaci, se kterou si nedokáže poradit, a z různých důvodů nemůže nebo nedokáže využít pomoci svého okolí. Některé linky poskytují službu nepřetržitě. Seznam linek důvěry naleznete na internetových stránkách <http://www.help-psych.cz/ld/vse.html>. Za všechny uvádíme Rodičovskou linku Linky bezpečí – 283 852 222. Je určena dospělým, kteří se chtějí poradit ve věcech výchovy svých dětí. Linka je v provozu v pondělí od 13 do 16 hodin a ve středu od 16 do 19 hodin.

Středisko výchovné péče

Nabízí preventivně výchovnou péči dětem a mládeži s negativními jevy chování. V ČR je v současné době 37 pracovišť SVP. Jsou obvykle zřizována MŠMT jako samostatná oddělení diagnostických ústavů, eventuálně jiných škol a školských zařízení. Jsou koncipována buď jako internátní či stacionární pobytová výchovná zařízení, nebo zařízení, která poskytují ambulantní péči i poradenské služby.

Celkový přehled středisek výchovné péče se nám nepodařilo nalézt. Platí nicméně výše uvedená doporučení, kam se obrátit pro radu.

Krajské úřady – seznam pracovníků náhradní rodinné péče

Jihočeský	www.kraj-jihocesky.cz
adresa: U Zimního stadionu 1952/2, 37076 České Budějovice	
Mgr. Eva Novotná , tel.: 386 720 641, e-mail: novotna@kraj-jihocesky.cz	
pracoviště: Gen. Svobody 1986/10	
Blažena Papáčková , tel.: 386 720 641, e-mail: papackova@kraj-jihocesky.cz	
Jihomoravský	www.kr-jihomoravsky.cz
adresa: Žerotínovo nám. 3/5 601 82 Brno	
Ing. Petra Šustrová , tel.: 541 652 123, e-mail: sustrova.petra@kr-jihomoravsky.cz	
Monika Obalillová , tel.: 541 652 124	
Karlovarský	www.kr-karlovarsky.cz/kraj.cz
adresa: Závodní 353/88 360 21 Karlovy Vary	
Petra Maněnová DiS. , tel.: 353 502 246, e-mail: petra.manenova@kr-karlovarsky.cz	
Bc. Lucie Kubincová DiS. tel.: 353 502 521, e-mail: lucie.kubincova@kr-karlovarsky.cz	
Královéhradecký	www.kr-kralovehradecky.cz
adresa: Wonkova 1142, 500 02 Hradec Králové 2	
Jarmila Říčařová , tel.: 495 817 569, e-mail: jricarova@kr-kralovehradecky.cz	
Liberecký	www.kraj-lbc.cz
adresa: U Jezu 642/2a 461 80 Liberec 2	
Miranda Suchá , tel.: 485 226 443, e-mail: miranda.sucha@kraj-lbc.cz	
Moravskoslezský	www.kr-moravskoslezsky.cz
adresa: 28. října 117, 702 18 Ostrava	
Mateřina Bartusíková , tel.: 595 622 453, e-mail: katerina.bartusikova@kr-moravskoslezsky.cz	
Olomoucký	www.kr-olomoucky.cz
adresa: Jeremenkova 40a, 779 11 Olomouc	
Mgr. Alice Musilová , tel.: 585 508 569, e-mail: a.musilova@kr-olomoucky.cz	
Pardubický	www.pardubickykraj.cz
adresa: Komenského nám. 125 532 11 Pardubice	
Martina Vašenková , tel.: 466 026 144, e-mail: martina.vasenkova@pardubickykraj.cz	
Plzeňský	www.kr-plzensky.cz
adresa: Škroupova 18 306 13 Plzeň	
Mc. Eva Nosková , tel.: 377 195 164, e-mail: eva.noskova@kr-plzensky.cz	
Praha	www.praha-mesto.cz
adresa: Charvátova 145/9, 110 00 Praha 1	
Miroslava Hessová , tel.: 236 004 191, e-mail: Miroslava.Hessova@cityofprague.cz	
Středočeský	www.kr-stredocesky.cz
adresa: Zborovská 11, 150 21 Praha 5	
Tanka Vejtrubová , tel.: 257 280 111, e-mail: vejtrubova@kr-s.cz	
Ústecký	www.kr-ustecky.cz
adresa: Velká Hradební 3118/48, 400 02 Ústí n. Labem	
Eva Žampachová , tel.: 475 657 424, e-mail: z.zampachova.e@kr-ustecky.cz	
Vysočina	www.kr-vysocina.cz
adresa: Žižkova 57, 587 33 Jihlava	
Monika Hošková , tel.: 564 602 823, e-mail: hoskova.m@kr-vysocina	
Zlínský	www.kr-zlinsky.cz
adresa: třída Tomáše Bati 21, 761 90 Zlín	
Helena Jurásková , tel.: 577 043 321, e-mail: helena.juraskova@kr-zlinsky.cz	

Celorepublikové organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Fond ohrožených dětí, o.s.

**Na Poříčí 6, 110 00 Praha 1, 224 236 655, fod@fod.cz,
www.fod.cz**

Sdružení se zaměřuje na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným, opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem. Poskytuje poradenskou a hmotnou pomoc náhradním i potřebným vlastním rodinám s dětmi a pořádá poradensko-relaxační pobyty, letní dětské tábory a jednodenní akce pro pěstounské a osvojitelské rodiny. Provozuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Věnuje se také osvětové činnosti v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a usiluje o změny v legislativě. Pobočky FOD naleznete v seznamu organizací v rámci jednotlivých krajů.

Natama, o.s.

**Orlická 9, 130 00 Praha 3, 222 733 307, info@natama.cz,
www.natama.cz**

Sdružení se zaměřuje na vyhledávání a přípravu nových pěstounských rodičů, odborné provázení pěstounských a osvojitelských rodin a poradenskou a terapeutickou práci s dětmi a s rodinami. Věnuje se také rozšiřování znalostí, zkušeností, vědeckých poznatků a dobré praxe pěstounské péče.

Rozum a Cit, o.s.

**Komenského nám. 1867, 251 01 Říčany, 323 605 782,
sluzby@rozumacit.cz, www.rozumacit.cz/os**

Sdružení se zaměřuje na pomoc opuštěným a sociálně znevýhodněným dětem prostřednictvím podpory pěstounských rodin. Mezi hlavní aktivity patří provoz kontaktního a poradenského centra, organizace setkání pěstounů, odborných seminářů a výtvarných a arteterapeutických dílen pro děti. V současné době realizuje projekt "Pěstouni mají právo na služby", který je zaměřen na zjišťování potřeb a zvyšování informovanosti pěstounů. Sdružení se chce do budoucna zaměřit na průběžnou podporu těchto rodin a na další rozšíření služeb.

Sdružení pěstounských rodin

**Anenská 10, 602 00 Brno, 543 249 142, pestouni@pestouni.cz
www.pestouni.cz**

Cílem sdružení je pomoci opuštěným, sociálně a zdravotně znevýhodně-

ným dětem a mladým lidem. V současné době sdružení pracuje v projektech Poradna pro rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči a žadatele a zájemce o náhradní rodinnou péči, Dům jistoty - klubovna a romské komunitní centrum a Dům na půli cesty. Sdružení také nabízí canisterapii a terapeutické služby pro stávající i budoucí náhradní rodiče a organizuje pobyty pro náhradní rodiny. Vydává celorepublikový časopis „Průvodce náhradní rodinnou péčí“ a usiluje o prorodinné legislativní změny v oblasti náhradní rodinné péče.

Sdružení SOS dětských vesniček, o.s.

**U Prašného mostu 50, 119 01 Praha 1, 233 335 452,
info@sos-vesnicky.cz, www.sos-vesnicky.cz**

Cílem sdružení je poskytnout dětem, které se ocitly mimo vlastní rodinu a nemají možnost být umístěny v adoptivní či individuální pěstounské péči, možnost vyrůstat v rodinném prostředí. Děti připravuje společně s matkami pěstounkami cíleně na samostatný život. Provozuje SOS dětské vesničky Brno-Medlány, Doubí a Chvalčov. Projekt "SOS Komunita mládeže" v Brně připravuje mladé lidi opouštějící pěstounskou péči na samostatný život. Na ni navazuje polozávislé bydlení a následně finanční podpora klienta při získání vlastního bydlení. Služby jsou poskytovány v rámci organizace.

Středisko náhradní rodinné péče

**Jelení 91, 118 00 Praha 1, 233 356 701, info@nahradnirodina.cz
www.nahradnirodina.cz**

Sdružení pomáhá opuštěným dětem se zvláštními zdravotními a sociálními potřebami a novým náhradním rodinám již 13 let. Uskutečňuje dva základní programy: 1. Rozvoje náhradní rodinné péče 2. Pomoci dětem z dětských domovů, které obsahují několik projektů. Odborně zajišťuje tři celorepublikové poradny pro NRP, zajišťuje psychosociální poradenství pro zájemce a žadatele o NRP, pro náhradní rodiny a pro děti žijící mimo vlastní rodinu. Doprovází žadatele i nové náhradní rodiny a poskytuje jim dlouhodobé poradenství, včetně terénní sociální práce a návštěv přímo v rodinách. Pro žadatele o NRP a náhradní rodiče organizuje pravidelná setkání s odborníky, kde je také prostor pro výměnu vlastních zkušeností. Mimo jiné realizuje také vzdělávací program Start do života - Peníze pro život pro dospívající z dětských domovů. Vytváří nové koncepce péče o ohrožené děti, podílí se na národních i mezinárodních projektech a výzkumech, připravuje a zajišťuje dobrovolníky pro práci s dětmi v DD a v klubech náhradních rodičů. Zajišťuje odborné praxe studentů SŠ a VŠ. Je členem několika národních i mezinárodních organizací. Vydalo několik odborných publikací o NRP.

Triada - poradenské centrum, o.s.

**Orlí 20, 602 00 Brno, 542 221 499, nrp@triada-centrum.cz
www.triada-centrum.cz**

Sdružení mimo jiné poskytuje odborné služby v oblastní náhradní rodinné péče - odborné konzultace při rozhodování o přijetí dítěte, doprovod a asistence do ústavního zařízení při seznamování s dítětem, asistence a mediace při komunikaci a kontaktu rodičů a dětí v pěstounské péči, poradenství ve výchovných otázkách, rodinná terapie, sociálně právní poradenství. Pořádá vzdělávací programy v oblasti náhradní rodinné péče pro pracovníky veřejné správy a sociálních služeb a organizuje Celostátní seminář NRP. Zajišťuje přípravu osvojitelů a pěstounů na přijetí dítěte do rodiny.

Trialog (Brněnský institut rozvoje občanské společnosti)

**sídlo: Orlí 20, 602 00 Brno; kancelář: Colova 17, 616 00 Brno
542 221 501, info@trialog-brno.cz, www.trialog-brno.cz**

Trialog rozvíjí poradenské a vzdělávací aktivity na podporu spolupráce a komunikace mezi občanskými (nestátními) neziskovými organizacemi, orgány veřejné správy a komerčními firmami. Náhradní rodinná péče tvoří významnou část těchto aktivit - jedná se zejména o přípravy budoucích osvojitelů a pěstounů; individuální a rodinné psychologické poradenství pro náhradní rodiny; skupinové aktivity pro osvojitelské a pěstounské rodiny - pobyty; vzdělávání - odborné kurzy a semináře pro pracovníky náhradní rodinné péče.

Nadace a nadační fondy poskytující přímou podporu jednotlivcům a rodinám v oblasti náhradní rodinné péče:

Educa, nadace

**Babice 5, 251 01 Říčany, 323 616 726, halfarova@nadace-educa.cz
www.nadace-educa.cz**

Hlavním posláním nadace je pomoc dětem se studijními předpoklady, které vyrůstají mimo rodinu, v neúplných rodinách nebo pocházejí ze sociálně slabších rodin. Pomáhá těmto dětem překonávat nerovnost v přístupu ke vzdělání.

J&T, nadační fond

**Pobřežní 14, 186 00 Praha 8, 221 710 374,
nadacnifondjt@jtbank.cz, www.nadacnifondjt.cz**

Prioritně se snaží pomáhat dětem nemocným, handicapovaným, opuštěným a dětem v nouzi. Podporuje projekty zaměřené na pěstounské rodiny nebo přímo tyto rodiny, profesionální pěstounskou péči, dětské domovy, domy na půl cesty, chráněné bydlení, matky s dětmi v azylových domech a lidi v ohrožení.

Nadace Terezy Maxové

**Na Florenci 19, 110 00 Praha 1, 221 733 247, info@nadacetm.cz
www.nadacetm.cz**

Nadace se zaměřuje na řešení problematiky dětí vyrůstajících mimo rámec přirozeného prostředí biologické rodiny. Podporuje kromě mnoha dalších aktivit přímo náhradní rodiny - přispívá zejména na volnočasové aktivity a vzdělávání dětí

Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových

**119 08 Praha 1 - Hrad, 224 372 196,
info@nadacnifondklausovych.cz,
www.nadacnifondklausovych.cz**

Poskytuje mimo jiné příspěvky na jazykové kurzy, řidičské průkazy a stipendia pro děti a mladé lidi z pěstounských rodin.

Naše dítě, nadace

**Ústavní 91/95, 181 21 Praha 8, 266 727 999, nadace@nasedite.cz
www.nasedite.cz**

Nadace pomáhá týraným, zneužívaným, handicapovaným, ohroženým a opuštěným dětem. Zaměřuje se na vzdělávací projekty v oblasti dětských práv a osvětovou činnost. Uděluje granty a vyřizuje individuální žádosti o pomoc.

Rozum a Cit, nadační fond

**Komenského nám. 1867, 251 01 Říčany, 323 631 205,
deti@rozumacit.cz, www.rozumacit.cz**

Nadační fond se zaměřuje na podporu pěstounských rodin. Kromě dalších aktivit přispívá především na přestavbu nebo rozšíření obydlí, vybavení dětských pokojíčků, zdravotnické, rehabilitační a výukové pomůcky a rekonstrukci bezbariérových prostor a vypomáhá sociálně slabším rodinám.

Vize 97, Nadace Dagmar a Václava Havlových

Voršílská 10, 110 00 Praha 1, 234 097 811, nadace@vize.cz

www.vize.cz

Podporuje všechny spoluobčany, kteří se vlastními silami nemohou dostat z těžké situace, neboť mají nějaký handicap, ať už fyzický, psychický nebo sociální. Žádosti posuzuje individuálně.

Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové

Senovážné nám. 2, 111 21 Praha 1, 224 217 331, vdv@vdv.cz

www.vdv.cz

Cílem nadace je pomáhat lidem, kteří se pro svůj nepříznivý zdravotní a sociální stav těžko včleňují do společnosti a nemohou se bez pomoci druhých sami o sebe postarat. Kromě mnoha dalších projektů - např. příspěvek na pomůcky, vzdělávání a pobyty pro děti s postižením a děti z DD - podporuje nadace volnočasové aktivity dětí v náhradních rodinách (projekt Nová rodina).

Další důležité organizace:

Charita Česká republika

Vladislavova 12, 110 00 Praha 1, 296 243 330,

sekretariat@charita.cz, www.charita.cz

Poskytuje širokou škálu zdravotně-sociálních služeb po celé České republice. Více informací a seznam jednotlivých charit včetně popisu poskytovaných služeb naleznete na jejích internetových stránkách.

Diakonie:

Diakonie Apoštolské církve

V Zídkách 402, 280 02 Kolín 2, 321 720 457,

petr.bartos@apostolskacirkev.cz, www.apostolskacirkev.cz/

Diakonie koordinuje činnost svých členů, kteří se věnují charitativní, misijní či sociální oblasti. Kromě jiných oblastí se věnuje také náhradní rodinné péči. Více informací najdete na internetových stránkách v sekci "odbory".

Diakonie a misie Církve československé husitské

Wuchterlova 5, 166 26 Praha 6, 220 398 112, socialni@ccsh.cz

www.mujiweb.cz/www/diakonie

Diakonie Bratské jednoty baptistů

Pod Stráněmi 2505, 760 01 Zlín, 577 434 428, diakonie@baptist.cz
www.diakonie.bjb.cz

Podporuje a koordinuje sociální práce v církvi a této církve ve společnosti.
 Sdružuje různé neziskové organizace.

Diakonie Církve bratrské

Koněvova 24, 130 00 Praha 3, 222 585 733, diakonie@cb.cz
www.cb.cz/diakonie/

Nestátní nezisková organizace s celostátní působností, která poskytuje charitativní a sociální pomoc těm, kteří ji potřebují.

Diakonie Českobratrské církve evangelické

Belgická 22, 120 00 Praha 2, 242 487 812, ustredi@diakonieecce.cz
www.diakonieecce.cz

Poskytuje sociální, zdravotní, vzdělávací a pastorační služby prostřednictvím 33 středisek působících po celé ČR.

Diakonie Evangelické církve metodistické

Křovínovo nám. 11/16, 193 00 Praha 9, 281 927 191,
 diakonie@umc.cz, www.umc.cz/diakonie/

Jejím posláním je organizovat, zajišťovat a poskytovat křesťanskou sociální, poradenskou a duchovenskou péči osamělým, ohroženým, nemocným, zdravotně postiženým a jinak potřebným. Spravuje 5 středisek.

Diakonie Jednoty bratrské

B. Němcové 54/9, 460 01 Liberec 1, 484 847 916,
www.jbcr.info

Slezská diakonie

Na Nivách 7, 737 01 Český Těšín, 558 764 300,
 m.adamtzova@slezkadiakonie.cz, www.slezkadiakonie.cz

Jejím posláním je poskytování kvalitních sociálních a sociálně zdravotních služeb potřebným lidem na základě křesťanských hodnot.

Sociálně pastorační středisko - Communio

Karolíny Světlé 21, 100 00 Praha 1, 222 221 676,
 communio@volny.cz, www.starokatolici.cz/social.html

Další sociálně pastorační střediska jsou v Táboře, Varnsdorfu, Šumperku, Jablonci a Desné. Kontakty najdete na uvedených internetových stránkách.
 Sociální služba Starokatolické církve

Jihočeský kraj

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Arkáda - sociálně psychologické centrum, o.s.

**Husovo náměstí 2/24, 397 01 Písek, 382 211 300,
info@arkada-pisek.cz, <http://www.arkadacentrum.cz/>**

Organizace realizuje následující aktivity a projekty: Příprava žadatelů o náhradní rodinnou péči. Program Pět P. Rodinná poradna. Krizové centrum - krizová intervence a sociálně-právní poradenství. Systém služeb pro drogově závislé. Preventivní aktivity pro ZŠ a SŠ. Projekt "Zpět do školních lavic" - pro mladistvé, kteří jsou ohroženi předčasným ukončením školní docházky.

Arkáda - sociálně psychologické centrum, o.s.

**Nám. E. Beneše 123, 399 01 Milevsko, 382 521 300,
info@arkada-pisek.cz, <http://www.arkadacentrum.cz/>**

Fond ohrožených dětí

**Senovážné nám. 2, 370 01 Č.Budějovice, 386 356 868,
fod.ceskebudejovice@fod.cz, <http://www.fod.cz/>**

Fond ohrožených dětí

**Nám. Fr. Křižíka 2840, 390 01 Tábor, 381 254 606,
fod.tabor@fod.cz, <http://www.fod.cz/>**

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Otevřená rodina

**Drahotěšice 10, 373 41 Hluboká n. Vltavou, 387 997 443,
kontakt@otevrenarodina.cz, <http://www.otevrenarodina.cz/>**

Cílem organizace je podpora opuštěných dětí, které mohou dostat šanci v náhradních rodinách. Finančně podporuje projekty, které pomáhají těmto dětem vytvářet rodinné prostředí, a propaguje myšlenku náhradní rodinné péče. Organizuje pro pěstounské rodiny různé akce, výlety, happeningy, pořádá koncerty, prodejní výstavy, přednášky, letní tábory pro děti a snaží se rozvinout studentskou výpomoc v pěstounských rodinách s úklidem, doučováním dětí, občasným pohlídním či brigádou.

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

Vyšný 39, 381 01 Český Krumlov, 380 715 286, dnpc@quick.cz
<http://www.spirala.krumlov.cz/>

viz úvodní text Spirála, o.s.

Dům na půli cesty Sv. Pavla

Riegrova 32, České Budějovice, 370 01, 387 315 388,
vedouci.ad@mchcb.org, <http://www.mchcb.org/>

viz úvodní text Městská charita Č. Budějovice

Rodinný dětský domov Sluníčko, o.p.s.

Vítějovice 1, 384 27 Vítějovice, 388 328 014, -
RDDSlunicko@seznam.cz, <http://www.sweb.cz/rddslunce/>

Organizace provozuje rodinný dětský domov a dům na půli cesty pro děti odcházející z dětských domovů a z pěstounských rodin.

Rodinné poradny:

Manželská a předmanželská poradna

Česká 1175/II, Jindřichův Hradec, 384 361 567

viz úvodní text

Rodinná poradna

Pod Hradem 9, 386 01 Strakonice, 383 334 252,
manz.poradna@cmail.cz

viz úvodní text

Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy

Nádražní 47, 370 01 České Budějovice, 387 438 703,
rnesnidal@volny.cz

viz úvodní text. Poradna také zajišťuje přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Občanské poradny:

Občanská poradna

Plachého 59/4, 370 01 České Budějovice, 387 222 838,
poradna@jr-spolecnost.cz, <http://www.jr-spolecnost.cz>

viz úvodní text Jihočeská rozvojová, o.p.s.

Občanská poradna

Píseckého 131, 379 01 Písek, 382 210 319, poradna@inkano.cz
<http://www.inkano.cz>

viz úvodní text INKANO, o.s.

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

Nerudova 59, 370 01 České Budějovice, 387 314 503,
petrsulista@seznam.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Špičák 114, 381 01 Český Krumlov, 380 711 505,
pppckrumlov@seznam.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Erbenova 722, 397 01 Písek, 382 213 387, poradna.pisek@pppcb.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Zlatá stezka 245, 383 01 Prachatice, 388 318 914, ppp-pt@quick.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Chelčického 555, 386 01 Strakonice,
383 321 704, poradna.strakonice@tiscali.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Vančurova 2904, 390 01 Tábor, 381 252 851, poradna@zvas.cz

viz úvodní text

Jihomoravský kraj

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Fond ohrožených dětí

Francouzská 58, 602 00 Brno, 545 215 105, fod.brno@fod.cz
www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Sdružení pěstounských rodin

Anenská 10, 602 00 Brno, 543 249 142, pestouni@pestouni.cz
www.pestouni.cz

viz seznam celorepublikových organizací

Triada - poradenské centrum, o.s.

Orlí 20, 602 00 Brno, 542 221 499, nrp@triada-centrum.cz
www.triada-centrum.cz

viz seznam celorepublikových organizací

TRIALOG /Brněnský institut rozvoje občanské společnosti/

sídlo: Orlí 20, 602 00 Brno; kancelář: Colova 17, 616 00 Brno
542 221 501, info@trialog-brno.cz, www.trialog-brno.cz

viz seznam celorepublikových organizací

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

Velký Dvůr 134, 691 23 Pohořelice, 519 424 354, dum@centrum.cz
www.pestouni.cz

viz úvodní text Sdružení pěstounských rodin, o.s.

Rodinné poradny:

Centrum sociálních služeb - Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy

**Rudolecká 23, 669 02 Znojmo, 515 224 317,
zn.poradna@seznam.cz**

viz úvodní text

Manželská a rodinná poradna

**Buzkova 43, 615 00 Brno, 548 538 338, rodin.poradna@volny.cz
www.manzelskaporadna-brno.ic.cz**

viz úvodní text. Poradna poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče.

Manželská a rodinná poradna

**Táborská 198, 615 00 Brno ,
548 538 497, manzelska.poradna@centrum.cz
www.manzelskaporadna-brno.ic.cz**

viz úvodní text

Manželská a rodinná poradna

**Sejkorova 6, 636 00 Brno, 548 426 611, poradnabrno@volny.cz
www.manzelskaporadna-brno.ic.cz**

viz úvodní text. V oblasti náhradní rodinné péče poskytuje servis psychologických služeb pro náhradní rodiny a jejich děti. Zajišťuje také psychologické poradenství a klubovou činnost na pobytech pěstounských rodin.

Manželská a rodinná poradna Bethesda

Starobrněnská 7, 602 00 Brno, 542 214 547, bethesda@volny.cz

viz úvodní text

Poradna pro rodinu a manželství

**Sladkovského 2b, 678 01 Blansko
516 413 524, poradna@blansko.cz, www.blansko.cz/poradna**

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a dítě

**Opuštěná 9/2, 602 00 Brno, 533 304 680,
psychoporadna@volny.cz, www.psychoporadna.com**

viz úvodní text. Poradna poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče.

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Smetanovo nábřeží 27, Vyškov, 517 333 909,
psychologie@acvyskov.cz, www.psychologie.acvyskov.cz

viz úvodní text

Psychologická poradna

Skácelova 2, 695 03 Hodonín,
518 344 345, poradna@hod.ccsystem.cz

viz úvodní text

Občanské poradny:

Občanská poradna

Anenská 10, 602 00 Brno, 545 241 828, poradna.brno@volny.cz
www.volny.cz/poradna.brno

viz úvodní text

Občanská poradna

Orlí 20, 602 00 Brno, 545 221 499, op@triada-centum.cz
www.triada-centrum.cz

viz úvodní text Triada - poradenské centrum, o.s.

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

Nad Čertovkou 17, 678 01 Blansko, 516 417 431, pppbk@bknet.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Zachova 1, 602 00 Brno, 543 245 914, pppzachova@iol.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Špitálka 10, 602 00 Brno, 543 426 080, pedpsych@volny.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Bratří Mrštíků 30, 690 01 Břeclav,
519 373 996, pppbreclav@mybox.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Jilemnického 2, 695 01 Hodonín,
518 351 529, dagmarkucerova@cetrum.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Jungmannova 2, 682 01 Vyškov,
517 343 596, davidova.klara@ppp.vy.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Rudoleckého 23, 669 02 Znojmo, 515 260 077, ppp@zn.orgman.cz

viz úvodní text

Karlovarský kraj

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty Sv. Josefa

Svobodova 743/12 360 17 Karlovy Vary

353 434 222, dnpc.charita@volny.cz, www.volny.cz/charitakv

viz úvodní text Farní charita Karlovy Vary

Rodinné poradny:

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**Palackého 1562/8, 350 02 Cheb, 354 422 510, rp.cheb@seznam.cz
www.ouss.cz/rp-cheb.html**

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Písečná 5030, 430 04 Chomutov, 474 620 005,
poradna@musscv.cz

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Blahoslavova 18, 360 01, Karlovy Vary
353 226 296, rpkvary@atlas.cz

viz úvodní text Res Vitae, o.s.

Rodinná poradna - středisko pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

K. H. Máchy 1266, 356 01 Sokolov

352 622 148, rpsokolov@volny.cz, www.ouss.cz/rp-sokolov.html

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

Palackého 8, 350 02 Cheb, 354439396, ppp-cheb@quick.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Západní 15, 360 26 Karlovy Vary, 353176511, pppkv@quick.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Žákovská 716/1, 356 01 Sokolov,

352604505, ppp.sokolov@volny.cz, www.volny.cz/pps.sokolov

viz úvodní text

Královéhradecký kraj

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Salinger, o.s.

**Gočárova tř. 760, 500 02 Hradec Králové
495 267 249, info@salinger.cz, www.salinger.cz**

Organizace se věnuje práci s dětmi a mládeží a podpoře národnostních menšin a práv sociálně znevýhodněných a sociálně potřebných. V oblasti náhradní rodinné péče se zaměřuje na rozvoj náhradní rodinné péče, přípravost rodičů k převzetí dětí do rodiny a poskytování průběžné podpory pěstounským rodinám a zařízením.

Sdružení Neratov

**Bartošovice v O.h. 84, 517 61 Rokytnice v O.h.
494 599 157, sdruzeni@neratov.cz, www.neratov.cz**

Sdružení se zaměřuje na péči o lehce mentálně postižené v rámci projektu Domov, na podporu pěstounských rodin, na obnova poutního místa a na rozvoj života v pohraniční obci. Organizuje dílny pro rodiny a volnočasové aktivity pro děti.

Šťastný domov, o.s.

**Svídnice 18, 517 41 Kostelec nad Orlicí, 465 612 368,
ivakaplanova@seznam.cz, www.stastny-domov.cz**

Sdružení organizuje výtvarné arteterapeutické dílny, které probíhají pod dohledem zkušených odborníků a mají za úkol pomáhat dětem z pěstounských rodin a dětem s handicapem.

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

**Mlýnská 189, 547 01 Náchod,
491 423 710, dpc.nachod@centrum.cz, www.charitanachod.cz**

viz úvodní text Farní charita Náchod

Rodinné poradny:

Psychologická poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Tř. E. Beneše 1747, 500 12 Hradec Králové

495 265 015, poradna.hk@centrum.cz

viz úvodní text

Psychologická poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Denisova 1073, 506 01 Jičín

493 522 811, poradna.jc@seznam.cz

viz úvodní text

Psychologická poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Hálkova 432, 547 01 Náchod

491 426 128, rod.poradna@tiscali.cz

viz úvodní text

Psychologická poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Javornická 1501, 516 01 Rychnov nad Kněžnou

494 534 204, psychologie.rk@seznam.cz

viz úvodní text

Psychologická poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Tyršova 2, 517 41 Kostelec nad Orlicí

494 321 711, pps.jelinek@tiscali.cz

viz úvodní text

Občanské poradny:

Občanská poradna

Veverka 1343, 500 02 Hradec Králové,

498 500 357, ophk@ops.cz, www.ops.cz

viz úvodní text

Občanské poradenské středisko, o.p.s Občanská poradna

**Panská 1492, 516 01 Rychnov nad Kněžnou
494 535 112, oprk@wo.cz**
viz úvodní text Agapé, o.s.

Pedagogicko-psychologické poradny:

**Pedagogicko-psychologická poradna
M. Horákové 504, 500 06 Hradec Králové,
495 265 583, ppphk@tiscali.cz**
viz úvodní text

**Pedagogicko-psychologická poradna
Fortna 39, 506 01 Jičín, 493 533 505, pp.jc@worldline.cz**
viz úvodní text

**Pedagogicko-psychologická poradna
Raisova 1816, 547 01 Náchod, 491 427 418, ppprejtharova@seznam.cz**
viz úvodní text

**Pedagogicko-psychologická poradna
Javornická 1501, 516 01, Rychnov nad Kněžnou,
494 535 476, PPPRychnov@seznam.cz**
viz úvodní text

Liberecký kraj

Rodinné poradny:

**Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy
Konopeova 812, 470 01 Česká Lípa, 487 853 203,
zemanova.poradnacl@centrum.cz, www.sweb.cz/poradnacl**
viz úvodní text

**Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy
Lidická 24, 466 01 Jablonec n. Nisou,
483 320 649, poradna-jbc@volny.cz**
viz úvodní text

Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy

**Dvorská 445, 460 05 Liberec 5, 485 108 866,
rodpor.liberec@volny.cz, www.volny.cz/rodpor.liberec**

viz úvodní text. Poradna poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče.
Organizuje také setkání s pěstouny.

Občanské poradny:

Občanská poradna

**Ještědská 58, 460 07 Liberec 7, 485 152 070, d-os@volny.cz
www.d-os.net**

viz úvodní text "D", o.s.

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

**Havlíčková 443, 470 01 Česká Lípa, 487 52 1673,
hudecppp@dmcl.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Palackého 48, 466 04 Jablonec nad Nisou,
483 705 248, ppp.jablonec@volny.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Truhlářská 3, 460 01 Liberec 2, 482 710 517, pppliberec@raz-dva.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Nádražní 213, 513 01 Semily, 481 625 390, ppp.semily@worldonline.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Lomní 357, 541 01 Trutnov, 499 813 080, ppptrutnov@tiscali.cz

viz úvodní text

Moravskoslezský kraj

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Dotek, o.s.

Slezská 7, 737 01 Český Těšín (Adresa slouží pouze pro kontakt písemnou formou.) 723 477 862, Smatanek@seznam.cz

Sdružení se zaměřuje na poradenství pěstounům a zájemcům o pěstounskou péči, rozvojové, vzdělávací a osvětové programy v oblasti náhradní rodinné péče, volnočasové aktivity a setkávání pěstounských rodin a spolupráci s odbornou a laickou veřejností.

Filadelfie - Přístav Oldřichovice, o.s.

Oldřichovice 249, 739 01 Třinec, 558 348 209, ddpristav@tiscali.cz , <http://oldrichovice.filadelfie.cz>

Sdružení se věnuje podpoře náhradní rodinné péče. Vystavělo a provozuje zařízení pro výkon pěstounské péče a pořádá semináře pro náhradní rodiče. Plánuje rozšiřování své činnosti o další aktivity - výstavba dalších zařízení, setkávání pěstounů z regionu za účelem vzájemného poznávání a předávání si zkušeností, rad a poznatků z pěstounské péče, byty pro odcházející plnoleté děti, vytváření sítě hostitelských rodin apod.

Fond ohrožených dětí

Osada Míru 313, 747 22 Dolní Benešov, 553 652 162, klokanek.db@fod.cz, www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

Zacpalová 27, 746 01 Opava, 553 616 497, fod.opava@fod.cz, www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

Nádražní 66, 702 00 Ostrava, 596 112 341, fod.ostrava@fod.cz, www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

**Andělská Hora 197, 793 31, 554 725 371, fod.andelskahora@fod.cz,
www.fod.cz**

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí - Centrum náhradní rodinné péče

**Bieblova 8, 701 01 Ostrava, 596 111 132, cnrp.ostrava@fod.cz,
www.fod.cz**

Psychologická, právní a sociální poradna pro rodiny z regionu. Věnuje se průběžné podpoře náhradních rodin, organizuje setkávání náhradních rodin a různé aktivity, pobyty a tábory pro rodiny i pro děti. Poskytuje rodinám finanční a materiální podporu. Věnuje se také vzdělávání pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče. pobočka FOD

Modrý zvonek, o.s.

**Malá Morávka 233, 793 36,
554 273 221, milenakellerova@seznam.cz**

Sdružení se zaměřuje na podporu a rozvoj náhradní rodinné péče. Organizuje aktivity zaměřené na upevňování vztahů mezi dětmi a jejich novou rodinou. Zajišťuje vzdělávací programy, volnočasové aktivity a sportovní a kulturní akce pro děti.

Sdružení pěstounů v Ostravě

**Bieblova 8, 701 01 Ostrava, 596 111 132,
centrumnrp.ov@seznam.cz, www.sweb.cz/pestouni.ova**

Sdružení vzniklo za účelem vzájemného setkávání, podpory a předávání zkušeností s výchovou a péčí o děti v náhradní rodinné péči. Organizuje společné aktivity pro děti a rodiče - besídky, výlety, plavání a letní tábory. Rodiče se také setkávají na odborných přednáškách a besedách. Cílem sdružení je podpora a propagace pěstounské péče.

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty Heřmánek

**Nám.O.Foltýna 267, 733 01 Karviná 5,
596 312 213, camomile@rkka.cz, www.rkka.cz/camomile**

viz úvodní text Heřmánek, o.s.

Rodinné poradny:

Centrum psychologické pomoci -

- Rodinná a manželská poradna

**Na bělidle 815, 733 01 Karviná - Fryštát,
596 317 575, psychologicka-poradna@seznam.cz,
www.rodinaamanzelskaporadna.cz**

viz úvodní text. Poradna poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče.
Zajišťuje přípravu žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Centrum psychologické pomoci -

- Rodinná a manželská poradna

**Pekařská 4, 746 00 Opava,
553 612 501, rodinnaporadnaopava@seznam.cz,
www.rodinnaamanzelskaporadna.cz/opava**

viz úvodní text

CPP - Rodinná poradna

**Dukelská 2, 792 01 Bruntál,
554 717 993, poradna.bruntal@worldonline.cz,
www.rodinnaamanzelskaporadna.cz/bruntal**

viz úvodní text

Poradna pro NRP

**Kratochvílova 7, 702 00 Moravská Ostrava, 596 115 943,
poradna.nrp@quick.cz, www.nahradnirodinnapecce.cz**

viz úvodní text. Poradna poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče.
Zajišťuje přípravu žadatelů o náhradní rodinnou péči. Organizuje také setkání pěstounských rodin.

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**Polit.obětí 128, 738 01 Frýdek-Místek,
558 438 600, poradnafm@quick.cz**

viz úvodní text.

Poradna poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče. Zajišťuje přípravu žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**Mánesova 1103/1f, 736 01 Havířov,
596 432 210, rodinnaporadnahavirov@seznam.cz**

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Štefánikova 7, 741 01 Nový Jičín,
556 702 265, poradna.nj@centrum.cz

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Jahnova 12, 709 00 Ostrava - Mariánské Hory,
599 455 120, poradnaostrava@mmo.cz

viz úvodní text

Občanské poradny:

Občanská poradna

Čáslavská 1067,735 81 Bohumín,
596 016 715, opbohumin@seznam.cz,
www.volny.cz/charitabohumin/poradna.htm

viz úvodní text Charita Bohumín

Občanská poradna

Třeneckého 8/98,736 01 Havířov, 596 810 640, oph@volny.cz

viz úvodní text Sdružení Služba

Občanská poradna

Fryštátská 168, 733 01 Karviná, 596 323 031,
obcan.ka@slezskadiakonie.cz, www.slezskadiakonie.cz

viz úvodní text Slezská diakonie v Karviné

Občanská poradna

28. října 86, 702 00 Ostrava, 596 611 237,
obcan.ov@slezskadiakonie.cz, www.slezskadiakonie.cz

viz úvodní text Slezská diakonie v Karviné

Občanská poradna

Kylešovská 10, 746 01 Opava, 553 616 437,
obcanskaporadna@charitaopava.cz, www.charitaopava.cz

viz úvodní text Charita Opava

Občanská poradna

Palackého 49, 702 00 Ostrava, 596 113 890 ,
poradna-jekhetane@tiscali.cz, www.jekhetane.euweb.cz

viz úvodní text Jekhetane, o.s.

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

Krnovská 9, 792 01 Bruntál, 554 717 737, info@pppbruntal.cz

www.pppbrutal.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Palackého 130, 738 02 Frýdek-Místek, 558 432 084

pppfm@tiscali.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Nejedlého 591, 734 01 Karviná - Ráj

596 311 996, pppkarvina@quick.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Žižkova 3, 741 01 Nový Jičín, 556 771 110, zast.reditele@pppnj.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Matičnický dům, Rybí trh 7-8, 746 01 Opava,

553 622 768, info@ppp.opava.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Kpt. Vajdy 1, 700 30, Ostrava - Zábřeh,

596 746 770, ekonom@ppp-ostrava.cz

viz úvodní text

Olomoucký kraj

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Fond ohrožených dětí

Sokolská 50, 772 00 Olomouc, 585 221 649, fod.olomouc@fod.cz
www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

Budovcova 6, 796 01 Prostějov, 582 331 668,
fod.prostejov@fod.cz, www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

ZvŠ Sušilova 40, 789 01 Zábřeh, 583 411 148, fod.zlin@fod.cz
www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Isis - sdružení pro pomoc dětem bez domova

U Sportovní haly 1A, 772 00 Olomouc,
602 709 286, isisaci@seznam.cz, <http://isis.unas.cz>

Organizace poskytuje odborné služby celým pěstounským rodinám. Má speciální program pro děti a mládež k podpoře vývoje zdravé identity. Organizuje pobyty pro pěstouny, na kterých se konají vzdělávací přednášky, diskuse, psychologické poradenství apod.

Středisko sociální prevence, p.o.

Na Vozovce 26, Olomouc 779 00, 585 427 141, ssp@iex.cz,
www.ssp-ol.cz

Organizace zajišťuje především následující sociální služby: odborné sociální poradenství, telefonickou krizovou pomoc, azylové domy, krizovou pomoc, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. V rámci sociálně-právní ochrany provozují zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, zajišťují sociálně výchovnou činnost, odborné poradenství pro péči o děti a výchovně rekreační tábory. Po stránce ekonomicko-provozní a odborné zajišťují provoz 5 zařízení pro výkon pěstounské péče v rámci kraje (Citov, Hranice, Javorník, Šumperk, Uničov).

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

**Dobromilice 40, 798 25 Dobromilice,
585 221 427, pestouni.olomouc@cmail.cz,
<http://home.tiscali.cz/dumdobromil>**

viz úvodní text Sdružení pěstounských rodin Olomouc, o.p.s.

Dům na půli cesty

**Travná 85, 790 70 Javorník , 584 440 317, travna@diakoniecce.cz,
www.diakoniecce.cz**

viz úvodní text Diakonie Českobratrské církve evangelické

Rodinné poradny:

Poradna pro rodinu

**Sadová 882/2, 790 01 Jeseník, 584 414 035, jesenik@pprok.cz,
<http://pprok.cz/poradna>**

viz úvodní text pracoviště Poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.

Poradna pro rodinu

**Žilinská 7, 779 00 Olomouc, 585 413 540, olomouc@pprok.cz,
<http://pprok.cz/poradna>**

viz úvodní text pracoviště Poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.

Poradna pro rodinu

**Bezručovo nám. 9, 796 01 Prostějov,
582 345 013, prostějov@pprok.cz, <http://pprok.cz/poradna>**

viz úvodní text pracoviště Poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.

Poradna pro rodinu

**Velká Dlážka 44, 750 00 Přerov,
581 202 980, prerov@pprok.cz, <http://pprok.cz/poradna>**

viz úvodní text pracoviště Poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.

Poradna pro rodinu

**Lautnerova 1, 787 01 Šumperk, 583 213 141, sumperk@pprok.cz,
<http://pprok.cz/poradna>**

viz úvodní text pracoviště Poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.

Občanské poradny:

Občanská poradna

**Jesenická 61, 787 01 Šumperk, 583 211 833, poradna@savore.cz,
www.savore.cz**

viz úvodní text Savore, o.s.

Pedagogicko-psychologické poradny:

Okresní pedagogicko-psychologická poradna

**Bří Hovůrkových 17, 750 00 Přerov,
581 217 760, oppp@oppp.pr-net.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Dukelská 1240, 790 01 Jeseník, 584 411 829, pppor@jes.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**U Sportovní haly 1a, 772 00 Olomouc,
585 221 045, ppp@ppp-olomouc.cz, www.ppp-olomouc.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Vrchlického 5, 796 01 Prostějov, 582 345 139,
ppp-prostejov@volny.cz, www.ppp-olomouc.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Husitská 12, 787 01 Šumperk, 583 215 279,
drahomira.jansova@worldonline.cz, www.pppsumperk.cz**

viz úvodní text

Pardubický kraj

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Amalthea, o.s.

Zborovské nám. 2018, 530 02 Pardubice,
466 302 058, amalthea@amalthea.pardubice.cz
www.amalthea.pardubice.cz

V poslání organizace je rozvoj služeb v oblasti péče o rodinu a dítě. Program "Centrum náhradní rodinné péče" poskytuje široké spektrum aktivit zaměřených na poradenství pro zájemce o náhradní rodinnou péči a pěstounské rodiny. Poskytované aktivity zahrnují sociální, psychologické, právní, terapeutické poradenství, volnočasové aktivity pro děti, pravidelné setkávání pěstounských rodin, asistenční dobrovolnický program. Program se orientuje na zavádění nových služeb do pěstounských rodin (supervize v pěstounských rodinách, asistenční služba apod.).

Dětské centrum

Veská 21, 533 04 Sezemice, 466 934 001, dcveska@quick.cz,
www.dcveska.euweb.cz

Organizace poskytuje poradenství pro žadatele o náhradní rodinnou péči. Dále poskytuje komplexní péči (léčebnou, preventivní, psychologickou, rehabilitační a sociální) pro děti v ohrožení, respitní péči pro rodiny s postiženým dítětem, ambulantní péči dětem s postižením a poradenství rodinám v krizi.

Fond ohrožených dětí

Nerudová 880, 530 02 Pardubice,
466 530 981, fod.pardubice@fod.cz, www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací. FOD Pardubice provozuje také Klokánek - zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. pobočka FOD

Naděje, pobočka Litomyšl

M. Kuděje 14, 570 01 Litomyšl, 461 618 305, litomysl@nadeje.cz
<http://mujweb.cz/www/nadeje-litomysl/>

Sdružení provozuje zařízení pro výkon pěstounské péče. Organizuje volnočasové aktivity pro děti a mládež z pěstounských rodin i z okolí. Jsou zde také pořádána setkání pěstounských rodin Pardubického kraje. Naděje Lito-

myšl je jednou z poboček Naděje, o.s. Více informací najdete na na www.nadeje.cz.

Šťastný domov, o.s.

**Líšnice 82, 561 84 , 465 612 368, ivakaplanova@seznam.cz,
www.stastny-domov.cz**

Sdružení organizuje výtvarné arteterapeutické dílny, které probíhají pod dohledem zkušených odborníků a mají za úkol pomáhat dětem z pěstounských rodin a dětem s handicapem.

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

**Jungmannova 2550, 530 02 Pardubice, 774 658 590,
dpc.info@skp-centrum.cz, www.skp-centrum.cz/dpc**

viz úvodní text. Poskytuje také ambulanci péči pro bývalé klienty či klienty, kteří nespĺňují podmínky Domu na půli cesty - volnočasové aktivity, setkávání a individuální konzultace. Provozuje následné podporované bydlení v Chrudimi. SKP-CENTRUM, o.s.

Dům na půli cesty

**Riegrova 356-7, 538 62 Hrochův Týnec,
469 692 014, dpc@pestalozzi.cz, www.pestalozzi.cz**

viz úvodní text. Poskytuje také ambulanci péči pro bývalé klienty či klienty, kteří nespĺňují podmínky Domu na půli cesty a pro klienty Probační a mediační služby - psychosociální výcvik dovedností, víkendové pobyty a individuální konzultace. Centrum J. J. Pestalozziho, o.p.s.

Dům na půli cesty

**V lukách 956, 538 03 Heřmanův Městec,
469 692 014, dpc@pestalozzi.cz, www.pestalozzi.cz**

viz úvodní text Centrum J. J. Pestalozziho, o.p.s.

Rodinné poradny:

Centrum psychosociální pomoci - rodinná a manželská poradna

**Purkyňova 14, 568 02 Svitavy,
461 532 604, spp.svitavy@bluetone.cz**

viz úvodní text

Centrum psychosociálních služeb - manželská poradna

A. Krause 1995, 530 02 Pardubice, 466 303 688

rod.por.pce@quick.cz

viz úvodní text

CPP - Rodinná a manželská poradna

Školní nám. 11, 537 01 Chrudim,

469 319 632, poradna@chrudim.cz

viz úvodní text

CPP - Rodinná a manželská poradna

Na pláni 1343, 562 06 Ústí nad Orlicí, 465 525 442,

poradna.uo@seznam.cz

viz úvodní text

Občanské poradny:

Občanská poradna

Školní náměstí 56, 537 01 Chrudim,

469 319 700, op.chrudim@tiscali.cz

viz úvodní text

Občanská poradna

17. listopadu 237, 530 02 Pardubice, 466 989 574,

op.pce@seznam.cz, www.obcanskaporadna.unas.cz

viz úvodní text

Občanská poradna

Vrchlického 185, 572 01 Polička,

461 723 758, poradna@policka.cz

viz úvodní text Farní charita Polička

Občanská poradna

17. listopadu 69, 562 01 Ústí nad Orlicí,

465 520 520, poradna@orlicko.cz, www.uo.caritas.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

Novoměstská 960, 537 01 Chrudim,
469 621 187, ped.ps.por.cr@quick.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Družby 334, 530 09 Pardubice, 466 410 328, rmiletin@seznam.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Riegrova 11, 568 02 Svitavy, 461 532 486, ppp.sy@unet.cz

viz úvodní text

Plzeňský kraj

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty Sv. Josefa

Doudlevecká 71, Plzeň, 377 220 894, dnc@mchp.cz, www.mchp.cz

viz úvodní text Městská charita Plzeň

Rodinné poradny:

Manželská a předmanželská poradna

Volyňská 1544, 347 01 Tachov, 374 701 109, rod.poradna@csstachov.cz

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Klatovská 90, 301 00 Plzeň,
378 037 611, VodickovaN@plzen.eu, muss.plzen-city.cz

viz úvodní text Městský ústav sociálních služeb města Plzně, p.o.

Rodinná poradna

Branská 5, 344 01 Domažlice,
79 724 258, info@ussdomazlice.cz, www.ussdomazlice.cz

viz úvodní text

Rodinná poradna

Balbínova 59/1, 339 01 Klatovy, 376 326 106, poradna@ktnet.cz

viz úvodní text

Občanské poradny:

Občanská poradna

Barrandova 8, 326 00 Plzeň, 377 456 468, poradna@opplzen.cz

www.opplzen.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

Branská 5, 344 01 Domažlice,

379 724 276, ppp.domazlice@seznam.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Částkova 78, 326 00 Plzeň, 377 468 111, pepor@pilsedu.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Jiráskova 181, 337 01 Rokycany, 371 724 960, pepsyro@seznam.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

K. H. Borovského 521, 347 01 Tachov ,

374 723 158, ppp.tc@tiscalic.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna - Plzeň-jih

Částkova 78, 326 00 Plzeň,

377 468 111, gabriela.becvarova@edu.pilsedu.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna - Plzeň-sever

Částkova 78, 326 00 Plzeň, 377 468 111, pppps@quick.cz

viz úvodní text

Praha

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

DOM

**Braunerova 22 180 00 Praha 8, 283 840 795, dom.os@tiscali.cz
www.dom-os.cz**

Posláním organizace je pomáhat a podporovat mladé lidi, kteří vstupují do života bez rodinného zázemí tak, aby se naučili žít úspěšně mezi lidmi. Kromě domů na půli cesty a návazných samostatných bytů realizuje i další projekty zaměřené na přípravu nezaměstnaných mladých lidí pro úspěšný vstup na trh práce, podporované či přechodné zaměstnávání, kontaktování a poskytování poradenství a terapeutické podpory mladým lidem ohroženým sociálním vyloučením a vzdělávání pracovníků ve výše uvedených oblastech.

Fond ohrožených dětí

Na Poříčí 6, 110 00 Praha 1224 236 655, fod@fod.cz, www.fod.cz
viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Natama, o.s.

**Orlická 9, 130 00 Praha 3,
222 733 307, info@natama.cz, www.natama.cz**
viz seznam celorepublikových organizací

Středisko náhradní rodinné péče

**Jelení 91, 118 00 Praha 1, 233 356 701, info@nahradnirodina.cz
www.nahradnirodina.cz**
viz seznam celorepublikových organizací

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

Ječná 4, 120 00 Praha 2, 224 912 161, dom.2@tiscali.cz, www.dom-os.cz
viz úvodní text DOM (Domu otevřených možností), o.s.

Dům na půli cesty

**Braunerova 22, 180 00 Praha 8, 283 840 795, dom.8@dom-os.cz
www.dom-os.cz**
viz úvodní text DOM (Domu otevřených možností), o.s.

Rodinné poradny:

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Klicperova, 150 00 Praha 5731 056 191, klicperova@mcssp.cz

www.mcssp.cz

viz úvodní text. Poradna také zajišťuje přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Občanské poradny:

Asociace občanských poraden

Tachovské nám. 3, 130 00 Praha 3, 222 781 149,

aop@obcanskeporadny.cz, www.obcanskeporadny.cz

viz úvodní text Servisní centrum Asociace občanských poraden

Občanská poradna

Jakubská 3, 110 00 Praha 1, 222 310 110, op.praha1@seznam.cz

viz úvodní text

Občanská poradna

Křišťanova 15, 130 00 Praha 3, 272 743 666,

obcanskaporadna@remedium.cz, www.remedium.cz

viz úvodní text REMEDIUM, o.s.

Občanská poradna

Na Bateriích 93/27, 162 00 Praha 6, 224 325 187, op.commu-

nio@centrum.cz, www.communio.cz

viz úvodní text Communio, o.s.

Občanská poradna

Rakovského 3138, 143 00 Praha 12, 241 770 232,

poradna@proximasociale.cz, www.proximasociale.cz

viz úvodní text Krizové centrum KROK

Občanská poradna

Donovalská 1862, 149 00 Praha 11,

272 950 984, poradna@spolcest.cz, www.spolcest.cz/poradna

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologické poradny:

Křesťanská pedagogicko-psychologická poradna

Pernerova 8, 186 00 Praha 8, 222 322 625, poradna@kppp.cz,

www.kppp.cz

viz úvodní text

Obvodní pedagogicko-psychologická poradna

Kuncova 1, 155 00 Praha 5,

251 611 803, ppp.kuncova@zris.mepnet.cz

viz úvodní text

Obvodní pedagogicko-psychologická poradna

Chabařovická 4, 182 00 Praha 8, 286 585 191, opp8@volny.cz

viz úvodní text

Obvodní pedagogicko-psychologická poradna

U Nové školy 871, 190 00 Praha 9,

266 310 939, ppp.unoveskoly@zris.mepnet.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Francouzská 56, 120 00 Praha 2,

224 914 191, pp-poradna@volny.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Železná 18, 110 00 Praha 1,

224 239 393, ppp.zelezna@zris.mepnet.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Jabloňová 30, 106 00 Praha 10, 272 651 082,

ppp.jablonova@zris.mepnet.cz, www.volny.cz/ppp10

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Lucemburská 40, 130 00 Praha 3,

222 717 193, ppp.lucemburska@zris.mepnet.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Barunčina 11, 140 00 Praha 4, 241 772 412,
ppp.barunina@zris.mepnet.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Vejvanovského 1610, 149 00 Praha 4,
272 918 682, ppp.vejvanovského@zris.mepnet.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Kováků 1077/9, 150 21 Praha 5, 251 103 346, pppz@volny.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Arabská 12, 160 00 Praha 6, 220 612 131,
ppp.arabska@zris.mepnet.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**U Smaltovny 22, 170 00 Praha 7,
220 805 247, ppp.usmaltovny@zris.mepnet.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 4

**Hostivínova 5, 120 00 Praha 2, 224 914 191
ppp.hostivinova@zris.mepnet.cz**

viz úvodní text

Pražská pedagogicko-psychologická poradna

**Ohradní 20, 140 00 Praha 4, 241 480 250, pppp@pppp.cz,
www.pppp.cz**

viz úvodní text

Středočeský kraj

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Fond ohrožených dětí

S.K.Neumanna 1141, poštovní schránka 19, 266 01 Beroun,
311 626 173, fod.beroun@fod.cz, www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Kolpingova rodina Smečno

Wilsonova 585, 274 01 Slaný, 777 558 778, dumrodin@volny.cz
www.dumrodin.cz

Činnost organizace je zaměřena na poskytování široké škály pro-rodinných aktivit a služeb. Kromě dalších služeb a aktivit realizuje přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči, pořádá tematická víkendová setkání rodin, poskytuje odlehčovací služby a rodinné poradenství a pořádá výcviky a semináře pro pracovníky v sociální oblasti se zaměřením na rodinu.

ROSA, Středisko pomoci ohroženým dětem

Římská 2846, 272 04 Kladno, 312 267 917, info@spod.cz
www.spod.cz

Středisko ROSA se zaměřuje na komplexní a dlouhodobou psychologickou a pedagogickou podporu rodin, ve kterých se vyskytnou obtíže z důvodu různého znevýhodnění. Kromě jiných nabízí organizace služby pro rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči. Cílem je pomoci rodinám s adaptací na novou situaci a v pozdější době pomáhat se zvládnutím výchovných zvláštností, které adoptce či pěstounská péče přinášejí. Služby zahrnují: psychologickou diagnostiku, speciálně pedagogickou diagnostiku, psychoterapii, klub náhradních rodin, domácí konzultace, videotrénink interakcí, hračkotéku a knihovnu.

Rozum a Cit, o.s.

Komenského nám. 1867, 251 01 Říčany, 323 605 782,
sluzby@rozumacit.cz, www.rozumacit.cz/os

viz seznam celorepublikových organizací

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

**Rakovnická 77, 271 01 Nové Strašecí, 313 572 518,
klubprateldetidd@seznam.cz, www.prateledetid.cz**

viz úvodní text Klub přátel dětí dětských domovů, o.s.

Dům na půli cesty

**Pražská 73, 278 01 Kralupy nad Vltavou,
315 721 303, dvorakova.zd@gmail.com, www.dpckralupy.cz**

viz úvodní text Arcidiecézní charita Praha

Dům na půli cesty

**Benešovská 507, 258 01 Vlašim, 317 844 482,
vlasim@diakoniecce.cz, http://vlasim.diakoniecce.cz**

viz úvodní text Diakonie českobratrská církev evangelická, Středisko Vlašim

Rodinné poradny:

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**Malé nám. 1700, 256 01 Benešov,
317 723 825, tawilova@seznam.cz**

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**J. Palacha 1643, 27280 Kladno,
312 292 346, poradna.css@post.cz**

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**Školská 60, 280 02 Kolín 4
321 725 151, poradna.kolin@volny.cz**

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**Masná 55, 293 01 Mladá Boleslav,
362 322 915, poradna.mb@seznam.cz**

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Velké Valy 995, 288 02 Nymburk,
325 513 551, poradna.nymburk@tiscali.cz

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Dlouhá 97, 261 01 Příbram III,
318 622 571, poradnapb@volny.cz

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Žižkovo nám 168/1, 269 01 Rakovník,
313 512 657, r.poradna@quick.cz, www.poradna-rakovnik.cz

viz úvodní text. Zaměřuje se také na pomoc mládeži odcházející z náhradní rodinné péče.

Rodinná poradna

U Lorce 40, 284 01 Kutná Hora, 327 512 452, rpkh@cmail.cz

viz úvodní text

Sponte - poradenské a terapeutické centrum

Popelky Biliánové 221, 267 01 Králův Dvůr,
311 636 282, rodina.poradna@worldonline.cz

viz úvodní text

Občanské poradny:

Občanská poradna

Na Příkopě 211/1, 266 01 Beroun,
311 625 206, info@opberoun.cz, www.opberoun.cz

viz úvodní text

Občanská poradna

Palackého třída 449, 288 02 Nymburk, 325 511 148,
poradna.nymburk@centrum.cz, www.opnymburk.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

Černoleská 1997, 25 601 Benešov, 317 722 904, ppp.bn@tiscali.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Cyrila Boudy 2953, 272 01 Kladno - Sítňá,

312 661 044, ppp.kladno@mybox.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Jaselská 826, 280 00 Kolín IV, 321 722 116, ppp.kolin@quick.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Plzeňská 90, 267 02 Králův Dvůr - Počaply,

311 637 119, pppkraluvdvur@cbox.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Komenského nám. 6, 284 01 Kutná Hora,

327 512 672, pppkh@mybox.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Wolverkova 2589, 276 01 Mělník,

315 623 045, ppp.melnik@worldonline.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Václavkova 1040, 293 01 Mladá Boleslav,

326 731 066, ppp.mb@seznam.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Masarykova 895, 288 00 Nymburk,

325 512 667, ppp.nbk@tiscali.cz, www.poradna.nymburk.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Pod šachtami 294, 261 01 Příbram IV,
318 624 085, ppppb@volny.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Františka Diepolta 1576, 269 01 Rakovník,
313 518 271, ppp.rakovnik@quick.cz**

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

**Olivova 35, 251 01 Říčany,
323 602 047, reditel@ppp.ricany.cz**

viz úvodní text

Ústecký kraj

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Centrum pro rodinu - poradna pro náhradní rodinnou péči, o.s.

**Komenského 4, 412 01 Litoměřice, 731 402 414,
santava@centrumprorodinu.cz, www.centrumprorodinu.cz**

Hlavní náplní poradny je dlouhodobá komplexní podpora osvojitelských a pěstounských rodin. Pro tyto rodiny organizuje vzdělávací a zážitkové semináře, přednášky, víkendové pobyty, pravidelně jednou měsíčně pořádá setkání matek – osvojitelek a pěstounek s terapeuty, na které navazuje osobní poradenství a arteterapie pro děti. Dále organizuje vzdělávací semináře pro sociální pracovníce. Nově nabízí náhradním rodinám doučování dětí v těchto rodinách studenty.

Fond ohrožených dětí

**Riegrová 5379, 430 02 Chomutov, 474 650 575,
fod.chomutov@fod.cz, www.fod.cz**

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

**U trati 3, 412 01 Litoměřice, 416 735 551, fod.litomerice@fod.cz
www.fod.cz**

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

**Budovatelů 1987, 434 01 Most,
476 700 082, fod.most@fod.cz, www.fod.cz**

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

**Masarykova 50, 416 65 Teplice,
417 570 046, fod.teplice@fod.cz, www.fod.cz**

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

**Studentská 1044, 438 01 Žatec, 415 714 040, fod.zatec@fod.cz,
www.fod.cz**

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Můj domov, o.s.

**Bechlín 18, 411 86, 416 838 267, sustrovaj@seznam.cz
www.domovbechlin.cz**

Sdružení je zřizovatelem zařízení pro výkon pěstounské péče. Zajišťuje jeho provoz a vyhledává akce pro vzdělávání pěstounů. Jeho cílem je také řešení období po ukončení pěstounské péče. Prostory jsou využívány jako startovací byty, zejména pro klienty Domu na půli cesty v Litoměřicích.

Návraty, o.s.

Husova 418, 440 01 Louny, 415 653 667, navraty@centrum.cz

Centrum sociálního poradenství a sociálních služeb Návraty poskytuje sociálně-právní poradenství občanům v nepříznivé sociální situaci. Podílí se na přípravách budoucích pěstounů a osvojitelů.

Slunečnice

**Hudečkova 1, 405 01 Děčín 1, 412 512 400,
slunecnice@karneval.cz, www.slundecin.org**

Organizace se zaměřuje na pomoc lidem s mentálním a tělesným postižením. Budují rodinný domov náhradní rodinné péče pro děti s individuálními potřebami, o které se zde bude starat pěstounský pár. Domov náhradní rodinné péče bude fungovat v rámci komunitního centra.

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

**Tyršova 350, 407 21 Česká Kamenice, 412 582 041,
kamenice@dchltm.cz, www.dchltm.cz**

viz úvodní text Oblastní charita Česká Kamenice

Dům na půli cesty

**Pražská 992/14, 412 01 Litoměřice,
412 731 101, dpc.ltm@seznam.cz, www.bethel.cz**

viz úvodní text Dům křesťanské pomoci Bethel, o.s.

Dům na půli cesty Agapé

**Husitská 78, 417 41 Krupka 3,
417 852 117, agape.tp@volny.cz, www.teplice.charita.cz**

viz úvodní text. Jedná se o kombinované zařízení - dům na půli cesty funguje společně se zařízením pro matky s dětmi. Oblastní charita Teplice

Dům na půli cesty Nikolas

**Kamenný Vrch 5307, 430 04 Chomutov,
474 656 300, cilchomutov@seznam.cz**

viz úvodní text Cíl, o.s.

Rodinné poradny:

Manželská a předmanželská poradna

**Palachova 18, 412 01 Litoměřice, 416 733 023,
mpp.litomerice@tiscali.cz, www.csplitomerice.cz**

viz úvodní text.

Manželská a předmanželská poradna

**Sladovnická 21, 44001 Louny,
415 655 132, manzelska.poradna.ln@quick.cz**

viz úvodní text

Poradna pro mezilidské vztahy

**Prokopa Diviše 1605/5, 400 01 Ústí nad Labem 475 216 504
poradna.ul@centrum.cz, www.poradna.wz.cz**

viz úvodní text. Poradna také zajišťuje přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči a poskytuje jim poradenství.

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**Komořanská 818, 434 01 Most,
478 622 359, poradna@msss-most.cz**

viz úvodní text

Občanské poradny:

Občanská poradna

**Palackého 16, 405 02 Děčín, 412 517 368,
obcanskaporadnadc@space.cz, www.chsd.cz**

viz úvodní text Charitní sdružení Děčín

Občanská poradna

**Moskevská 12, 434 01 Most, 476 768 830,
op.most@diakoniecce.cz, www.most.diakoniecce.cz**

viz úvodní text

Občanská poradna

**Sukova 1055, 408 01 Rumburk, 412 384 745,
poradna.charita@tiscali.cz, www.obcanskeporadny.cz**

viz úvodní text Farní charita Rumburk

Občanská poradna

**Národní 499, 40 747 Varnsdorf, 412 370 485,
poradna@nakrizovatcevd.eu, www.nakrizovatcevd.eu**

viz úvodní text Na Křížovatce, o.s.

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

**Lípová 651/9, 415 01 Teplice,
417 535 218, ingrid.stroblava@pppuk.cz**

viz úvodní text

Kraj Vysočina

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Pěstounské rodiny kraje Vysočina

Na vyhlídce 16, 58601 Jihlava,

603 183 603, coody@centrum.cz, www.pestvys.cz

Organizace pořádá setkání náhradních rodin a další aktivity pro tyto rodiny s dětmi. Organizuje volnočasové aktivity, tábory a pobyty pro děti v náhradní rodinné péči.

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

Smetanovo náměstí 3290, Havlíčkův Brod,

569 426 717, dpchb@pestalozzi.cz, www.pestalozzi.cz

viz úvodní text Centrum J. J. Pestalozziho, o.p.s.

Rodinné poradny:

Psychocentrum - manželská a rodinná poradna kraje Vysočina

Pod Příkopem 4, 586 01 Jihlava,

567 308 856, psychocentrum@volny.cz

viz úvodní text

Psychocentrum - manželská a rodinná poradna kraje Vysočina

Karlovo nám 30/41, 674 01 Třebíč,

568 846 500, poradnatrebic@iol.cz

viz úvodní text

Psychocentrum - manželská a rodinná poradna kraje Vysočina

Horní 22, 591 01 Žďár nad Sázavou, 566 621 404,

rodinna.poradna.zr@cmail.cz, www.psychocentrum.cz

viz úvodní text. Poradna poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče. Poskytuje poradenství a průběžnou podporu náhradním rodinám a organizuje setkání náhradních rodin ve spolupráci s KÚ.

Občanské poradny:

Občanská poradna

B. Němcové 188, 580 01 Havlíčkův Brod,
569 425 630, poradna@charita.hb.cz, www.charita.cz
viz úvodní text Oblastní charita Havlíčkův Brod

Občanská poradna

Žižkova 13, 586 01 Jihlava,
567 330 164, opj@volny.cz, www.obcanskaporadna.cz
viz úvodní text

Občanská poradna

Vratislavovo nám. 12, 592 31 Nové Město na Moravě,
566 616 121, ob.poradna@centrum.cz,
www.obcanskeporadny.cz
viz úvodní text

Nové Město na Moravě, o.s.

Občanská poradna, Solní 1814, 393 01 Pelhřimov,
565 327 110, poradnafch@pelhrim.cz, www.charitapelhrim.cz
viz úvodní text

Občanská poradna

Přerovského 126/6, 674 01, Třebíč,
568 845 348, obcanskaporadna@seznam.cz
viz úvodní text

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

Nad Tratí 335, 580 01 Havlíčkův Brod,
569 422 171, mickova@hbnet.cz
viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Legionářů 6, 586 01 Jihlava, 567 572 417, kabelkova@pppji.cz
viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Pražská 127, 393 11 Pelhřimov, 565 323 621, pedag-poradna@pel.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Vltavínská 1289, 674 01 Třebíč, 568 848 815, PPPTR@volny.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna

Veselská 35, 591 01 Žďár nad Sázavou

566 622 387, poradna@ppp-zr.cz

viz úvodní text

Zlínský kraj

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči:

Fond ohrožených dětí

Tylova 220/17, 767 01 Kroměříž,

573 345 555, fod.kromeriz@fod.cz, www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Fond ohrožených dětí

Osvoboditelů 91, 760 01 Zlín,

577 432 538, fod.zlin@fod.cz, www.fod.cz

viz seznam celorepublikových organizací pobočka FOD

Rodina Sv. Zdislavy

Hutisko-Solanec 395, 756 62, 724 127 500,

olga.michutova@seznam.cz, www.rodina-zdislavy.cz

Cílem sdružení je poskytování komplexní pomoci opuštěným dětem a výstavba domků pro pěstounské rodiny, které tyto děti přijmou. Sdružení se zaměřuje na vyhledávání pěstounů. Pěstounským rodinám zajišťuje odbornou péči ve formě psychologické, sociální i ekonomické podpory. Odborná pomoc a odborné služby jsou poskytovány odborníky z oblasti psychologie, pedagogiky, sociální péče aj. se speciálním zřetelem na problematiku náhradní rodiny.

Domy na půli cesty:

Dům na půli cesty

**Fügnerova 600, 757 01 Valašské Meziříčí,
571 632 126, podkridly@podkridly.cz, www.podkridly.cz**
viz úvodní text Pod křídly, o.s.

Dům na půli cesty

**Hranická 418, 757 01 Valašské Meziříčí,
571 632 126, podkridly@podkridly.cz, www.podkridly.cz**
viz úvodní text Pod křídly, o.s.

Dům na půli cesty

Kamenná 3848, Zlín, 577 630 334
viz úvodní text Statutární město Zlín

Charita Zlín

**Burešov 4886, 760 01 Zlín,
577 224 050, zlin@charita.cz, www.zlin.caritas.cz**
Poradenství a edukativní programy pro obyvatele Domu na půli cesty Zlín.

Rodinné poradny:

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**Riegrovo nám. 149, 767 01 Kroměříž,
573 340 131, poradna.km@quick.cz**
viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**U Náhonu 5208, 760 01 Zlín,
577 210 809, poradna.zlin@volny.cz, www.volny.cz/poradna.zlin**
viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

**Letenská 1183, 756 61 Rožnov p. Radhoštěm,
571 626 182, rodinaporadna.ro@tiscali.cz**
viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Hradební 1250, 686 01 Uherské Hradiště,

572 555 330, poradna.uh@ouss-uh.cz

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Zašovská 784, Valašské Meziříčí, 571 672 425

viz úvodní text

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Smetanova 35/1050, 755 01 Vsetín,

571 415 093, rodinna.poradna@tiscali.cz

viz úvodní text

Občanské poradny:

Občanská poradna Strop

Dlouhá 2699, 760 01 Zlín,

571 110 896, nrp@strop-zlin.cz, www.strop-zlin.cz

viz úvodní text. Kromě běžného poradenství v rámci činnosti občanských poraden se specializuje na náhradní rodinnou péči. Nabízí v této oblasti poradenské a vzdělávací služby pro osvojitele, pěstouny a zájemce o náhradní rodinnou péči.

Občanská poradna

Velehradská tř. 247, 686 01 Uherské Hradiště, 572 540 723,
poradna.uhradiste@caritas.cz, www.uhradiste.caritas.cz

viz úvodní text

Občanská poradna

Pod Oborou 804, 757 01 Valašské Meziříčí, 571 629 068,
poradna@podkridly.cz, www.podkridly.cz/poradna

viz úvodní text Pod křídly, o.s.

Pedagogicko-psychologické poradny:

Pedagogicko-psychologická poradna

Jánská 197, 767 01 Kroměříž, 573 331 515, ppp@poradna-km.cz

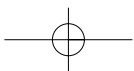
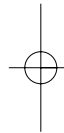
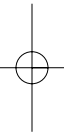
www.poradna-km.cz

viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna
Františkánská 1256, 686 01 Uherské Hradiště,
572 551 352, bozena.debefova@ppp.uhedu.cz
viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna
Vodní 782, 757 01 Valašské Meziříčí,
571 613 302, ppp.vm@tiscali.cz
viz úvodní text

Pedagogicko-psychologická poradna
Louky 206, 763 02 Zlín,
577 104 053, pppor@zlinedu.cz, www.pppor.zlinedu.cz
viz úvodní text

Tento dokument byl vytvořen za finanční pomoci Evropské unie. Za obsah tohoto dokumentu je výhradně odpovědné Občanské sdružení Rozum a Cit a nelze jej v žádném případě považovat za názor Evropské unie.

Děkujeme našim dárcům za jejich laskavou podporu!

Partneři projektu: Středisko náhradní rodinné péče

Jelení 91, 118 00 Praha 1,
tel.: 233 356 701, e-mail: info@nahradnirodina.cz
www.nahradnirodina.cz

Nadácia Rozum a Cit
Národná 18, 010 01 Žilina,
tel.: +421/0905 325 621, e-mail: nadacia@rozumacit.sk
www.rozumacit.sk

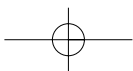
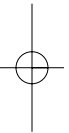
Děkujeme našim partnerům za spolupráci a odborný i lidský přínos celému projektu!

Zvláštní poděkování:

Děkujeme všem, kteří se podíleli na jednotlivých aktivitách projektu a pomohli nám při jeho realizaci:

Amalthea, o.s., Fond ohrožených dětí, Krajský úřad Jihočeského kraje, Krajský úřad Královéhradeckého kraje, Krajský úřad Libereckého kraje, Krajský úřad Zlínského kraje, Městský úřad v Přešticích, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, PaedDr. Michael Chytrý, Sdružení pěstounských rodin, Trialog /Brněnský institut rozvoje občanské společnosti/ a pan PhDr. Miloslav Kotek

a v neposlední řadě všem pěstounským rodinám, které se zúčastnily projektu a bez kterých by projekt nikdy ani nevznikl!

Obsah

Úvod

Zpráva z dotazníkového šetření v pěstounských rodinách

Údaje o výzkumu 5

I. Skladba a situace rodin pěstounů

1. Věk a vzdělání pěstounů 6
2. Doba trvání pěstounské péče a velikost rodiny 7
3. Zdravotní stav a potíže dětí v pěstounské péči11
4. Materiální situace14
5. Celkové životní podmínky18

II. Poučenost o právech a nárocích pěstounů

1. Celková míra informovanosti o nárocích pěstounů21
2. Zdroje informací o právech a nárocích pěstounů22
3. Orientace v základních nárocích pěstounů24

III. Pomoc poskytovaná pěstounským rodinám

1. Názory na systém pomoci pěstounům28
2. Využívaná pomoc32
3. Požadovaná pomoc37

Semináře v regionech - konkrétní otázky a podněty z oblasti pěstounské péče

Současná legislativní situace v oblasti náhradní rodinné péče v ČR

I. část

Základní principy sociálně-právní ochrany dětí v ČR	21
Přehled zákonů, které jsou důležité pro institut pěstounské péče	21
Formy náhradní výchovy v ČR	21
Ústavní výchova	21
Náhradní rodinná péče	21
Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče	21
Osvojení	21
Mezinárodní osvojení	21
Pěstounská péče	21
Pěstounská péče na přechodnou dobu	21
Pěstounská péče v zařízení pro výkon pěstounské péče	21
Poručenská péče	21
Kam se mají obrátit rodiny, které se rozhodnou přijmout dítě do některé z forem náhradní rodinné péče?	21
Zprostředkování	21
Podávání žádostí	21
Odborné posouzení	21
Přípravné kurzy	21
Vyřazení z evidence	21
Přerušování zprostředkování	21
Statistická data	21
Párování dětí a rodičů	21
Navazování kontaktu s dítětem	21
Vzniká nová rodina	21
Povinnosti úřadů při poskytování pomoci rodinám s dětmi v náhradní rodinné péči	21
Co všechno bude potřeba po převzetí dítěte do péče vyřídit?	21
Slovníček užitečných pojmů	21
Doporučená literatura	21

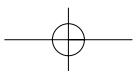
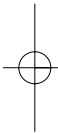
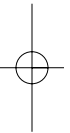
II. část

Sociální zabezpečení rodin s dětmi v náhradní rodinné péči21
Životní a existenční minimum21
Státní sociální podpora21
Pomoc v hmotné nouzi21
Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením21
Sociální pojištění21
Důchodové pojištění21
Nemocenské pojištění21
Sociální služby a příspěvek na péči21

Náhradní péče na Slovensku a její srovnání s Českou republikou s důrazem na náhradní rodinnou péči

Databáze organizací

Úvod21
Krajské úřady – seznam pracovníků náhradní rodinné péče21
Celorepublikové organizace21
Jihočeský kraj21
Jihomoravský kraj21
Karlovarský kraj21
Královéhradecký kraj21
Liberecký kraj21
Moravskoslezský kraj21
Olomoucký kraj21
Pradubický kraj21
Plzeňský kraj21
Praha21
Středočeský kraj21
Ústecký kraj21
Kraj Vysočina21
Zlínský kraj21

Pěstouni mají právo na služby

Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči

Koordinátor projektu Barbora Holá

Obálku s použitím fotografie Jana Voběrka
navrhl Luděk Bárta

Text Jaroslava Máliková, Barbora Holá.....

Fotografie Jan Voběrek

Grafy....

Kresba Jana Grohová

Grafická úprava Luděk Bárta

V roce 2007 vydalo
občanské sdružení Rozum a cit,
Jablonského 639/4, 170 00 Praha 7
kontaktní adresa:

Komenského nám. 1867, Říčany

tel.: 323 606 447

e-mail: tfc@rozumacit.cz

www.rozumacit.cz

Vytiskla tiskárna T.A. Print, s.r.o.,
Opatovická 18, 113 81 Praha 1

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace

nesmí být rozšiřována bez souhlasu

majitelů práv.

